

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

Disptatio XVIII. De certitudine ad sine peccato, aut honestè formaliter
operandum neceßariâ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](#)

TRACTATUS QUINTUS

DE PROBABILITATE SUBJECTIVA;
& objectivâ, & utriusque certitudine, necessita-
te, & sufficientiâ.

DISPUTATIO XVIII.

*De certitudine ad sine peccato, aut honeste formaliter
operandum necessariâ.*

SUMMARIUM.

Quæstiones agitande, n. 1.

N. I. PPULIMUS, spirante pro-
pitia Divini Flaminis au-
rä, ad ultimum Probabili-
tatis Tractatum. Faxit Op-
timus Deus, nc in ipso por-
tu naufragium subeamus:
multiplex equidem sc̄e no-
bis offert gravissima difficultas. Prima, an
ut quis sine peccato, aut honeste operetur,
necessarium sit judicium certum de non
peccato, aut honestate operationis? Secunda,
que, & qualis esse debeat hæc certitudo?
Tertia, an talis certitudo conveniat ipsi op-
nioni certò probabili, aut probabiliori; an
vero necessarium sit præter judicium direc-
tum probabile, aliud reflexum evidens de
non peccato, aut honestate operationis?
Quarta, an satis sit conscientia speculativè,
aut practicè dubia? Quinta, an ita necessaria-
rum sit judicium directum probabile, aut
probabilius, absolutum de veritate rei, ad
sine peccato, aut honeste operandum, ut fa-
tis non sit judicium certum de objectivâ
probabilitate, aut probabilioritate opinio-
nis directæ, tūspresso omni judicio directo
probabili, aut probabiliori, incertè vero?

Tom. III.

SECTIO I.

*Radix difficultatis, & mensuræ omnium
Doctorum.*

§. I.

Radix difficultatis.

SUMMARIUM.

*Syllogismus, cui presens Tractatus insudat, n. 2.
Communis responsio Probabilistarum est, quod
judicium probabile non sit regula immediata
recte operationis, n. 3.*

Explicatur, n. 4.

*Dicunt Probabilisti Reflexiæ operationem re-
gulari immediata ab hoc judicio reflexo, Li-
cet sequi omnem certò probabilem pra-
cticæ, Ibid.*

*Hoc dicunt, quia necessarium est judicium cer-
tum; nulla antem opinio, eti probabili, est
certa, n. 5.*

*Ostendo, quod eodem modo discurri potest in sen-
tentia Probabilistarum, n. 6.*

UT ad primam difficultatem accedam, N. 2.
Ecce radix illius. Ultimum conscientiæ
dictamen, à quo operatio regulatur, debet
esse

A

D I S P V T . X V I I I .

2

est certum de non peccato, aut de honestate actus, ut unanimiter sentiunt omnes TT. & nos plures innuimus: sed opinio probabilis non est certa, imo est incerta, ut docuimus: ergo nulla opinio probabilis est potest ultimum dictamen conscientie. Huic syllogismo clarè solvendo praetens Tractatus infundat.

N. 3. Communissima responso Doctorum notiscum tuerunt lictum opinionis probabilis usum est, judicium probabile de non peccato, aut de honestate operationis, nec esse, nec esse posse regulam immediatam formalem, & proximam sufficientem ad recte operandum, quia tale judicium eo ipso quod est tantum probabile de non peccato, aut de honestate operationis, non est certum, si autem non est certum, eo ipso non potest esse regula: ergo regula immediata formalis proxima operationis esse debet aliud judicium moraliter certum reflexum de licto usu opinionis probabilis.

N. 4. Explico. Demus opinionem afferentem licere die festo picturam, esse probabilem. Volitio pingendi die festo, inquit Reflexista, non regulatur immediata ab ipsa opinione, sed ab hoc judicio probabilis. *Licet die festo pictura*; cum enim hoc judicium sit tantum probabile, eo ipso non est certum, quod licet die festo pingere; ergo non potest esse regula voluntatis honestae, de pingendo die festo: regulatur itaque ea volitio, inquit, ab hoc judicio reflexo, *Licet sequi hanc opinionem certò practice probabilem*: quod judicium dicunt esse certum, quin deducitur ex duplice praemissa certa, nempe ex his: *Licet sequi omnem opinionem certò probabilem practice*: sed hoc opinio, licet pingere die festo, est certò probabilis practice: ergo licet hanc sequi. Ecce hoc ultimum judicium per modum consequentis reflectens supra lictum ultimum talis opinionis practice probabilis, est (aiunt) regula immediata formalis, & proxima certificans de non peccato, imo de honestate voluntatis pingendi die festo.

N. 5. Si autem queratur cur Reflexista ita diffirant, & appellant ad hoc dictamen reflectens supra lictum cuiusque opinionis certò probabilis practice usum; ratio est; quia cum juxta omnes certum sit non licere operari cum conscientia practice dubia peccati, adeoque ad rectam operationem necessarium sit judicium certum de non peccato, aut de honestate operationis, hinc est, quod cum conscientia probabilis non sit conscientia certa, nec excludat dubium, (hoc enim inquit, falso tamen) à sola certitudine excluditur hinc est (aiunt) quod conscientia probabilis satis non est ad fine peccato, aut

ad honeste operandum: ergo necessarium prorsus est aliud judicium certum reflexum de licentia sequendi conscientiam probabilem: quod judicium reflexum de licto usq; opinio probabilis est ipsa conscientia certificans de non peccato operantem, & est immediate dirigens ipsam volitionem pictura. Ita discurrunt sere omnes Probabilista, & ideo vocantur Reflexista.

Immò codem modo discurre potest in sen. N. tentia Probabilioristarum. Vel enim ad fine peccato operadum necesse est judicium certum de non peccato, vel non? Si non; ergo idem dicent Probabilista. Si est; ergo vel haec certitudo convenit ipsi judicio probabiliori; hoc autem idem dicent Probabilista de quolibet judicio directo certò probabilis practice: vel aliunde ea certitudo petenda est, pente à judicio reflexo supra lictum, imo necessarium usum opinionis probabilioris.

§. II. Mens Doctorum.

S U M M A R I U M .

Divido Doctores in duas classes, n. 7. Prima eorum, qui dicunt opinionem probabilis fieri certam per judicium reflexum moraliter certum de licto usu opinionis probabilis, n. 8. Doctores hoc sentientes, ibid. Secunda eorum, qui negant requiri judicium certum de honestate actus, sed satis eis probabile, n. 9.

DD. ibid.

Puto omnes DD. convenire in hoc, quod requiritur judicium certum, et si disconveniant in hunc certitudinis origine, n. 10.

Offendo convenire omnes in necessitate alienigenis certitudinis de non peccato, n. 11.

Offendo ipsos Probabilistas non Reflexistapare hanc certitudinem, & hanc inesse judicio probabilis, n. 12.

DD. hoc tuentes, ibid.

Id ipsum dicunt Probabiliorista de judicio probabiliori, et si negent necessitatem judicij reflexi, n. 13.

Melius dividit possunt DD. in eos, qui certitudinem derivant a judicio reflexo, & in eos, qui ipsi judicio probabilis intrinsecam aferunt, ib. Nam supponitur, ut certum, quod ad recte agendum necessaria sit certitudo. TT. hoc tuentes, n. 14.

E Xpliçata communissima circa presentem difficultatem Doctorum mente, stando quoque communi Doctorum placito, dividam Authores in duplum classem, quidquid modo sit, an hec divisio bona sit.

Prima est (inquit) eorum, qui volunt, N. 8 quod opinio minus probabilis fiat tua ob

judicium reflexum moraliter certum de lici-
P.Mey. to ejus utu. Ita P.Moya tom. I. q.6. §.6. & tom.
P.Suar. 2. qu. 6. & qu. 8.n. 1. addens esse adeo commu-
P.Aria. nem, ut aliqui putent esse de fide, P.Suar. 1.
P.Orie. P.Card. 2. d. 12. seet. 3. n. 2. dicens esse omnium, P.
P.Orie. Arriaga 1. 2. d. 13. seet. 2. P.Oviedo 1. 2. tr. 5.
M.Mat. contr. 3. pu. 2. n. 1. 1. P.Card. tom. 1. d. 15. cap. 4.
M.Merc. art. 3. P.Teril. de Conf. ubi refert sexaginta
P.Vasq. art. 3. P.Teril. de Conf. ubi refert sexaginta
P.Sich. Doctores ex P.Fabri affirmantes, quod ut
voluntas sit recta, praequiratur judicium
practice certum de honestate objecti, & actionis;
& de Reg.mor. qu. 2. a. n. 17. hoc iterum
probat, immo totum licitum minus proba-
bilis usum fundat in eo judicio reflexo: M.
Mart. de Prado cap. 1. de Conf. qu. 3. a. n. 8.
M.Merc. 1. p. art. 11. pag. 26. qui ait omnes
Doctores Antiquos, & Modernos convenire,
quod ut quis recte operetur, debeat ita certo
credere, le recte operari, ut non habeat for-
midinem de oppotito; & licet P.Vasq. &
P.Sanch. centent pro opposita, attamen si
bené considerentur, non dissentient à cate-
ris, ait M.Merc.

N. 9. Secunda sententia est (inquit) eorum,
qui negant requiri necessarium judicium cer-
tum de honestate actus, sed fatis esse judicium
probabile de licentiā operationis. Citant M.
M.Led. Ledeim. M.Tapiam, M.Medin. Pasqual. P.
M.Tap. P.Salas. Vafqu. 1. 2. d. 62. cap. 5. & 9. P.Sanch.lib. 1.
P.Salas. Sum. cap. 9. n. 16. P.Salas 1. 2. tom. 1. tr. 8. d.
Torrec. un. seet. 4. quibus addo P.Eliz.lib. 3. qu. 2. &
segg. Torrecil. tr. 8. a. n. 17.

N. 10. Ego tamen puto Doctorum mentem, per
datain divisionem in eos, qui afferunt certi-
tudinem haberi ex judicio reflexo, & in eos,
qui eam ex judicio reflexo non afferunt, pu-
to, inquam, confundi. Evidem mihi con-
stat, quod omnes DD. sive Probabilistæ, sive
Anti-Probabilistæ sint, requirant ad sine pecca-
to operandum judicium certum de non pecca-
to, quamvis ferè omnes Probabilistæ, in-
mò aliqui Anti-Probabilistæ, nempe M.Mart. de
Prado, & P.Scild. eam certitudinem sumant
a judicio reflexo certo de usu lictio opinio-
nis minus tutu minus probabilis, aut proba-
bilioris; putat enim Probabilistæ Reflexistæ
certum, quod licet usus minus tutu minus
probabilis; quod ipsum Probabilioristæ Re-
flexistæ putant certum non tantum quod li-
ceat, sed quod necessarium sit usus probabi-
lioris, si minus tutu sit. Reliqui vero Proba-
bilistæ, imo Probabilioristæ non Reflexistæ
negant talis judicij reflexi necessitatē, & tur-
munt certitudinem ab ipsa opinione directa
probabili, aut probabiliori, cui inesse dicunt.

N. 11. Quod autem ita sit, seu quod omnes requi-
rant aliquam de non peccato certitudinem,
confat oculis ipsis. Et quidem Probabilistæ
Tom III.

vel sunt Reflexistæ, & hi ad sine peccato
operandum recurrent, & ut necessarium
exigunt judicium certum reflexum de licto
usu minus probabilis, a quo judicio reflexo
certo de non peccato in sequendā minus tutu
minus probabili dirigi volunt proximè, &
immediatè operationem. Ita expressè P.Suar.
P.Suar. tom. 5. in 3. p. d. 40. seet. 5. a. n. 13. usque ad 19. P.Moy.
& tom. 2. de Relig.lib. 4. cap. 5. a. n. 5. & alibi, P.Card.
P.Moya tom. 1. qu. 6. §. 6. & tom. 2. qu. 6. n. 35. P.Fabri.
& qu. 8. n. 31. P.Card. tom. 1. 2. 3. & 4. P.Fabri,
qui plurimos citat, P.Teril. qu. 13. de
Conic. cum plurimis revera tamen qui à P.
Fabri, & P.Teril. citantur, unicè docent,
quod ad sine peccato operandum necessaria
sit certitudo de non peccato; & plerique
nullam mentionem faciunt de dictamine re-
flexo; adeoque illi eidem aquæ citari pos-
sunt à Probabilistis non Reflexistis. Omnes
ergo necessarium putant judicium practicum
moraliter certum, ut quis recte operetur,
undecimque deinde ea certitudo derivetur,
sive à judicio reflexo, sive insita sit ipsi op-
nioni certo probabili, aut probabiliori. Ad-
Mynez. hærent novissime Probabilistis Reflexistis P.Pere.
Alexius Mynez, P.Pere, & Raphael à S. Raph à
Joan. Generalis Discalce. SS. Trin.

N. 12. Vel sunt Probabilistæ non Reflexistæ; hi N.
autem licet necessarium negent judicium re-
flexum, ut habeatur certitudo de non pecca-
to, non tamen negant, quod requiratur certi-
tudo, quin ad operandum sine peccato certi-
tudinem de non peccato necessariam vo-
lunt, eamque cuique judicio directo certo
probabili practicè inesse dicunt. Ita P.Vafqu.
1. 2. d. 62. cap. 5. ubi n. 26. dubitationem, &
P.Sich. hesitationem à formidine distinguunt, & quâ-
M.Mer.
vis dicat omni opinioni inesse formidinem, M.Tap.
ut repetit n. 43. negat tamen inesse dubitatio-
Torrec. M.Alv.
nem, & ideo n. 44. ait, axioma (Tutior pars
est eligenda) intelligi tantum de dubijs, non
de opinionibus: ergo juxta P.Vafqu. nulli op-
nioni certo probabili practicè inesse dubita-
tio: ergo omnis opinio certo probabili practicè
est juxta P.Vafqu. certa certitudine
excludente omne prudens dubium de pecca-
to formalis. Idem sentit P.Sanch. lib. 1. Sum.
cap. 9. n. 16. P.Salas l.c. M.Medina, M.Ta-
pia lib. 1. qu. 8. M.Alvarez 1. 2. qu. 19. d. 89.
n. 13. ad 4. ubi ait: Sufficit, ut homo se ap-
plicet ad operandum per cognitionem cer-
tam practicè, qualis est illa, quæ habetur
per opinionem practicè probabilem. Torrec.
tr. 8. in damnatas ab Innoc. XI. ubi a. n. 17.
ad 23. ait: Cuilibet opinioni inesse certitu-
do honestatis formalis, et si non objectiva.
Alios plures in huc sensum infra dabo seet. 8. N.

N. 13. Vel sunt Anti-Probabilistæ; hi autem eti

A ij exclu-

excludant certitudinem reflexam tamquam non necessarium, (loquor de plerisque) atamen ipsi judicio directo probabiliori dant certitudinem non peccati. Ita P. D. Thyrf. P. Mun. P. Munieli. Palanco qu. 33. n. 6. ubi ait, quod Palanc. ad formaliter honeste operandum necessaria M. Mer. fit aliqua certitudo de honestate objectivâ Aristor. operis eliciendi; M. Merc. l. c. Phil. pag. 14. D. Tho. citans Arift. D. Thom. Caetan. & alios, M. C. Caleri Mart. de Prado cap. 1. de Confc. qu. 3. n. 8. P. M. Mar. Scild. tr. 1. cap. 3. n. 19. assert. 2. ubi ait: Conscientia permittens probabilis, qua habet ad junctam formidinem de peccato formaliter admittendo, sufficit ad hoc, ut eam lequeas, & juxta illam operans non peccet formaliter, dummodo sit incommodum tequi tutorem, & accedat judicium reflexum certo fine formidine dictans, quod licet sine peccato tenui conscientiam probabilem; non sufficit tamen fine illo judicio reflexo certo. Hæc P. Scild. Probabiliorista, qui non tantum requirit certitudinem, sed hanc sumit à judicio reflexo, adeoque præter judicium probabilius directum, recurrat, & tamquam necessarium exigit judicium reflexum certum de lito utu probabilioris, nam per probabilem venit, juxta illum, probabilior. Ergo à primo ad ultimum certum est, juxta omnes DD. aliquæ requiri certitudinem: ergo qui eos dividunt in eos, qui requirunt certitudinem, & in eos, qui non requirunt, male dividunt; sed dividendi sunt in eos, qui eam certitudinem à judicio reflexo sumendam docent; & in eos, qui fine judicio reflexo inesse dicunt ipsi opinio- ni certo probabili, aut probabiliori practicè.

N. Hinc est, quod supponitur tamquam certum à Theologis, quod ad recte operandum necessarium sit judicium practicum moraliter certum, undecumque deinde ea certitu- P. Moy. do oriatur & ideo P. Moya tom. 2. qu. 8. & P. Teril. P. Esp. tom. 1. tr. 1. qu. 6. §. 6. n. 36. dixit: Sententia P. Hau. nol. afferens ad recte operandum necessarium est P. Faber. fe judicium practicum moraliter certum, est P. Aria. omnino tenenda; P. Suar. 1. 2. d. 12. s. 3. n. C. Palla. 2. ut voluntas sit recta, necessarium est ju- Mastr. dicium practicè certum de honestate objec- Caram. eti, & actionis; P. Teril. qu. 1. de Confc. n. Bordo. 8. nulla fides potest esse bona, seu sufficiens Mynez. ad excludendum peccatum, quæ non reddat operantem faltem moraliter certum se non peccare; P. Elparza lib. 3. qu. 22. ad 5. quod ultimum dictamen conscientia semper sit evidens; P. Haunoldus lib. 2. cap. 3. contr. 1. n. 238. quod regula proxima actus moralis debet esse evidens, & infallibilis; P. Faber dial. 1. de opinion. prob. & alibi, quod judicium practicum de non peccato, aut honestate debet esse certum, quia non licet ope-

rari cum formidine rationali de peccato; P. Arriaga 1. 2. d. 13. s. 2. 2. n. 25. ut quis licet operetur, debet esse moraliter certus se non peccare, nec satis, quod probabiliter paret se non peccare; si enim probabile tantum est se non peccare, poterit falli, & reverè peccare; C. Pallav. 1. 2. d. 9. qu. 4. art. 1. n. 5. quod conscientiae judicium debet esse evidens. Idem aiunt Herincx tom. 2. n. 4. & 31. Mafr. in 2. d. 5. n. 41. Caram. in Dialectin. 399. Boro- don. Mynez, & alij omnes.

S E C T I O II.

Advertisenda.

S. I.

Aliqua.

S U M M A R I U M.
Tam Reflexista statuentes necessitatem judicij reflexi, quam Non-Reflexista eam negant, exigunt certitudinem de non peccato, n. 15. Praesens difficultas, an ad operandum satis sit opinio probabilis, locum habere potest contra Tutoristas, aut Probabilioristas, an satis tenuior, an satis probabilior, n. 16.

Ostendo, n. 17.

Argumentum manet integrum contra Probabilioristas, & Tutoristas, ibid. Quero contra eosdem, an certitudo infra ipsi probabiliori, & tenuiori, an judicio reflexo de lito usu probabilioris minus tenua, antitutoris minus probabilis? n. 18.

Hac questio, undenam certitudine de non peccato derivetur, est communis, tam Probabiliori, quam Anti-Probabiliori, n. 19.

Demonstro, ibid.

Minus probabilis de non peccato materiali, & de honestate materiali est certa de non peccato formaliter, & de honestate formaliter, ibid.

Quæstio semper est de certo probabilis, an satis sit? n. 20.

Quid sit certitudo formalis intellectualis? n. 21.

S. Thom., ibid.

Unde oriatur essentialis determinatio actus certi ad verum? Ibid.

Formalis certitudo adhesionis convenientis fides oritur à voluntatis imperio, ibid.

Egregia D. Thom. quoad hoc doctrina, ibid.

Sicut ut actus fidei sit certus, satis aliqua species certitudinis, ita ut conscientia sit certa, n. 22.

Fides habet certitudinem adhesionis affective, non autem speculative ab evidenti, ibid.

Conscientia est certa certitudine veritatis prædictæ, non veritatis speculative, ibid.

Sicut formido imprudens non obstat Fidei Divinitate, ita nec conscientia certo probabilis, ibid.

Quid veritas formalis speculative, quid prædicta?

Quid

S E C T . II.

5

Quid certitudo formalis speculativa, quid prædicta? Ibid.

Conscientia esse potest speculativè falsa, & prædicta vera, Ibid.

Conscientia esse potest speculativè non certa, & prædicta certa, Ibid.

Judicium invincibiliter erroneous est speculativè falsum, & prædicta verum, & certum de non peccato, n.24.

Hoc docet Scotus, n.25.

Immo docet ad judicium invincibiliter falsum sequi posse actum honestum, Ibid.

Caelestanus veritatem speculativam, & prædictam acutè exponit, n.26.

A diversis terminis sumitur, Ibid.

Sicut actus potest esse speculativè falsus, & prædicta verus, ita potest esse certus de veritate prædicta, non autem de speculativa, Ibid.

necesse sit ad sequendam semper probabilitatem, ut faciunt Probabilioritæ, sive necesse sit ad sequendam semper tutiorem, et si minus probabilem, ut Tutoristæ, ut deinde animadversum vidi à P. de la Fuente dis. 4. P. de la

n.55. Quapropter miror Tutoristas, & Pro-

Fuente.

babilioritas petere à nobis, unde opinio minus probabilis sumat suam certitudinem de non peccato, aut de honestate formalis, cùm hoc ipsum ego petam ab ipsis, unde probabilior, aut tutor sumat suam certitudinem de non peccato, aut de honestate formalis. Vel enim probabilior, & tutor, est per se ipsam formaliter certa; & tunc hoc ipsum ego dico de minus probabili minus tutâ: vel est certa per syllogismum reflexum, quatenus certum est licere sequi probabilem minus tutam, aut tutiorem minus probabilem? & tunc hoc ipsum dicent omnes Probabilioritæ derivantes certitudinem in opinione minus probabili ex syllogismo reflexo; volunt enim certum esse licere sequi minus probabilem, ita ut probabile non sit, quod non licet eam sequi, & necessarium sit sequi tuitiorem, aut probabilem.

N. Explico. Arguit Anti-Probabilista con-

tra nos: Ad recte operandum necessarium est 17.

judicium certum de recta operatione: sed opinio probabilis non est judicium certum: ergo opinio probabilis non est satis ad rectam operationem. Rerumque in Probabilioritæ, & Tutoristas. Ad recte operandum necessarium est judicium certum de recta operatione: sed neque probabilior minus tutâ, neque tutor minus probabilis est judicium certum: ergo nec tutor, nec probabilior satis est ad rectam operationem. Ecce integrum argumentum, sive quis sit Tutorista, sive Probabiliorista, sive Probabilista. Quo jure igitur tantum contra nos exardecunt Anti-Probabilioritæ negantes licitum usum opinionis certo prædictè minus probabilis; ex eo quia minus probabilis non est certa de non peccato, & de honestate operationis, cùm nec probabilior, nec tutor sit de ipsisdem certa? Igitur sive sis Probabiliorista, sive Tutorista, teneris huic argumento respondere, & dicere vel non esse necessariam certitudinem de non peccato, & de honestate operationis ad rectam operationem, quod tamen nemo dicet; vel admisso ut necessario ad rectam operationem judicio certo de non peccato, & de honestate operationis, affigare debes undenam hauriat eam certitudinem conscientia operans.

N. Si enim Probabiliorista, aut Tutorista N.

dicat ipsam opinionem probabilem, aut 18.

tutiorem esse se ipsa formaliter certam; hoc

Arij idem

P. Bard. P. Ovid. I. c. & M. Merc. I. c. dicunt quod AA. citati pro secundâ opinione non differant a citatis pro primâ. Verumtamen eti omnes DD. tam pro primâ, quam pro secunda citati cōveniant in necessitate judicij certi de licite operatione, adhuc tamēto cōfuso discrunt, nīl craie hallucinor; nam omnes negantes necessitatem judicij reflexi, sive sint Probabilioritæ, sive Probabiliorista, dicunt omnem opinionem prædictè probabilem esse se ipsa formaliter certam, adeoque se solā fatis esse sine alio judicij reflexo ad licite operandum, ut infra ostendam: Doctores autem tuentes necessitatem judicij reflexi, sive sint Probabilioritæ, sive Probabiliorista, negant opinionem prædictè probabilem esse certam, & ideo necessario requirunt aliud ultimum judicium prædictum certum exclusivum formidinis; quod judicium est reflexum, quia reflectit supra licitum usum opinionis probabilis; & est certum, quia supponunt, ut sibi certum, quod ille usus licet.

N. Secundum est, quod præsens difficultas, an ad licite operandum fatis sit opinio probabilis, non est peculiaris, nec restringenda ad solam opinionem tuentem licitum usum cuiusque opinionis certo prædictè probabilis, immo est communis etiam sententiae neganti licitum usum opinionis certo prædictè probabilis; sive deinde ea sententia negans

Tom. III.

idem dicam de minus probabili, quod sit se
ipso formaliter certa de non peccato, & de
honestate operationis. Si autem dicat, quod
prater opinionem probabiliorum, aut tuto-
rem requiratur aliud judicium certum, quod
sit consequens deductum ex his premissis,
quas dicunt certas; nempe, *Licet sequi, im-
mo necesse est sequi opinionem probabiliorum, aut
tutiorem: sed opinio docens licere die festo pictu-
ram* (quidquid sit de veritate exempli; in
his enim non requiritur veritas) est probabi-
litor, & tertiior: ergo licet, immo necesse est hanc
sequi. Si, inquam, hoc dicant, nempe, quod
illud ultimum judicium de licentia, immo
de necessitate sequendi hanc, quia est tui-
tor, aut probabilior, sit certum, quatenus
utramque praemissam supponit certam;
& illud ipsum judicium certum reflectens
supra licentiam, immo necessitatem sequen-
di tutiorem, aut probabiliorum esse, quod
dirigit ad voluntatem honestam pictura die
festo, & quod certificat operantem de non
peccato, & de honestate; hoc ipsum dicere
poterunt, immo dicunt plerique Probabi-
listae, nempe hoc judicium, *Licet sequi
hanc opinionem minus probabilem practice de pi-
ctura die festo*, hoc, inquam, esse regulam im-
mediatam voluntatis honeste, & illud ipsum
judicium esse certum, quatenus deductum
ex duplice praemissa illis certa, nempe ex his,
*Licet sequi opinionem minus, certo tamen proba-
bilem practice: sed opinio docens licere die festo
picturam est talis: ergo licet hanc sequi.*

N.
19. Vides igitur, quod a nemine notatum
vidi, difficultatem praesentem, undenam
certitudo de non peccato, aut de honestate
operationis habeatur, esse communem omni-
sentientia, sive obliganti ad tutius, et si
minus probabile, sive ad probabilius, et si
minus turum; sive deobliganti ab utroque,
& admittenti licitum utrum cuiusvis opini-
onis minus probabilis. Quero enim, an
hoc judicium reflexum supra tuitorem, aut
probabiliorum, *Necesse est sequi tuitorem, aut
probabiliorum*, sit certum? Si affirmant; prae-
terquam quod talsum dicent, ut probavi d.
10. & 11. hoc idem Probabilista dicet de
hoc judicio reflexo supra licitum usum opini-
onis minus probabilis, *Licet sequi omnem
opinionem, certo tamen practice probabilem*, esse
certum. Rursus quare, an illud judicium,
Necesse est sequi tuitorem, aut probabiliorum,
ad eoque hanc opinionem, sit regula formalis
immediata, & proxima dirigens ad rectam
operationem? Si affirmant; hoc ipsum dicet
Probabilista de hoc judicio reflexo, *Li-
cet sequi omnem minus, dummodo tamen certo
probabilem practice*, atque adeo hanc opinio-

nem, quod sit regula immediata, & proxi-
ma dirigens voluntatem ad rectam operatio-
nem. Si autem negent, quod illud judicium
reflexum sit necessarium, sed ipsum opinio-
nem probabiliorum, aut tuitorem esse regu-
lam immediatam dirigentem voluntatem ad
recte operandum, hoc ipsum ego dicam, (in-
mo, ut ostendam, quilibet, sive Probabilis-
ta de probabiliori, sive Tutorista de tuitori,
sive Probabilista de probabili dicere debet)
ipsum opinionem minus probabilem esse regu-
lam immediatam dirigentem voluntatem ad
rectam operationem. Quod si quis inferat,
quomodo in minus probabili de non pecca-
to detur certitudo de non peccato; instabo
& ego, quomodo in magis probabili de non
peccato detur certitudo de non peccato;
non enim per hoc quod sit probabilius non
esse peccatum ita operari, ideo certum est
non esse peccatum. Addo quod minus proba-
bilis est minus probabilis de non peccato
materiali, & de honestate materiali; est ta-
men certa de non peccato formalis, & de
honestate formalis. Patet igitur integrum
quoad omnia tam juxta Probabilistas, quam
juxta Anti-Probabilistas manere difficultate.

Tertium est, questionem sepper esse N.
de opinione certa probabili practice; de hoc 10.
enim queritur, an se sola fatus sit ad li-
cite operandum; atque adeo si opinio sit
vel dubie probabilis, quatenus suspendo
omne judicium de ejus probabilitate; vel
probabiliter probabilis, quatenus formo ju-
dicium pure probabile de ejus probabilitate;
sive deinde sit probabilius probabilis,
quam non probabilis; sive sit quem proba-
biliter probabilis, ac non probabilis; sive
sit probabilius non probabilis, quam proba-
bilis; nulla ex his opinionibus, ne quidem
accidente altero judicio reflexo, fatus ent ad
licite operandum. Porro, quod nec dubie
probabilis, ut omnes sentiunt, nec proba-
biliter probabilis, ut ferè omnes supponunt;
satis sit, paulò post ostendam.

Quartum est, quid sit certitudo formalis, N.
& intrinseca actibus intellectus, (que folia 21.
nomen certitudinem meretur, nam certitudo
objectiva, quā objectum, ut loquitur S. Th. s. Th.
2.2. qu. 4. art. 4. non potest aliter se habere,
est potius necessitas objecti, quam certitu-
do certitudo, inquam, formalis intellectua-
lis, juxta S. Thom. in 3. dist. 23. qu. 2. art.
2. non est nisi determinatio intellectus ad
unum ex contradictoriis, illudque verum;
quod idem tradit 1. p. qu. 1. art. 5. corp. & C.
Caet. ib. vel, ut alij loquuntur, est indefi-
nitibilitas actus intellectus à vero. Quid si
queratur, undenam oriatur ea essentialis
conne-

S E C T. II.

7

connexio cum vero, aut ea indefectibilitas à vero: dico quod S. Thom. Caiet. & alij volunt oris à lumine; & ideo S. Thom. ait scientiam habere certitudinem ex lumine naturali essentialiter connexo cum vero, & fi dem à lumine supernaturale. Porro omis s pluribus certitudinis speciebus non tantum intellectus, sed etiam voluntatis, de quibus passim Theologi, præcipue in materia de Fide, placet breviter referre, quia ad rem nostram facit, quod habet S. Thom. qui vult formalem certitudinem adhesionis, que nostra fidei tribui solet, derivari ab imperio voluntatis in intellectum; & ideo S.D. negat actibus Fidei Theologicae certitudinem adhesionis purè intellectuelam, ita in questione de Veritate qu. 14. quæ est de Fide, art. 1. in corp. ait, intellectum per actum scientia quietari, quasi per visionem veritatis non ita per actum fidei, sed adhuc suspirare inquisitionem de his quæ credit, quamvis firmissime eis assentiat, quatenus captivatur terminus alienis, nempe à voluntatis imperio, & non propriis, nempe ab evidentiâ rei, inde est quod in credendo potest insurgere motus de contrario ejus, quod firmissime credit, quamvis non in scientie. Idem repeat ibidem art. 12. ad 6.

Ex quâ doctrinâ deduco 1. quod sicut, ut actus Fidei Theologicae fit certus, non est necesse, ut sit certus omni certitudinis generi, sed satis, ut aliquâ certitudine fit certus, nempe certitudine adhesionis affectivæ, et si non fit certus certitudine adhesionis speculativæ derivata ab evidentiâ; ita multo magis, ut conscientia, seu opinio certò probabiliter practicæ fit certa, necesse non est, ut sit certa certitudine veritatis speculativa, sed latissima certitudine veritatis practicæ. Deduco 2. quod sicut non obest Fidei Theologicae certissimæ imprudens formido, ut ait S. Th. ita neque certitudini, quam do opinioni certò probabiliter practicæ, non obstat formido. Quintum est, quod cum certitudo formalis, ut dixi num. 21. sit essentialis connexio actus intellectualis cum veritate, ita ut repugne actum esse certum, & non esse affixum suæ veritatis; veritas autem formalis, ut saepe dixi d. 4. & 5. alia sit speculativa, quæ non est nisi conformitas actus speculantis objectum (sive objectū fit quid practicabile, sive non) cum eodem objecto ut est in re, quæ veritas formalis speculativa dici etiam solet veritas logica: alia vero fit veritas formalis practicæ, quæ non est nisi conformitas actus intellectus cum objecto, ut est prudenter in mente, seu ut proponitur conforme cum primis regulis morum; ita ut ille actus con-

scientiae sit speculativè verus, qui representat objectum ut est in re: ille actus conscientiae sit practicè verus, qui sc. & objectum ad quod dirigit, exerceat conformat regulis morum. Ita alia est certitudo formalis speculativa, quæ non est nisi connexio actus cum veritate speculativâ, seu connexio essentialis talis actus speculativè veri cum objecto ut est in re: alia est certitudo formalis practicæ, quæ non est nisi essentialis connexio talis actus practicè veri, & objecti per eum directi cum veritate practicâ, seu cum regulis morum. Hæc omnia patent ex d. 4. & 5. ubi dixi quid sit veritas speculativa, & practicæ, & ibi ostendit quomodo conscientia esse possit speculativè falsa, & practicè vera, quatenus talis actus conscientiae potest non esse conformis objecto ut est in re, & adhuc esse conformis regulis morum, ut constat in iudicio invincibiliter erroneo; ita facile constat quomodo actus conscientiae esse possit speculativè non certus, & tamen esse practicè certus, ut contingit iudicio certo probabili, aut probabiliori.

Si enim dictamen certò speculativè falsum potest esse practicè verum, ut contingit in iudicio invincibiliter erroneo, atque adeo potest, ut Fides docet, esse faltem regula negativa morum; immò si dictamen certo carrens, immò excludens omnem speculativam certitudinem, potest habere certitudinem practicam, ut eidem iudicio invincibiliter erroneo accedit, multò magis dictamen probabiliter speculativè verum, & probabiliter certum certitudine speculativâ, poterit esse practicè verum, & practicè certum, seu habere certitudinem practicam, quod benè tenendum.

Hæc omnia vidit subtilissimus Scotus in N. 4. disp. 9. qn. un. ubi ostendit veritatem practicam stare posse cum falsitate speculativâ, seu cum falsitate à parte rei; & quod certa probabilitas satis sit, ut actus sit practicè verus, et si speculativè, seu ut est in se, sit falsus; & ideo rectè Scotus ait, quod qui præmisso diligenter examine communicat, nullam in se culpam lethalem agnoscent, adhuc honestè operatur, et si culpa lateat. In quo casu habetur tunc certitudo de veritate practicâ, seu de bonâ operatione, et si adsit falsitas speculativa, ut scitè notat Mastrius in 2. disp. 5. n. 108. ubi etiam advertit, quod in præfenti per iudicium speculativè rectum veniat illud, quod est conforme objecto virtutis, seu bonitati objectivæ: ut est à parte rei, & non tantum ut habet esse in intellectu; & quod per practicè rectum veniat iudicium, quod est conforme objecto, ut est prudenter in

in mente, sive objectum ita sit, aut non sit à parte rei, ut est in mente; & hæc dicitur veritas practica.

N.
26.
Caiet.

Idem vidit acutissimus Caiet. 2. 2. qu. 60. art. 4. qui bene utramque veritatem explicuit; & ego ex eodem explico utramque certitudinem speculativam, & practicam. Ait enim: Intellectus practicus in moralibus duplicer concurredit, ut cognoscens, & ut dirigen- gens; & quod non eodem modo verus est ut cognoscens, & ut dirigen- gens, sed diverso modo; nam ut cognoscens, verus est per conformitatem ad rem cognitam, sicut intellectus speculativus; ab eo enim, quod res est, vel non est, oratio dicitur vera, vel falsa; sed ut dirigen- gens, verus est per conformitatem ad appetitum rectum, ut dicitur in 6. Ethicorum. Hæc Caietanus In quibus verbis habeo 1. intellectui practico in moralibus, seu conscientiae convenire posse veritatem tum speculativam, tum practicam: 2. à diversis terminis sumi veritatem speculativam, & practicam; nempe speculativam à conformitate objecti ut est in le; practicam à conformitate objecti ut est in mente cum regulis morum; id est à conformitate actus dirigentis, & operis directi cum appetitu recto, seu regulis morum: 3. ut intellectus practicus sit verus, satis esse conformitatem cum regulis morum, seu appetitu recto: 4. sicut intellectui speculativo in moralibus convenire potest duplex veritas, alia speculativa, alia practica, immo potest etiam carere; ita etiam convenire potest duplex certitudo, nempe speculativa, & practica; ita tamen ut certitudo speculativa non sit de necessitate intellectus practici, ut patet in iudicio invincibiliter erroneo distante hoc est preceptum: certitudo autem practica essentialis sit intellectui practico, seu conscientie. Quare Caram. benè, me judice, tom. 4. Theol. Mor. Fund. in qu. Proœmiali distinguit inter veritatem, & veracitatem; & quod communiter Doctores vocant veritatem speculativam, vocat ille absolute veritatem, quæ sumitur à conformitate cum objecto ut est in re: & quod communiter dicitur veritas practica, vocat veracitatem, quæ est ipsum esse, quod objectum habet in nostrâ mente, & opinione, independenter ab eo quod habet à parte rei; seu quatenus illud conformatur principiis morum. Rursus veritatem speculativam vocat veritatem quoad se; & veracitatem, vocat veritatem quoad nos, l.c. n. 19. & forte in hoc sensu Academicus Genuensis, in quem P. Muniesla stylum exercet, intelligit veritatem.

Acad.
P. Mun.

S. II.
Alia.

S U M M A R I U M.

Quid certitudo veritatis speculative, quid veritatis practica? n. 27.

Quid certitudo moralis, quid evidencia moralis? n. 28.

Hæc excludit omnem etiam imprudentem sumi- dinem, non illa, ib.

Utramque confundit P. Eliz. ib.

Certitudo moralis, ait recte Mastrius, eti non satis vera certitudo, in ordine ad mores perinde est, ac si esset vera, ib.

Certitudo moralis sepe sumitur à communi pruden- tium iudicio; immo in aliquibus matru- non nisi ab illo, n. 29.

Minus requiritur, ut excludatur dubium, quam ut formido, n. 30.

Afensus eti imprudens excludit omne dubium, eti imprudens, ib.

Formido prudens, & imprudens à quo afensi excludatur? ib.

Non omne, quod excludit prudentem falsi for- midinem, excludit falsitatem, ib.

Altus verus, sed imprudens, excludit falsitatem, non vero prudentem falsi formidinem. Altus falsus, sed prudens excludit prudentem falsi formidinem, non vero falsitatem, ib.

Sola veritas excludit falsitatem; & sola saltem certitudo moralis prudentem falsi formidi- nem, ib.

Certitudo moralis alia est perfecta, que omnem prudentem falsi formidinem excludit; alia imper- fecta, que non excludit omnem prudentem falsi formidinem, n. 31.

Card. de Lugo ait, quod sit certum certitudine morali imperfecta, quod hæc Hostia si con- crata, ib.

Et ideo non satis, ut credam fide Divinam, eti si satis, ut teneam eam Hostiam adorare, ib.

Certitudo moralis perfecta videtur accedere evi- dentie moralis; sicut certitudo moralis imper- fecta accedit probabilitati, n. 32.

Per me certitudo moralis, eti imperfecta, excludit omnem prudentem formidinem oppositi, n. 33. & 34.

Similiter iuxta me non tantum tener adorare Hostiam expostam, sed etiam credere fide Divinam esse ibi Christum D. n. 35. & 36.

Si objectum non sit, ut affirmat actus fidei, talis actus erit tantum putativæ fides Divina, eti revera meritoria, ib. & 37. 38.

Magna probabilitas pro una parte, & nulla pro alia facit certitudinem moralem. Exempli- fico, n. 38.

Certitudo moralis, eti ratione boni communii

N.
27.

N.
28.

P. Eliz.

afferatur certitudo, cui non possit subesse falso, revera tamen omni potest subesse falso, ait recte Paterinus, n. 39.

Cur? ibid.

Bene tenendum contra Probabilioristas, ib.

Non omne judicium probabile, nisi sit practicum,

& nisi sit certo probabile, est prudens, n. 40.

Omnem tamen judicium certo probabile practice est prudens, ib.

Prudentia proprie est virtus intellectus practici, ibid.

Satis ut actus prudentia sint practice veri, n. 40.

Cui prudentia numeretur inter virtutes morales, ib.

Venit practicum est objectum prudentiae, ib.

Est certum dari assensus prudentes speculativè falsos, ib.

Falso quod ait P. Elizalde, idem esse judicare prudenter, ac vere, ib.

N. **S**extum est, quod cum ego dicurus sim 27. omnem opinionem certo probabilem esse ipsa formaliter certam, explicandum mihi prius est duplex genus certitudinis conformiter ad ante dicta. Alia est certitudo veritatis speculativa; hanc autem certitudinem opinio practica certo probabilis non habet; immo est incerta quoad veritatem speculativam, nam est tantum probabiliter, seu incerto speculativa vera; immo potest revera esse speculativa falsa, et si appearat probabilius vera speculativa. Alia est certitudo veritatis practica; hec autem certitudo est, ut probabo, essentia cuilibet opinionis certo probabili practice; dicam enim omnem opinionem practicam certo probabilem esse certam certitudine essentiale cum peccato exclusionis, & cum non peccato connexionis; quam essentiale cum non peccato connexionem, & cum peccato oppositionem voco certitudinem veritatis practicę, aut certitudinem indubitationis de peccato.

N. Septimum est, aliud esse certitudinem moralē, aliud evidentiam moralē, ut latè dixi d. 9. nam pura certitudo moralis excludit quidem omnem prudentem, non tamen omnem imprudentem formidinem de re, de qua sum certus. At evidentia moralis excludit omnem etiam imprudentem; & ideo l. o. P. Eliz. confundit evidentiam moralē cum certitudine moralē; & nostra mysteria certo moraliter vera, afterunt esse evidenter moraliter vera. Quare attente semper videndum, unde certitudine oriatur; si oritur ab evidentiā, tunc est potius evidentiā, quam certitudine, & tunc excludit non tantum omnem falsitatem, sed & omnem imprudentem fal-

titatis formidinem: si oritur non ab evidentiā, sed ab infallibili connexione actus cum objecto, ut accidit in actu Fidei Divinæ supernaturalis, tunc excludit per se omnem falsitatem, & omnem prudentem, non tamen omnem imprudentem falsitatis formidinem: si autem oritur ab argumentis adeo probabilibus, quae humano loquendi modo faciunt certitudinem moralem, tunc certitudo moralis excludit quidem omnem prudentem, non tamen omnem imprudentem falsi formidinem, immo non excludit falsitatem; & ideo plura pure moraliter certa reperta fæpe sunt falsa, quamvis prius nullā prudentiū falsi formidine tangeremur. Hinc recte Maistrus in 2. d. 5. qu. 2. num. 99. dixit, quod certitudo moralis, etiā non sit vera, & M. Soto. physica certitudo, in ordine tamen ad mores perinde accipitur, ac si esset vera certitudo; & ait certitudinem moralem esse tantam probabilitatem, quanta sufficere solet in robus humanis ad tollendam follicitudinem.

Similiter P. Card. tom. 1. d. 12. asserit, quod N. certitudo in re morali oriatur etiam ex com- 29. munissimo prudentum judicio; quod enim P. Card. ferè omnes prudentes magnum, aut parvum asserunt, magnum, aut parvum est; & ideo in aliquibus materiis commune Doctorum judicium facit certitudinem moralem; immo tom. 1. d. 2. n. 118. & 129. ait, quod plures rationes probabiles unitate facere possint evidentiam moralē, melius dixiſt̄ certitudinem moralē, ut verum est; & ideo M. Soto in 4. dist. 27. qu. 1. art. 3. §. quo ergo pag. mihi 108. dixit: Certitudo moralis est, quae de bonis conjecturis ad arbitrium sapientum colligitur; ejusmodi autem conjecturæ ex diversis qualitatibus pensandæ sunt.

Sed antequam ad alia descendam, duo N. ponderanda sunt. Vnum est, quod quidquid 30.

excludit omnem formidinem, sive prudentem, sive imprudentem, illud idem excludit omnem dubium, sive prudens, sive imprudens; non contra, omne quod excludit omne dubium prudens, & imprudens, excludit omnem formidinem prudentem, & imprudentem. Pater, nam longè minus requiritur, ut excludatur dubium, quam ut excludatur formido; dubium enim strictè sumptum, ut dicit suspensionem omnis actus circa objectum dubium, excluditur per omnem assensum circa idem objectum; adeo ut assensus temerarius satis sit, ut excludat omne dubium strictè sumptum; ita tamen, ut si assensus sit temerarius, dubium imprudenter excludatur; si assensus sit certo probabilis, excludatur prudenter. At ut excludatur formido; non satis est quilibet assensus; nam formido

formido prudens non excluditur nisi per judicium certò prudens; formido imprudens non excluditur nisi per judicium evidens. Similiter non omne, quod satis est, ut excludat prudentem falsi formidinem, satis est, ut excludat falsitatem. Patet; nam judicium certò moraliter verum excludit prudentem falsitatem formidinem, nec tamen excludit falsitatem; potest enim illud judicium certò moraliter verum esse in re falso: ergo non omne quod excludit prudentem falsitatem formidinem, excludit falsitatem. Sola igitur veritas excludit falsitatem. Sola saltus certitudo moralis excludit prudentem formidinem falsitatem. Sola evidentia saltus moralis excludit omnem imprudentem falsitatem formidinem. Vnde si detur actus verus, sed temerarius, ille excludet falsitatem, non tamen prudentem falsitatem formidinem: si detur actus falsus, sed ex motivo certo prudens, ille excludet prudentem falsitatem formidinem, non tamen falsitatem: si detur actus verus, certus, & evidens, ille excludet omnem falsitatem, & omnem prudentem, & imprudentem falsi formidinem.

N.
31. Alterum est ex C. de Lugo d. 1. de Fide
C. de n. 316. & 317. & hoc etiam trahit Caram.
Lugo
Caram. in Dialexi n. 734. & 752. qui dividunt certitudinem moralis in perfectam, quae excludit omnem prudentem formidinem de falsitate objecti; & hac certitudine morali certum est, quod Cesar extiterit, & alia, quae in Historiis nullo contradicente ab omnibus creduntur: aliam imperfectam, quae excludit quidem omnem prudentem dubitacionem de objecti veritate, aut judicium probabile de opposito, non tamen omnem prudentem formidinem; & hac dicitur certitudo moralis humana; & hoc genere certitudinis moralis ait C. de Lugo certum moraliter esse, quod hac Hostia sit consecrata, hic homo baptizatus, & ordinatus. At quia hac certitudo est imperfecta, excludens tantum omne prudentem dubium, & judicium oppositum, non tamen omnem prudentem formidinem, ideo, inquit, non est satis, ut credam Fide Divinam, quia non excludit prudentem formidinem oppositum, et si hæc ipsa certitudo moralis imperfecta satis sit, ut obligare adorare hanc numero Hostiam, ut homo non iteret Baptismum. Idem ait M. Baro 4. p. Manuduct. pag. mibi 94. & 95. quod ad veritatem practicam satis sit probabilitas; & ideo Hostia exposta est abolutè, & non sub conditione adoranda, et si certum non sit tam esse consecratam, & alia trahit exempla.

M. Baro.
32. N.
32. Verum etiplaceat divisio certitudinis moralis in perfectam, seu exactam, & in im-

perfectam, seu minus exactam: illa est, cui vix imprudenter credibile est posse subesse falso, & valde accedit ad evidentiam moralem; haec, cui aliqualiter credibile est posse subesse falso, quam utramque bene explicat P. de la Fuente dis. 4. cap. 6. & ideo quia suprema proximè accedit evidentiā morali, sapientia cum hac confunditur; unde paucim invenire est apud DD. quod univertitiam Romæ dicant esse moraliter evidenter; alij, & melius, esse tantum moraliter certam, nempe supremo moralis certitudinis gradu, quatenus eti possibiliter formidare de non existentiā Romæ: & econtra infimam certitudinem moralē, quia proximè accedit probabilioritati, sapientia cum hac confundunt.

Attamen non placet 1. quod dicit, nempe certitudinem moralē imperfectam excludere quidem omne prudentem dubium, & judicium de opposito, non tamen omnem prudentem formidinem. Contra enim est, tum quia, ut dixi n. 30. ut omne dubium excludatur, satis est quilibet assensus, est temerarius; nam dubium strictè, quodcumque illud sit, est suspensus omnis assensus: ergo posito quilibet assensu, tollitur omne dubium etiam prudentis; unde qui temerari assentitur objecto, formidat quidem prudenter de illo, non tamen dubitat prudenter de illo; nisi dubium confundatur cum formidine, quod tamen, ubi propriè, & formaliter loquimur, permittendum non est; hic autem loquimur propriè de certitudine, dubio, & formidine; alias sicut imprudens formidat cum fide revelationis, cum hæc etiam staret imprudens dubium, quod dici non debet: ergo falso est, quod certitudo moralis imperfecta excludat quidem omne prudentem dubium, & judicium de opposito, non tamen prudentem formidinem; dico enim, quod excludat etiam omnem prudentem formidinem. Tum quia, si certitudo moralis imperfecta non excluderet omnem prudentem formidinem, idem quod est morali prudentis formidinis, esse posset motuum prudentis judicij; cur non? adeoque suspendere possem illud judicium moraliter certum, & prudens oppositum concipere; quod nemo dicet; alias de Hostia exposta, & de homine inter Catholicos nato concipere possem prudens judicium de non consecratione, & sic non adorare eam Hostiam; & de non Baptismo, & sic eum rebaptizare: ergo omnis certitudo moralis, dummodo talis sit, eti in infimo gradu, excludit omnem prudentem oppositum formidinem.

Non

- N. Non placet 2. quod ait, quod quia certum moraliter imperfecte est Hostiam expositam esse consecratam, teneor quidem eam adorare, non tamen teneor credere Fide Divinā esse consecratam. Contra enim est 1. quia hoc nimirum supposito falso, quod cum certitudine moralis imperfecta sit prudens formido oppositi; hoc autem est falsum; qualibet enim certitudo moralis, eti infima, excludit prudentem oppositi formidinem, & non tantum omne prudens dubium, & iudicium oppositum; hoc enim utrumque excluditur etiam à iudicio moraliter non certo.
- N. Contra 2. quia si non teneor credere Fide Divinā Hostiam esse consecratam, quomodo morituros, dum juxta Ritualis Romani formam Viaticum sumendum porrigitur, interrogat Sacerdos, an credant ea in Hostiā esse verum Christi D. corpus, & sanguinem? Moriturus autem respondet, *Credo*, non utique Fide humanā, quid enim ea prodesset? ergo Fide Divinā.
- N. Contra 3. quia si authoritas Parochi proponens rusticō mysterium, ut à Deo revealatum, obligat rusticō, cui per Parochi authoritatem mysterij existentia sit moraliter imperfecte certa, ut credat Fide Divinā mysterium; cur certitudo moralis imperfecta de consecratione non satis erit, ut obliget Catholicum, ut Fide Divinā credat eam Hostiam esse consecratam? Quod autem falsum esse possit, quod sit consecrata, actus autem Fidei Divinæ non possit esse falsus, nullam peculiarem haber difficultatem, quam quae est communis etiam rusticō, & cuilibet falso invincibiliter supponenti existentiam aliquius mysterij. Ut autem tunc dicitur, quod si objectum non existat, tunc actus fidei circa illud est putative tantum Divinus, non autem est revera Fides Divina, quin revera est actus fidei humanæ falsus, meritorius tamen ex imperio supernaturali; ita si Hostia non sit consecrata, actus ille fidei erit revera humanus, & falsus, eti putetur Divinus.
- N. Contra 4. quia si certitudo moralis imperfecta de consecratione Hostiæ exposita satis est, ut obligere eam adorare, cur non etiam ut obligere credere eam esse consecratam? & ut actus ille adorationis non est revera circa Christum D. si Hostia non sit consecrata, sed est putative tantum circa illum, ita actus ille fidei erit putative Fides Divina.
- N. Contra 5. quia, ut scitè P. de la Fuente n. 58. sicut in aliis materiis, in quibus certitudo moralis exigitur, non desideratur certitudo moralis exacta, cui difficillimum sit imprudenter formidare de opposito, sed satis minus exacta, cui non ita difficile sit imprudens formido opposiri, seu magna probabilitas unius partis, & nulla partis oppositæ; & ideo homo inter Catholicos natus est moraliter certus de suo Baptismo; Sacerdos de suo Ordine; Fideles de existentiâ Christi D. in Hostiâ elevata; Judgez de veritate delicti probati per duos testes omni exceptione maiores; nec homini nisi accedat probabilitas pro non Baptismo, Sacerdoti pro non Ordine, Fidei pro non consecratione, eti de eo imprudenter formidet, licet Baptismum, & Ordinem repetere, & negare adorationem Hostia exposite: ita non video, cur ut credam, satis non sit certitudo moralis imperfecta, seu magna probabilitas pro consecratione, cum nulla pro non consecratione? talis enim probabilitas unius partis cum nulla pro alia parte reputatur more civili, & humano certitudo moralis. Nec ob hoc incurrimus in damnatum, quod *a sensu supernaturalis fidei sit cum notitia tantum probabili*, sed est moraliter certa, cum pro parte opposita nulla detur probabilitas.
- Octavum est, ut recte advertit M. Passerinus tom. 1. in 2. 2. qu. 186. n. 271. quod licet 39. certitudo moralis fictione juris sepe habetur tamquam certitudo, cui non possit subesse falso, revera tamen si ea comparata sit ex probabilibus, & fallilibus principiis, eo ipso est fallibilis, eti ex connaturali agendi modo, & ex vi boni communis aliqua talis certitudo habeatur, ac si esset infallibilis; atque adeo omni certitudini moralis posse subesse falso est prorsus certum apud DD. Hinc est, quod Probabilioristæ certitudinem moralam ad recte operandum sufficientem refundentes in ipsum judicium opinativum probabilius decipi videntur, dum suo iudicio, probabiliori dant semper certitudinem moralam. Ratio est; tum quia motiva eius iudicij sunt purè probabilia, ergo & iudicium; tum quia eti multiplicata maius pondus habeant, attamen non semper talia sunt, ut à iudicio tollant prudentem oppositi formidinem: tum quia videtur repugnare, quod ex medio purè fallibili habeatur iudicium infallibile, immo si iudicium est infallibile, eo ipso medium pervenit ad certitudinem moralam: tum quia motiva stantia pro iudicio opposito non possunt semper recipi ut purus scrupulus, cum sepe gravia sint; adeoque adhæsio intellectus ad objectum probabilius, si sit sine omni formidine, erit potius ex pertinaciâ voluntatis, ait Probabiliorista Passerinus, qui n. 272. concludit, quod ad recte operandum necessaria falem

D I S P V T . XVIII.

12

saltem sit tanta certitudo opinativa, quæ excludat omnem practicam dubitationem, sive ea dicatur certitudo moralis, sive non; quod est de voce.

N. Nonum est conscientiam esse actum prudentiale, ut dixi d. 4. etio autem non omne judicium probabile sit prudens, ut *ibidem* dixi; nam judicium probabile pure speculativum non est prudens, prudentia strictè sumptuosa, hæc enim non est actus intellectus speculativi, sed practici, ut constat ex S. D. Th. Thom. 1.2. qu. 57. art. 5. & 2.2. qu. 60. art. 4. & Caiet. fuse *ib.* immo cito nec omne judicium practicè probabile sit prudens, nisi sit certo probabile, ut dicam *scilicet* 3. attamen omne judicium certo probabile practicè est prudens, ut docui d. 10. & 11. ubi etiam ostendi omne judicium certo prudens esse æquè incompossibile cum peccato formalis, ac judicium prudentius: & ideo pañim offendes apud DD. quod opinio certo probabilis practicè est, quæ nimirum motivo prudenti, aut motivo, quod movere potest virum prudentem: adeo verum est, quod omnis opinio formalis certo probabilis practicè sit judicium prudens.

N. Porro, quid sit prudentia, sèpe dixi cum Arist. 5. Ethic. cap. 5. quod sit Reæla ratio agendorum; quæ definitione sèpe uitetur S. S. Tho. Thom. 2.2. qu. 47. 49. 50. 51. & sèpe ostendi fatus esse, ut actus prudentiæ, et si hæc sit virtus intellectus, sive veri veritate sibi proportionata, nempe practicè veri, quia, ut dixi n. 26. ex S. Thom. & Caiet. prudentia non est virtus intellectus pure speculativi, cuius veritas consistit in cognoscente, seu in cognitione objecti ut est in se; sed intellectus practicæ, cuius veritas consistit in dirigente ad actum conformem appetitu recto, seu regulis morum & quia objectum prudentiæ, & ejus materia sunt actiones humanæ morales rectificandæ; & ob hoc prudentia numeratur inter virtutes morales, cum ejus objectum sit formaliter morale, seu verum practicum, ut recte M. Tapia tom. 2. lib. 4. qu. 1. art. 3. & 4. & 7. qui subdit prudentiæ convenire certitudinem moralem, quæ tollit dubium practicum, et si aliquando prudentiæ possit subesse falsum, ut contigit Jacob in accessu ad Liam .... unde illud judicium, quod fuit speculativè falsum, erat moraliter, & practicè verum, & certum, & sufficientiæ regulariæ actionem rectam virtutis castiratis. Hæc M. Tapia. Et ideo est certo certius dari aſſenſus prudentes speculativè falsos, talis enim est omnis error invincibilis, & omne judicium putatum certo moraliter verum, in re tamen falsum. Quare la-

tiffimè d. 4. 5. & 6. impugnati dicentes idem esse judicare prudenter, ac judicare verè: si enim sermo sit de veritate speculativæ, olet Janzenianum; si de veritate practicæ, verum dicit, at non dicir, immò dicit op̄positum. Vide quæ dixi d. 6. ubi probavi, quod dictam invincibiliter errorem sit practicè verum per conformitatem cum regulis morum; immò est regula morum, cui conformari tenemur; si autem tenemur conformari, utique est prudens, nullus enim obligatur nisi ad prudenter agendum. Poterit error speculativus potest esse practicè verus, & habere certitudinem practicam, ut contingit dictam invincibiliter errorem; est enim essentialiter connexum cum non peccato, & incompossibile cum peccato; multò magis dictamen certo probabilis practicè poterit esse practicè verum, & certum veritate practicæ, seu essentialiter connexum cum non peccato, & repugnans peccato.

S E C T I O III.

An necessaria saltem sit certitudo Probabilitatis ad licitum opinionis probabilis usum.

§. I.

De opinione dubiæ, aut probabiliter tantum probabili.

S U M M A R I U M.

Status questionis, n. 42.

Vra que question locum habet in sententia eiusdem Probabilitatis. Explico, n. 43.

Quæstio est de certitudine cadente supra probabilitatem, non supra veritatem, n. 44.

Non licet sequi opinionem dubiæ probabilis, n. 45.

Eo ipso quod S. Thom. dicat non licere sequi opinionem, si ex opinionum varietate incido in dubium, eo ipso vult debere esse certi probabilis, ib.

Rationes. Quia dubia probabilitas est probabilitas simul, & non probabilitas, immò est superflus omnis aſſenſus de probabilitate, n. 46. ad 49.

Non licet sequi opinionem probabiliter tantum probabilem, n. 50.

DD. hoc negantes, ib.

Plerique male citantur à Torrecilla, ib. Maiori jure citari potest P. Cardenat, n. 51. & 52.

Impregnatur, ib.

Cur ego proposuerim statum questionis sub his terminis. An licet sequi probabiliter probabilem? potius quam sub his. An suis in opinis probabiliter probabilis? n. 55.

Cur

P. Eliz.
Baptist
da Th
2010

Cur non liceat sequi probabiliter tantum probabilem? n. 56.

DD. tuentes non esse licitum sequi probabiliter tantum probabilem, n. 57.

Plerique supponunt, ib. ad 61.

Citantur DD. a n. 57. ad 61.

P. Suar. ait, quod probabilitas non habens pro-

babilitatem oppositam faciat certitudinem

moralem, n. 59.

Cui est probabilis emissio voti, non autem non

emissio voti, tenetur ad votum, ib.

Calumnia est, Probabilitas judicare satis esse

probabiliter probabilem, n. 60.

conta P. Eliz. non tantum veritas opinio-
nis, sed & ipsius opinionis probabilitas po-
test esse dubia, & incerta, siue enim dubi-
tamus, an aliqua opinio sit probabilis, aut
ascrimus eam opinionem non esse certo
probabilem, sed ad summum esse probabili-
tatem probabilem, adeoque simul esse
probabiliter improbabilem.

Prima conclusio: Non licet sequi opinio-
nem dubiae probabilitatis, seu dubie pro-
bablem. Est omnium cum S. Thom. cuius S. Th.
loca exponens M. Medina 1.2. qu. 19. art. 6. M. Med.
concl. 1. dixit, quod S. Thom. unice contendat eum, qui ob varietatem opinionum du-
bitat de opinionis probabilitate, non posse
cam licite sequi; Iesus, qui iudicat certo
esse probabilem. Idem ait Maitr. in 2. d. 5.

n. 116. solvens D. Thom. textum, quo Anti-
Probabilitate utuntur contra nos, dicens,
quod merito S. Thom. dixerit talen pecca-
re, dum tali dubitatione existente eligit opini-
onem; & ratio est; quia in exercitu partis
probabilis intervenire debet iudicium omni-
no certum, quod licitum sit sibi ita operari.

Et post pauca subdit ex textu D. Thomae ad S. Th.

summum deduci licitum non esse sequi opini-
onem, quam quis non certo putat esse pro-
bablem.

Ratio conclusionis est evidens; quia opini-
o dubie probabilis est opinio probabilis 45.
simil, & non probabilis: sed non licet sequi
opinionem probabilem simil & non pro-
bablem: ergo non licet sequi opinionem du-
bie probabilem.

Confirmo 1. Dubia probabilitas est pro-
babilitas simul, & non probabilitas opini-
onis: sed probabilitas, & non probabilitas opini-
onis est quid illicitum: ergo dubia proba-
bilitas est quid illicitum. Minor patet; nam
includit non probabilitatem, sub qua non
licet operari.

Confirmo 2. quia dubium strictè sump-
tum, ut dicitur ab opinione, est suspen-
sio omnis assensus: ergo dubium de proba-
bilitate est suspensio omnis assensus circa
probabilitatem: sed fine omni assensu opera-
ri non licet: ergo non licet sequi dubie pro-
bablem.

Confirmo 3. Tunc probabilitas est dubia, N.
quando dubitatur, an ratio sit gravis: sed 49.
cum dubio de gravitate rationis non licet
operari: ergo cum dubia probabilitate non
licet.

Secunda conclusio: Non licet sequi opini-
onem probabiliter probabilem.

Hec conclusio à paucis dilutitur, eto à 50.
plerisque supponatur, quos mox dabo. Est
tamen, inquit P. de la Fuente l.c.n. 48. contra P. de la
Fuente.

B P. Arriag.

N. 42. **D**uo sub hac fectione comprehendimus.
Primum, an liceat sequi opinionem
dubie probabilem; alterum, an liceat sequi
opinionem probabiliter probabilem. Quod
si neutrum liceat, eo ipso nullam opinionem
probabilem, nisi ejus probabilitas sit mora-
liter certa, sequi licet.

N. 43. **V**trumque autem dubium habere locum
non tantum in sententiâ Probabilistarum,
sed etiam Probabilioristarum, & Tutori-
larum, certum mihi est, ut deinde ponde-
ratum vidi in P. de la Fuente in Theol. Re-
form. diss. 4. n. 55. & 56. Quare enim, an
satis sit dubia probabilioritas opinionis pro-
babiliors? Kursus quero, an satis sit, ut
probabilioritas opinionis probabilioris sit
merē probabilis, an potius ejusdem opinio-
nis probabilioris probabilioritas debeat esse
certa moraliter? Idem dico de sententiâ Tu-
tioriarum; quamvis enim certum per eos sit,
quod sit sequendum strictius, attamen siue
concurrunt duo precepta incompatibilia, &
ignoratur quodnam præponderet, & licet
dicatur, præponderare strictius, adhuc tam-
en inter DD. controvertitur quodnam ex
illis sit strictius, & uni unum, alij aliud stric-
tius dicunt. Tunc autem ecce eadem difficultas,
an ut obligari satis sit dubie strictius, an
probabilius strictius; an necessaria sit certi-
tudo moralis de maiori obligatione hujus
potius, quam illius præcepti, ut tencat opera-
ri? Ergo utraque difficultas locum habet
in omni sententiâ.

N. 44. Né vero facile dimoveamur ab utroque
presenti quærito cadente supra opinionis
probabilitatem, non supra opinionis verita-
tem, scindendum est, quod dubium est potest
tum circa veritatem, tum circa probabili-
tatem opinionis. Circa veritatem est, quando
utraque opinio cognoscitur ut certo pro-
babilis, dubitatur tamen, que ex illis sit
vera: circa probabilitatem est, quoties du-
bitatur, an ea opinio sit, aut non sit certo
probabilis; etenim, ut paulo post dicam
Tom. III.

P. Atria. P. Arriag. tom. 1. in 1. 2. d. 27. n. 9. Pasqual. Pasqual. decis. 28. P. Tambur. lib. 1. in Decal. cap. 3. §. Torrec. 3. n. 9. quibus addo Torrecil. tr. 8. in 3. dam.

ab Innoc. n. 15. asserentem satis esse opinionem probabilitatem probabilem, & citat ex P. Moy. Moya pro se plures, sed immerito, nam P. Moy. Vafq. nil prorsus habet; P. Baldellus docet omnino opositum; P. Salas, ut ait P. de la Fuente num. 49. & 50. excludit opinionem probabilitatem probabilem sub nomine probabilitatis dubiarum; quod adeo verum est, ut P.

P. Sanc. Sanch. lib. 1. Sum. cap. 9. n. 18. pro sua sententiâ negante, licet sequi probabilitatem dubiam, citet, & probet ex P. Salas, & M.

Medina ex istud locis, ubi non de probabilitate dubiarum locis, seu fine omni assensu opinativo, sed de probabilitate probabili ex Hozes. presse differunt. Est etiam contra Hozes in 3. damn. ab Innoc. n. 10. dicente, quod effet onus intolerabile, si requireretur certitudo probabilitatis, cum ad dictam prudens satis sit probabilitas probabilitatis. Sine jure autem M. Hozes citat P. Moyam in Opusculo singulari pro Jesuitis, (si tamen Tomus

P. Moy. ille habet pro sui Authore P. Moyam) quasi P. Moya ibi doceat satis esse opinionem probabilitatem probabilem; fine jure, inquam, non tantum quia eo in Opusculo tract. de Opin. prob. nihil de hoc habet, sed etiam quia eti hoc ibi, aut alibi eo in Opusculo diceret, non tamen hoc docet. Quidquid enim integrum eo Tomo tradit, ut saepe se declarat, pricipue in Dedicatoriâ ad Lectorem circa finem ait, nulli opinioni se eo in libro Apologetico subscribere; ergo eti hoc eo in libro dicere, non tamen docet. Quare mihi certum est, quod omnes DD. quos Torrec. ex P.

P. Teril. Moya citat pro sententiâ dicente, satis esse opinionem probabilitatem probabilem, nil tale doceant, sed ad summum unicè docent, non requiri judicium certum de veritate; non autem non requiri judicium certum de opinionis probabilitate, aut saltet judicium directum certum certitudine excludente prudens dubium, & formidinem peccati. Hinc P. Teril. qu. 20. de Reg. mor. n. 3. postquam dixi omnes ferè Authores convenire in negando, quod licet sequi probabilitatem probabilem, loquens de sententiâ affirmante subdit: *Pauci aliqui, & quidem valde pauci, nec tanti nominis Authores expresse dixerunt opinionem tantum probabilitatem sufficere.*

N. Maiori, & force non irrationali jure pro eadē sententiâ affirmante, latis eti opinionem probabilitatem probabilem, citari potest P. Card. Lumbi. Cardenas tom. 4. dis. 4. ubi postquam impugnavit Lumbier, & Filgueiram exponentes,

quod opinio tenuis probabilitatis idem sit, ac opinio probabilitate probabilis, tam positionem prorsus rejicit; & cap. 3. 4. 5. 6. ostendit aliud esse opinionem probabilitatem probabilem, aliud tenuis probabilitatis; nam tenuiter probabilis est illa, ait, de cuius probabilitate dubitatur, seu dubiae probabilitatis; talis autem non est opinio probabilitate probabilis.

Neque ut P. Card. liberetur à sententiâ N. affirmante satis esse probabilitatem probabilem, sufficit dicere, quod idem P. Card. exprime p. Card. neget, quod ut quis sine peccato, & honeste operetur, satis sit opinio ne quidem certo probabilis, multe minus satis erit probabilitate probabilis s. non tantum quatenus P. Card. est Reflexista negans satis esse judicium directum certo probabile de non peccato, quin judicat necessarium esse judicium certum reflexum de non peccato in operando juxta minus, certo tamen probabilem; sed etiam quia idem P. Card. l. c. n. 46. ait, quod ut quis recte operetur, non satis sit judicium, quo quis probabilitate censeat se non peccatum, sed ulterius requiri, quod ultimum iudicium, quo quis judicat se non peccatum ponendo talem actionem, debet esse certum; nam judicium probabile, quo quis probabilitate judicat eam opinionem esse probabile, non est ultimum iudicium, quo quis judicat de rectitudine operationis elicendiæ. Hoc totum mihi latet non est, ut cum liberem ab opinione affirmante satis esse probabilitate probabilem ad sine peccato operandum.

Ratio mihi est; quia eti detur, quod aliud N. sit opinio tenuiter probabilis, aliud opinio p. Card. probabilitate probabilis: rursus quod opinio tenuiter probabilis idem sit, ac dubia probabilitatis; idem autem non sit opinio probabilitate probabilis, ac opinio dubie probabilis; immò eti detur, quod judicium probabile, quo quis judicat eam opinionem esse probabile, non sit ultimum iudicium, quo quis judicat de rectitudine operationis elicendiæ, adhuc his omnibus concessis semper sequitur, quod hęc propositio vera erit, *Licet sequi opinionem probabilitate probabilem, eto deinde requiratur aliud judicium reflexum certum, à quo reguletur operatio elicendiæ; sed hoc est nimis laxum; ergo. Sequela probatur ex principiis communibus ipsi P. Card. aliisque Probabilistis Reflexistis; nam hec propositio, Licet sequi minus tutam, certo iudicium probabilem, est prorsus vera, & certa eti juxta eosdem judicium directum certo probabile de licentiâ non sit ultimum dictamen regulans operationem; quin per illos necessarium est aliud*

aliud judicium reflexum certū de licto usu minus tute, & minus, certò tamen probabili, a quo operatio elicienda immediatē regulatur ergo a pari licet judicium probabile, quo quis judicat opinionem esse probabilem, non sit ultimum judicium regulans operationem eliciendam, semper verum erit dicere, quod licet sequi probabiliter probabile, ut de facto dixerit Torrec. & Hozcs,

qui sunt Probabilistæ Reflexistæ: ergo tota reflexio, qua utitur P. Carden, non liberabit eum ab hac laxa sequela, quod lictum erit sequi probabiliter probabile; qualcumque deinde sit ultimum judicium conscientia regulans immediatē operationem; an ipsum judicium directum probabile reflectens supra probabilitatem opinionis; an aliud reflexum certum supra lictum usum opinionis probabiliter probabile.

Confirmo 1. quia tota differentia inter has duas propositiones, *Licet sequi certo probabilem*, *Licet sequi probabiliter probabilem*, potest, quod formari possit judicium certum reflexum de licto usu certo probabile, a quo immediate reguletur operatio; formari autem non possit judicium certum reflexum de licto usu opinionis probabiliter probabile; sed hoc est falsum: 1. quia, cur, si licet sequi probabiliter probabilem, formari non possit judicium reflexum certum de licto usu probabiliter probabile? sicut quia licet sequi certo probabilem, formari potest judicium reflexum certum de licto usu certo probabile. Secundò, quia vel formari potest judicium certum reflexum de licto usu probabiliter probabile, vel non? Si non; cur P. Carden dicit, quod dictamen reflectens supra judicium probabile, quo judicavi opinionem esse probabile, sit ultimum regulativum operationis? Si potest; ergo semper erit verum dicere, *Licet sequi probabiliter probabilem*, et si preterea necessarium sit dictamen reflexum.

Tertiò, quia aliud est, an satis sit ad fine peccato, aut honeste operandum opinio probabiliter probabile; aliud, an licet sequi opinionem probabiliter probabile. Sicut aliud est, an ad fine peccato, aut honeste operandum satis sit opinio certo probabile; aliud, an licet sequi certo probabile. Potest autem unum itare sine alio; potest enim non satis esse ad fine peccato operandum opinio probabiliter probabile & adhuc lictum esse sequi opinionem probabiliter probabile; ut de facto Probabilistæ Reflexistæ dicunt de certo probabili, cuius usum lictum docent, & tamen negant satis esse ad fine peccato, aut honeste operandum op-

nionem certo probabilem: & propter hoc, præter judicium directum certo probabile, volunt necessarium esse judicium certum reflexum de licto usu certo probabile, a quo actio proximè reguletur.

Hinc ego tum conclusiones, tum statum questionis propotui potius sub his terminis, an licet sequi opinionem probabiliter probabilem, quam an satis sit ad fine peccato operandum opinio probabiliter probabile. Nam negari posset, quod opinio probabiliter probabile fatus sit ad fine peccato operandum, quatenus præter judicium probabile de probabilitate opinionis requiritur aliud reflexum certum de leito ulu opinionis judicatae probabiliter probabile; & simul affirmari, quod lictum sit sequi opinionem probabiliter probabilem; ergo si P. Card. semel admittit lictum sequi probabiliter probabilem, quamvis neget eam satis esse ad fine peccato operandum; & neget, quod judicium probabile de probabilitate opinionis sit ultimum dictamen regulans operationem eliciendam, eo ipso admittit rem nimis laxam, & communis ferè omnium sensu negatam.

Confirmo 2. quia si semel admittatur li. N. citum sequi opinionem probabiliter probabilem, ita ut necessarium non sit sequi certo, sive magis, sive minus probabilem, appetitur aditus dicendi, quod lictum erit sequi opinionem minus probabiliter probabilem, quo nil laxius: ergo nullatenus concedi potest lictum sequi opinionem probabiliter probabilem.

Pro sententiâ negante lictum sequi opinionem probabiliter probabilem, sed nec cessari debere esse certo probabilem, stant ferè omnes, ut ait P. Terillus *qz. 21.* de P. Teril. Conf. prob. n. 1. ubi postquam dixit paucos in hac materia exprefse distinxisse inter opinionem certo, & inter probabiliter tantum probabilem, subdit, quod uno, aut altero excepto, omnes absolutè teneant, quod probabilitas debeat esse certa, ut operantem excuerit; & citat P. Bardi *d. 4. cap. 10.* C. de Lugo *d. 10. de Fide f. 1.* P. Fabri in Dia-
logo de Opin. prob. & n. 2. addit: Ego cum istis questionem hanc ad probabilitatem practicam, canque certam, & indubitatam restringo. Idem repeatit P. Teril. *qz. 20.* de Reg. mor. num. 3. quod ut licet sequi minus, aut magis, aut æquè probabilem, et si minus tutam, debeat opinio minus tuta minus probabilis esse certo probabile. P. Faber *Dial. 1. de Opin. prob.* ait, ut plurimum conscientiam probabilem dici, que opinione vere ac certo probabili nititur.

Bij tur

P. Gob. tur. P. Gobat in Quinario Tractatu, tr. 3.
 C. de air cum C. de Lugo, quod ultius opinionis
 Lugo probabilitas restringitur ad opinionem, cuius
 P. Beat. probabilitas est certa. P. Beatus qu. 5. n. 14.
 art: Opinio, quae non est certo probabilis,
 non est tuta in praxi; & subdit hanc statui
 posse regulam in moralibus, nam solam opini-
 onem probabilem, de cuius probabilitate
 dubitari non potest, esse tutam in praxi. P.
 P. Bald. Baldellus lib. 4. de Conf. d. 10. n. 5. art: Si-
 quis non sit certus quasi reflexe, quod opinio ex qua operatur sit probabilis, sed timet,
 quod non sit probabilis, certum est quod non potest ex tali conscientia operari,
 cum hoc sit manifeste contra dictamen pru-
 dentiae; & non possit eam formidinem non
 refudere etiam in ipsam operationem; at-
 que ita haec formido reflexa de opinionis
 improbabilitate omnino constituitur in con-
 scientia dubia, non autem in conscientia
 probabili, ex qua licet operari. Omitto alias
 ex Societ. DD. quos plena manu citatis fide-
 liter corum locis, & verbis allegat P. Pol-
 l. P. Poll. Jenter in 3. damn. ab Innoc. XI. qui deinde
 P. Teril. n. 118. concludit: Quid ego plures recen-
 tiam, quando gravissimi testes Terillus, &
 P. Fabr. Honoratus Fabri Dial. 9. de Opin. probab.
 edito Lugd. qui argumentum hoc omne di-
 ligentissimè excuslerunt,clare testantur in
 hanc sententiam convenire ferre omnes So-
 ciet. TT.? Hac P. Pollenter, & merito.
 P. Suar. Ego enim scio me saepe legisse in P. Suar. P.
 P. Valq. Valqu. P. Dicau. P. Sanch. P. Palao, C. de
 P. Dica. Lugo, P. Moya, & alijs quorum tamen lo-
 P. Palao ca non notavi, eo quia animus mihi tunc
 P. Moy. non erat hoc ex profecto tractare, sed potius
 ut indubitatum supponere illicitum opinio-
 nis probabilitatem tantum probabilis usum;
 scio, inquam, me saepe advertisse, quod di-
 eti DD. concedant quidem licitum sequi
 minus probabilem, addunt tamen, si sit ve-
 re, certo, aut clare probabiliis.

N. 58. Verum ut nostra conclusio non tantum
 intrinsecè per rationes, sed etiam extrinsecè
 fiat moraliter certa, citandi mihi sunt alij ex
 omni ordine Doctores. P. Moya tom. 1. qu.
 6. §. 6. n. 35. postquam dedit aliquos sentien-
 tes, necessarium non esse ad fine peccato ope-
 randum judicium moraliter certum, (intel-
 ligere de opinionis probabilitate, & actionis
 honestate) ait oppositam sententiam omni-
 no tenendam, & in ea convenire omnes; &
 P. Bardi. citat Patrem Bardi dicentem, quod DD. qui
 tensile videntur satis esse opinionem proba-
 biliter probabilem, non voluerint exclude-
 re nisi judicium moraliter certum speculati-
 ve de honestate objecti, quod verum est,
 non autem certitudinem practicam de pro-

babilitate opinionis, & honestate actionis ab
 ea dictata: etenim verum est quod ait P.
 Valsq. 1. 2. d. 61. cap. 2. ex Almaino: Non
 potest aedificare prudentiae dictamen, ubi est
 maxima (seu prudens) formido pro parte op-
 positiva.

P. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 4. de Voto
 cap. 5. tractans de obligatione voti dubij, an
 emissum fit, ait n. 5. Illa probabilitas facit
 certitudinem moralē, quando non est alia
 similis in contrarium, quia in rebus humanis
 non est maior certitudo exigenda, cum vix
 aliquid per infallibilem evidentiā cognoscamus. Nec oportet distinguere de iudicio
 magis, vel minus firmo, tēcū cum major,
 vel minori formidine; nam si iudicium est
 revera probabile in favorem voti, illud sufficit,
 ut votum integrè servandum sit, etiam
 si minimum, seu cum quācumque formidine,
 si iudicium in contrarium non est proba-
 bile. Hęc P. Suar. qui declarat, tum quod
 quoties una pars ita est probabilis, ut oppo-
 sita non sit probabilis, tunc ea pars est certo
 faltem probabilis, & facit certitudinem mor-
 ale, quā maior in rebus humanis non est
 exigenda: tum quod non nemo operari possit, nō
 si habeat certam probabilitatem; & ideo qui
 ita habet iudicium probabile de voti emissione, ut non emissio voti non sit probabilis, te-
 netur votum implore; econtra qui non po-
 tet formare iudicium probabile de emis-
 sione voti, non tenetur illud implore, ut ait n.
 7. Idem docet 1. 2. d. 12. sett. 3. n. 2. ubi ait,
 quod ut voluntas sit recta, necesse est, ut le-
 quatur iudicium conscientiae practicæ cer-
 tum de honestate objecti, & actionis. Ne-
 mo autem negare potest, quod hoc suppo-
 nat faltem iudicium certum de probabilitate.

P. de la Fuente in Theolog. Reform. N.
 diff. 4. per totam, qui filius (quem viderim) 60.
 in terminis fusè, & solidè hanc questionem p. de
 discutit, & quam certa esse debeat opinionis probabilitas, ut eam liceat sequi in praxi, &
 quandonam certa sit, ejusque certitudinis signa luculenter tradit; quod ipsum antea
 praefliterat P. Terillus qu. 5. & 6. de Conf. immò ibi. qu. 5. n. 7. scribit, quod P. Eliz. P. Tel.
 lib. 1. qu. 5. §. 2. solemnem intulerit Probabi-
 listis calumniam, dum dixit hos docere farce-
 esse opinionem probabiliter probabilem,
 nam quasi omnes expresse dicunt debere esse
 certo probabilem, & ideo toti sunt in traden-
 dis infallibilibus signis probabilitatis.

Ex exteris veniunt in hoc ipsum M. Me. N.
 dina 1. 2. qu. 19. art. 6. dicens ex Divi Thom. 61.
 textu deduci licitum non esse sequi opinio-
 nem, quae non sit certo probabilis. Idem ait S. Thom.
 Maltrius

Mastr. Mastrius in 2. d. 5. n. 116. & 126. Caram. in
Caram. Dalexi lib. 4. Thicol. n. 399. pag. mihi 146.
dicens omnem illum peccate mortaliter, qui
vel elicit actum, de cuius honestate dubitat,
vel habet tantum probabilitatem, immo pro-
babilitatem, sed solam certitudinem ho-
neftatis excusare à peccato. Hoc ipsum re-
petit in Epist. de Postf. reg. pag. 344. He-
rinck tom. 2. d. 4. n. 31. Filgueira in Lucernā
Lumb. in 3. damn. Lumbier tom. 3. Summæ à num.
M. Fer. 1737. M. Ferre apud Palanc. qu. 29. n. 271.
Raph. à Raphael à S. Joan. in Reg. mor. part. 2. qu.
s. Joan. 4. Per ea passim, & alij fine numero. His ad-
P. Thyr. di possum omnes Probabilioristæ, pre-
P. Palanc. P. Muniel. qui
dicunt, quod ut licitus sit usus probabilio-
ris minus tutæ, debeat opinio esse claræ, &
evidenter, & notoriæ probabilior.

§. II.

Rationes conclusionis.

S U M M A R I U M .

*Quia probabiliter tantum probabilis non est sim-
pliciter probabilis, & ejus probabilitas est in-
certa, n. 62. & 63.*
*Distingenda opinio dubiæ, à probabiliter proba-
bili, n. 64. & 65.*
*Opinio probabiliter tantum probabilis est cuius
probabilitas, & non probabilitas est probabi-
lis, n. 66.*
Est incerta ejus probabilitas, n. 67.
*Objec. cur liceat sequi incerto veram, non in-
certo probabilem? n. 68.*

*Quid veritas moraliter certa, & quid certò
probabilis? Quid opinio certò probabilis, &
quid probabiliter probabilis? n. 69.*

*Et quia probabilitas excludit necessarium incerti-
tudinem, n. 70.*

*Opinio probabiliter probabilis est aquæ connexa
cum peccato, ac non peccato, n. 72.*

Et est indifferens ad probabilitatem, n. 73.

*Et quia licebit sequi probabilius non probabilem,
n. 74.*

*Et quia sbitur in infinitum in probabilitatibus,
nisi probabilitas sit certa, ibid.*

*Et quia probabiliter tantum probabilis est semi-
probabilis, n. 75.*

*Evidens mihi est non licere usum opinonis pro-
babiliter tantum probabilis, n. 76.*

*P. de la Fuente dividit certitudinem moralis in
exaltam, & non exaltam, n. 77.*

*Et ait, a plerisque materijs, in quibus certitu-
do moralis exigitur, non exigi exaltam, n.
78.*

*Quoties una pars est tantum probabilis, & alia
non est probabilis, ea in communi p. si censemur
Tom. III.*

moraliter certa, ibid.

Exempla, ibid.

*Signa quibus dignoscitur, que opinio sit certò pro-
babilis, n. 79. & 80.*

*Eam solam sequi licet, cuius probabilitas est mo-
raliter certa, n. 81.*

Probatur 1. à P. de la Fuente n. 48. Pro N.
probabilitas tantum probabilis non est sim-
pliciter, & absolute probabilitas, sed tan-
tum secundum quid, & cum addito; quo P. de la
modo opinio probabiliter tantum vera non
est absolute vera; & probabiliter falsa non
est absolute falsa; & probabiliter certa non
est absolute certa: sed probabilitas, que non
est simpliciter probabilitas, sed tantum se-
cundum quid, non est falsa ad fine peccato
operandum; quis enim dicet probabilitatem
secundum quid fatus esse ad conscientiam?
Ergo probabilitas tantum probabilis non est
fatus ad non peccandum: ergo illicitus est
usus opinoris probabiliter tantum proba-
bilis. Confirmat 1. num. 49. quia ultimum
conscientiae judicium debet esse moraliter
certum: sed nulla dantur principia, ex qui-
bus deduci potest dictamen certum de licto
usu opinoris probabiliter tantum proba-
bilis; ergo ejus usus non licet. Confirmat 2. n.
51. quia quoties opinio negativa est certò
probabilis, affirmativa autem est incerto
probabilis, non possum prudenter assentiri
affirmativæ: sed omnis probabiliter tantum
probabilis est incerto probabilis: ergo nulli
opinioni probabiliter tantum probabili pos-
sum prudenter assentiri.

Probatur 2. à Lumbier s. quia operans ex N.
probabiliter tantum probabili non est tutus, 62.
immo format de peccato, & amplectitur luab.
periculum cognoscens illud; ergo operatur
cum dictamine practicè dubio de peccato.
Confirmari potest s. quia ne quis peccet, ne-
cessè est, ut formet judicium certum de non
peccato: sed sequens probabiliter tantum
probabilem, non potest illud formare; im-
mo format tantum probabile de non pecca-
to; ergo peccat.

Ego tamen etsi plurimum deferam dictis N.
rationibus, attamen, ut rem melius con-
cludam, advertere oportet discrimen inter P. Card.
opinionem dubiæ probabilem, & probabili-
ter probabilem; nam Adversarij, praesertim
P. Carden. distinguit inter opinionem dubiæ
probabilem, & probabiliter probabilem,
ejusque usum licitum esse negat; hujus affir-
mat: ergo omnia argumenta, quibus opinio
probabiliter tantum probabilis confunditur
cum opinione dubiæ probabili, nil probant.
Discrimen autem est, quod dubium sicut
B iiij. impor-

importat suspensionem omnis assensus; non ita probabilitas formalis, qua est essentialiter assensus: ergo ex hoc, quod illicitum sit sequi opinionem dubie probabilem, non sequitur quod illicitum etiam sit sequi probabilitate tantum probabilem.

N.
65. Præterea convenientius est trahere argumenta contra licitum usum opinionis probabilitate tantum probabilis, quibus ille usus in omni sententia impugnetur; est enim adeo laxa, ut ejus laxitas independenter ab omni sententia ostendi debeat. Alias si argumentis particulari sententiae alligatis impugnetur, poterit, qui cam sententiam non sequitur, sed oppositam, licet sequi opinionem probabilitate tantum probabilem. Sive ergo quis Reflexista sit, & puret necessarium semper recurrere ad dictamen reflexum, ut certitudo habeatur, sive quis Reflexista non sit, & putet necessarium non esse ad dictamen reflexum recurrere, ut certitudo habeatur, evocare debet licitum usum opinio- nis probabilitate tantum probabilis: ergo argumentum, quo illicitus esse illius usus probatur, quia haberi non potest dictamen reflexum de licto ejus usu, parum probatum quia non Reflexista dicet hoc dictamen non esse necessarium: tum quia Reflexista dicet, quod sicut haberi potest dictamen reflexum certum de licto usu certo probabilis, à quo reguletur immediata operatio; ita etiam haberi poterit dictamen reflexum certum de licto usu opinionis probabilitate tantum probabilis, à quo operatio proxime reguletur. Debet igitur prius illicitus usus opinionis probabilitate tantum probabilis probari directe; qui si non probetur, frustra probatur reflexe illicitus, eo quia repugnat dictamen certum de ejus licentia.

N.
66. Probo itaque 1. quia opinio probabilitate tantum probabilis est opinio, cuius probabilitas, & non probabilitas est simul, & tenui probabilis: sed opinio, cuius probabilitas, & non probabilitas est simul probabilis, sive æquæ, sive magis, sive minus, est in praxi illicita: ergo opinio probabilitate tantum probabilis est in praxi illicita. Maior patet a pari: Ut enim opinio certo probabilis est illa, cuius non probabilitas non est probabilis; ita opinio probabilitate probabilis est illa, cuius probabilitas, & non probabilitas est probabilis. Minor probatur, quia opinio non probabilis non est licita in praxi: sed opinio, cuius probabilitas, & non probabilitas est simul probabilis, est opinio ita probabilis, ut simul sit non probabilis: ergo opinio, cuius probabilitas, & non probabilitas est simul probabilis, non est licita in praxi.

Probo 2. quia quoties una opinio ita est certo probabilis, ut ejus opposita non sit certo, immo sit incerto probabilis, non licet hanc sequi; quia incertum est, an assensus praeditus huic opinioni sit prudens; sed quoties aliqua opinio est probabilitate tantum probabilis, eo ipso est incerto probabilis, nam ejus probabilitas est incerta; ut enim veritas tantum probabilis est incerta, ita probabilitas tantum probabilis est incerta: ergo quoties aliqua opinio est probabilitate tantum probabilis, non licet eam sequi. Confirmo: Si est probabile tantum opinionem esse probabilem, est incertum, an sit probabilis; nam si probabilitas est tantum probabilis, eo ipso est simul probabilis non probabilitas: & si est tantum probabile, quod opinio sit probabilis, plerumque est simul probabile, quod non sit probabilis: quomodo autem sequi prudenter potius opinionem, de qua simul judico esse probabile, quod sit probabilis, & esse probabile, quod non sit probabilis?

Diccs: Qui sequitur opinionem certo N. probabilem, nititur veritati incerta, & ta-
men prudenter operatur: ergo eti probabilitas opinionis sit incerta, qui illi nititur, poterit prudenter eam sequi. Concedo antecendens, & nego consequentiam; qui licet veritas certo probabilis sit incerta, attamen assensus est prudens, quia nititur certe probabilitati veritatis incerta. At in nostro ca-
su assensus non est prudens, quia nititur probabili probabilitati, seu probabilitati, & non probabilitati. Ut enim dixi, vel opinio- nis probabilitas gravibus adeo rationibus probatur, ut ejusdem non probabilitas non probetur, nec sit probabilis; & tunc ea probabilitas est moraliter certa: vel opinio- nis probabilitas ita probatur, ut ejusdem non probabilitas simul probetur, aut probari possit? & tunc ea probabilitas est tantum probabilis; atque adeo etiam non probabilitas est probabilis. Quis autem dicet, me li- citè sequi opinionem, cuius probabilitas, & non probabilitas, sive æquæ, sive magis, sive minus sunt probabiles.

Exemplo veritatis res patet. Veritas N. alia est moraliter certa, & est illa, cuius fal-
sitas non est probabilis; alia est moraliter certo tantum probabilis, & est illa, cuius falsitas est etiam certo probabilis, sive ma-
gis, sive minus, sive æquæ. Ut autem, dum assentior veritati moraliter certa, sum cer-
tus de veritate; dum autem assentior veritati
moraliter certo tantum probabili, sum cer-
tus tantum de probabilitate, non autem de
veritate: ita accidit in casu nostro: alia est
opinio

opinio certò probabilis, & est illa, cuius non probabilitas non est probabilis; alia est opinio probabiliter tantum probabilis, & est illa, cuius non probabilitas est etiam probabilis. Vt autem, dum affentior opinioni certò probabilis, sum certus de probabilitate ita dum affentior opinioni probabiliter tantum probabilis, non sum certus de probabilitate, quin sum incertus; ergo affentior probabiliter, que simul est non probabilitas. Vt enim ventus certo probabilis potest in re esse falsitas, et si certo prudenter veritas; ita dum affentior probabiliter probabiliter tantum probabilis, affentior probabiliter, que potest in re esse non probabilitas; & que simul est certo prudenter non probabilitas; nam ea probabilitas est tantum probabilis; ergo ea probabilitas apparet probabilitas, & apparet non probabilitas; si enim apparet probabilitas per argumenta gravia, co ipso erit moraliter certa; quia quoties unum tantum contradictionum est per argumenta gravia probabile, & aliud non est tale, illud est moraliter certum: ergo si probabilitas apparet per argumenta gravia probabilis, non probabilitas autem non apparet probabilis, co ipso ea probabilitas erit moraliter certa.

Probo 3. quia probabilitas includit necessariò incertitudinem, & formidinem, ita ut si probabilitas sit circa veritatem, co ipso sum incertus de veritate; si circa probabilitatem practicam, co ipso incertus sum de probabilitate practica, tunc prudentialis quomodo autem operatio posita sub opinione, cuius non tantum veritas, tunc honestas in re, sed etiam probabilitas practica, tunc prudentialis sit incerta, possit esse licita? & quomodo assensus ei opinioni praesertim æquè probabilis de prudentia, ac de non prudentia, possit esse prudens? Intelligo quidem quomodo operatio posita sub opinione certo probabilis sit licita, & quomodo assensus praesertim ei opinioni sit prudens: quia et si veritas ejus opinionis certo probabilis sit incerta, & licet formidem de veritate speculatoria ejus opinionis, an sit conformis in re suo objecto; attamen quia ea opinio est certo probabilis, adeoque ex gravi fundamento conformis, meo videri, ipsis regulis morum, ideo est certo prudens; & quia posita sub eodem judicio certo probabilis, ideo est licita. At non intelligo, quomodo operatio posita sub judicio probabiliter tantum de probabilitate opinionis possit esse licita; & quomodo judicium illud probabiliter tantum de probabilitate possit esse prudens: equidem tantum est discrimen inter operantem, & opinantem ex judicio certo probabilis de ver-

itate opinionis, ac inter operantem, & opinantem ex judicio probabilis de probabilitate veritatis opinionis, quantum inter certò probabilis, & probabiliter tantum probabilis: sed certo probabilis practicè excludit omnem formidinem de imprudenti assensu, & operatione, probabiliter tantum probabile non excludit, immo includit formidinem de imprudenti assensu, & operatione: ergo sicut certum est, quod qui sequitur verum, & honestum certo probabile, operatur prudenter; ita æquè certum est, quod tenet verum, & honestum probabiliter tantum probabile, operetur imprudenter.

Confirmo 1. Vel admittens licitum sequi N. opinionem probabiliter tantum probabilem 71. est Reflexita; tunc autem det nobis principia certa, quibus formetur ultimum dictamen conscientiae certum de licto usu opinionis probabiliter tantum probabilis, & regulativum operationis ponenda: vel non est Reflexita? tunc autem prober, quomodo sit tuta in praxi operatio posita sub assensu incerto prudenti, immo æquè probabiliter prudenti, ac non prudenti; nam si probabilitas est tantum probabilis ex gravi fundamento, etiam non probabilitas est talis.

Confirmo 2. Nulla opinio ita tantum probabilis, ut sit æquè prudenter connexa, ac non connexa cum peccato, est licita in praxi: sed omnis incerto probabilis est talis, nam si non datur certitudo de non peccato, non excluditur prudens formido peccati: ergo nulla opinio incerto probabilis est licita in praxi.

Probo 4. quia opinio probabiliter probabili sit in differens ad probabilitatem, & non probabilitatem; & ad hoc ut sit, & ut non sit prudens assensus; quo modo opinio probabiliter vera est indifferens, ut sit vera, vel falsa; ergo non est licita in praxi.

Confirmo 1. quia si semel admittatur, quod N. licet sequi probabiliter probabilem, licitum etiam erit inter probabiliter probables sequi non tantum eam, quae est probabiliter probabile, sed & eam, quae est probabiliter non probabile. Vt enim inter certò probabiliter veras, aliquæ sunt æquè probabiliter verae, ac falsæ; alias magis probabiliter verae, quam falsæ; aliæ est probabiliter falsæ, quam verae, & quamlibet ex his, dummodo sit certo probabilis, sequi licet; ita inter probabiliter probables, aliquæ sunt æquè probabiliter probables, ac non probables; alias probabiliter probables, quam non probables; aliæ probables; ergo quamlibet sequi licebit, adeoque opinionem probabiliter non probabilem.

bilem. Immo, cum hęc ipsa reflexa probabilitas supra probabilitatem subiecta sit alteri iudicio reflexo probabili, tequi licebit quamlibet opinionem probabilem, cuius probabilitas sit minùs probabilis; & cuius hęc minor probabilitas sit etiam ipsa minùs probabilis, & sic in infinitum; quod prater insignem laxitatem est impossibile: ergo pro certa regulā probabilitatis, infra quam descendere non licet, statui debet ipsa certitudo probabilitatis. Etenim si statuatur probabilitas, cūm hęc reflexa probabilitas possit in infinitum minui, nulla fixa probabilitas pro regula assignari poterit.

N. Confirmo 2. Opinio certò probabilis de 75 veritate non est necessariò vera, immo si op- posita fit etiam certò probabilis, eti semivera, ut ita loquar: ergo opinio probabiliter probabilis non est probabilis, sed semiprobabilis; nam ejus non probabilitas est etiam probabilis; quomodo autem licet sequar opinionem semiprobabilem?

N. Hęc sunt rationes, quae mihi se obturant, & adeo clarę mihi videntur, ut evidens mihi sit, non licere sequi ullam opinionem, cuius solida probabilitas non sit absolute, & reflectivę moraliter certa. Dixi autem, to- 76 quies opinionis probabilitatem esse moraliter certam, quoties ea probabilitas nititur argumentis absolute, & reflectivę gravibus; & preterea quoties ejusdem opinionis non probabilitas non est probabilis; si enim non probabilitas sit probabilis, eo ipso probabilitas non erit moraliter certa.

N. Egregie autem P. de la Fuente *I.c. cap. 6.* 77 per totum, differens de signis, quibus dignosci posuit moralis certitudo probabilitatis, duplum distinguit certitudinem moralem: unam exactam, quae semper conjugitur cum veritate sui objecti, aut ex vi sui moti- vi ita convincit speculativę intellectum, ut reddat omnino securum de suo objecto; talis est certitudo moralis de existentia Romę, Indianum, Cæsaris, & similiū; *hec autem* adeo vera videntur, ut sit prorsus incredibile, quod sint falsa. Aliam non ita exactam, quae non est nisi talis, ac tanta probabilitas, ut quia uni contradictorio deest, alteri autem adest, ideo hoc dicitur civili, & humano loquendi modo moraliter infallibile, & certum. Quare quoties una pars ita est probabilis, ut altera probabilis non sit, ea diciatur moraliter certa, atque adeo illud dicitur moraliter certum, & indubitatum, quod probabilitibus argumentis ita verum ostenditur, ut ejus oppositum non sit probabile. Hęc P. de la Fuente: quae quamvis vera putem, attamen certitudinem moralem ex-

etiam dicendum potius evidentiam moralem, quia ea certitudo moralis exacta excludit non tantum prudentem, sed etiam imprudentem formidinem oppofiti; excludere autem imprudentem convenit evidentiae morali, non autem purę certitudini morali. Certitudinem autem moralem minus exactam puto dicendam esse absolutę certitudinem moralem.

Poſt hęc P. de la Fuente à n. 58. ait, cer- tum esse, quod in plerisque materijs, in quibus exigunt moralis certitudo, non est *rebus* necessaria ea exacta moralis certitudo, qua semper uniatur cum veritate sui objecti, & ex vi sui moti⁹ speculativę convincat intellectum, sed sufficit altera minùs exacta, seu tam magna probabilitas unius extremi, ut ejus oppositum non sit probable. Patet. Sic homo inter Catholicos natus est certus de suo Baptismo, Fideles de existentiā Christi D. in Hostiā expositā, Filii de suorum parentum veritate. Nec homini licet sub conditione rebaptizari; nec Fidei negare Hostię adorationem, nec Filio detrectare obsequia parentibus; nisi specialis ratio ubi- tandi illis accedit, quamvis non sit prorsus certum cum hominem esse baptizatum, cumque à talibus parentibus genitum. Cur autem, nisi quia quoties una pars est adeo probabilis, ut alia non sit probabilis, illa com- muni hominum modo habetur moraliter certa: ergo certum est, quod in plerisque materijs, in quibus ad prudenter operandum exigunt certitudo moralis, non exigunt ea exacta, quae semper unitur cum suo objecto, sed sufficit talis certitudo moralis conflat ex argumentis probabilitibus pro una parte, ut altera non sit probabilis: ergo quoties datur argumentum probabile pro una parte, & nullum pro aliā, totes datur pro illa certi- tudo moralis sufficiens ad prudenter ope- randum.

Si ergo in plerisque materijs, in quibus ad N. prudenter operandum requiritur certitudo moralis, sufficit magna probabilitas pro una, & nulla pro opposita; ita ad prudentem opinionis probabilis electionem requiritur cer- titudo moralis de probabilitate opinionis. Datur autem ea moralis certitudo de proba- bilitate, quoties probabilitas opinionis ita est probabilis, ut ejusdem opinionis non pro- babilitas non sit probabilis: contra si ipsa probabilitas sit opinativę dubia, seu den- tur opiniones probabiles de probabilitate, & non probabilitate opinionis, tunc ea pro- babilitas non erit moraliter certa, sed in- certa, & insufficiens ad prudentem opera- tionem, & operationem.

Quare

P. de la
Fuente.

N. Quare omnis ea opinio, cuius veritas hinc
so. inde controvertitur, unis negantibus, alijs
affirmantibus esse veram, ejus tamen proba-
bilitas non controvertitur, aut à negantibus
illam esse veram, adhuc ascribitur esse proba-
bils, ut plerumque facit S. Bonav. in 4. disf.
17. art. 2. qu. 3. & disf. 21. art. 2. qu. 1. & disf.
Mattr. 31. art. 2. qu. 3. & alibi apud Mattr. in 2. d. 5.
P. Thyr. n. 62. immo P. D. Thyrus tom. 1. Select. d. 4.
n. 18. opinionem oppositam proprie vocat
probabilissimam, aut à nullo eximiā doctrinae,
& probitatis viro notatur ut improbabili-
s; aut est communis inter clásicos DD.
censenda est certo probabilis. De signis, qui-
bus certa probabilitas à dubia differtur, la-
tè tractat P. Terillus qu. 5. & 6. de Confc.
omninovidendus, & brevius P. de la Fuen-
te à n. 66. qui hoc ipsum discutit de novis
opinionibus.

N. Tertia conclusio: Solam opinionem fal-
tem certo moraliter probabilem sequi licet.
Patet; quia nec licet sequi dubiè probabilem,
nec probabiliter probabilem: ergo ut aliquam
opinionem licite sequar, debet saltem
esse certo moraliter probabilis.

§. III.

Objectiones.

S U M M A R I U M.

*Quia difficulter distingui potest inter certò pro-
babilem, & probabiliter probabilem, n. 82.*
*Potest. Quid dubia probabilitas, & quid proba-
bili probabilitas? n. 83.*
*An idem sit opinio probabiliter probabilis, ac te-
nuiter probabilis? n. 84.*
Cur non licet probabiliter probabilis? n. 85.
*Probabiliter probabile non importat absolutam
probabilitatem, quin etiam non probabilita-
tem, ibid. & n. 86. 87. 88.*
*Omnis opinio probabiliter probabilis est proba-
bili non probabilis, ibid. à n. 85. ad 88.*
*Petens consilium format judicium certum de
probabilitate consilij, n. 89.*
*Si ex certò probabili opinione resultet alia incertò
probabilis, hac non licet, n. 90. & 91.*
*An opinio probabiliter probabilis generet dubium
circa operationem? Aens P. Carden. à n. 92.
ad 99.*
*Non satis ut dubium quocumque assensu depona-
tur, sed necesse, ut assensu prudenti, n. 100.
& 101.*
*Cum probabilitate probabilitatis opinionis stat
probabilitas non probabilitatis opinionis, &
ideo non licet, n. 102.*
*Quid dubitare, quid probabiliter opinari? n.
103.*

Quid dubitare, quid formidare? n. 104.
*Non potest formari dictamen reflexum de licito
& a probabiliter probabilis, n. 105.*
*Cur iudicium incertum de veritate sit prudens,
non ita incertum de probabilitate? n. 106.*
*P. Elizalde. ait repugnare, ut probabilita proba-
biliar cognoscantur, n. 107.*

Objicies ex P. Carden. tom. 4. disf. 4. n. 14. N.
difficulter distingui posse opinionem 82.
certò probabilem à probabiliter probabili, P. Card.
& ideo se numquam eā distinctione usum;
ted se tantum distinxisse opinionem in verē
probabilem, seu quam ferē omnes iudicant
probabilem; & in dubiè probabilem, seu de
cujus probabilitate inter sapientes dubita-
tur.

Sed contra primò; quia dedi certa signa, N.
quibus certo probabilis à probabiliter pro- 83.
babili distingui possit. Contra 2. quia sicut P. Card.
P. Carden. distinguere potest inter verē, &
dubiè probabile, ita ego inter certo pro-
babilem; & probabiliter probabilem. Con-
tra 3. quia facit questionem de nomine, &
quam vocat verē probabilem, ego voco cer-
to probabilem: quam vocat dubiè probabi-
lem, esto vocari possit incerto probabilis,
non tamen probabiliter probabilis; incertum
enim tam convenit dubio, quam probabili-
tati; cum hoc tamen dilectione, quod dubia
probabilitas stricte sumpta, est quando
omittitur omnis assensus; opinativa autem,
seu probabilis probabilitas, est quando da-
tur assensus ex una parte, ita tamen, ut pro
non probabilitate detur æquale, aut ferē
æquale fundamentum.

Objicies 2. Non est idem opinio tenuiter N.
probabilis, ac probabiliter probabilis; tum 84.
quia *tenuis probabilitas* implicat contradic-
tionem terminorum inter se; tum quia probabi-
lis probabilitas importat utrorumque ter-
minorum veram, & absolutam probabilita-
tem; tenuis autem probabilitas eam negat;
& sicut nota est idem homo tenuiter pru-
dens, ac absolute prudens; ita non est idem
tenuis probabilitas, ac probabilis, seu abso-
luta probabilitas; sed idem est tenuis pro-
babilitas, ac probabilis probabilitas, si non
licet sequi probabiliter probabilem; ideo
enim hanc sequi non licet; quia si opinio A
est probabiliter probabilis, est etiam proba-
bili non probabilis, adeoque ejus proba-
bilitas est tenuis.

Sed contra, quidquid sit, an opinio pro- N.
babili probabilis idem sit, ac tenuiter pro- 85.
babili; hoc mihi certum est, quod non li-
cet sequi probabiliter probabilem, ob di-
ctam rationem, quod si opinio est probabi-
liter

liter probabilis, est etiam probabiliter non probabilis. Quomodo autem prudenter sequar aliquam opinionem, quae est æquè probabilis, ac non probabilis; immo sepe est magis non probabilis, quam probabilis, seu manus habet fundamentum pro sui improbabilitate, quam pro sui probabilitate? Quapropter licet verum sit, quod to *probabile* importet absolutam probabilitatem; neutrum tamen verum est, quod to *probabiliter probabile* in utroque importet absolutam probabilitatem; & hoc est equivocum Patris Carden. quia to *probabiliter* reflectit non tantum supra probabilitatem, sed etiam supra non probabilitatem ejusdem opinionis, ita ut si probabilitas opinionis est probabilis, sit etiam probabilis non probabilitas; quomodo autem eligi potest opinio, cuius tam probabilitas, quam non probabilitas, est probabilis, immo sepe est probabilior non probabilitas, quam probabilitas?

N. Objicies 3. ex codem n. 18. 19. & 20. quia

86.

P. Card. sicut quoties una opinio est probabilis, plerumque ejus opposita est etiam probabilis, ita quoties una opinio est probabiliter probabilis, etiam contradictoria erit probabiliter probabilis; quid autem tunc faciendum erit? an eligere tunc tutiorem? hoc autem erit onus intolerabile, & summe difficile discernere inter certò, & inter probabiliter probabiles; praesertim cum DD. non dicant, an haec, vel illa opinio sit certò, an sit tantum probabiliter probabilis. An minus tutam? tunc autem, cum ea opinio minus tutam sit tantum tenuiter probabilis, incidemus in 3. damn. ab Innoc.

N. Sed contra; quia iterum P. Carden. æquivocatur, & ejus paritas est evidenter contra

87.

P. Card. illum: ut enim quoties una opinio est probabilis, ejus opposita est etiam probabilis; ita quoties probabilitas est probabilis, tories non probabilitas erit etiam probabilis. Immo quoties una opinio est probabiliter probabilis, ejus contradictoria erit etiam probabiliter non probabilis; non autem, ut P. Card. æquivocatur, ejus contradictoria erit probabiliter probabilis; nam contradictoria opinionis probabiliter probabilis non est alia probabiliter probabilis, sed est eadem ipsa opinio probabiliter non probabilis.

N. Explico, & sumo duplarem opinionem 88. probabilem: ecce tunc probabilitas cadit supra veritatem unius, & altera probabilitas cadit supra veritatem alterius contradictoriæ; adeoque si haec opinio, *Pictura die festo licet*, est probabilis, erit etiam probabilis contradictoria, *Pictura die festo non licet*. Sumo modò opinionem probabiliter probabi-

lem: ecce tunc probabilitas reflexa non cadit supra veritatem opinionis, sed supra probabilitatem directam opinionis; contradictorium autem probabilitatis directe est non probabilitas directa ejusdem opinionis: ergo una probabilitas reflexa cadit supra probabilitatem directam, alia tupa non probabilitatem directam ejusdem opinionis: ergo si aliqua opinio est tantum probabiliter probabilis, eo ipso eadem opinio est probabiliter non probabilis. Confirmo: Quoties veritas unius opinionis est tantum probabilis, eo ipso plerumque ejus falsitas est etiam probabilis: ergo quoties probabilitas aliquis opinionis est tantum probabilis, eo ipso non probabilitas ejusdem opinionis est etiam probabilis.

N. Objicies 4. num. 24. Petens consilium à N. Theologo format tantum judicium probable, non autem certum de probabilitate ejus opinionis, nam nititur authoritati Theologi; ergo ea opinio est ei tantum probabilis, & tamen can licet sequitur. Nego antecedens; dico enim, quod format judicium certum moraliter de probabilitate opinionis, et si illud judicium nitatur authoritati Theologi; tum quia præsumit, quod non sit datum consilium, nisi juxta opinionem inter TT. certò probabilem; tum quia sepe in pluribus infima certitudo moralis confatur ex unius tantum testimonio, suppositis aliis circumstantiis probatibus, & sapientie, & ex ignorantia fundamenti in oppositum: ita judicium certum, quod homo sit baptizatus, & ordinatus, unicè nititur testimonio Parochi, & Episcopi, & corum probitati; nemino enim præsumendus est malus, nisi positivè probetur; & judicium certum, quod Petrus sit filius Pauli, nititur testimonio matris, ejusque castitati præsumpta, quia non probatur adulteria. Vide quæ dixi à n.

77. ad 79.

N. Objicies 5. n. 25. Plures opiniones probabiliter tantum inferuntur ex opinionibus certò probabiliis: sed illæ non sunt certo probabiles, & tamen licent in praxi, ut experientia docet; nam sicut ex præmissis evidentiis, cum bonitas consequentia est tantum probabilis, non resultat conclusio evidens, sed solùm probabilis; ita ex opinione certò probabili cum bonitate consequente tantum probabili, resultare non potest conclusio certò probabili, sed tantum probabiliter probabilis.

N. Sed contra; quia si aliquando ex opinionibus certò probabiliis non resultant opiniones certò probabiles, eo ipso ha licet non erunt in praxi, & in culpa erit aliqua

præ-

præmissa, cuius probabilitas non erit certa, nec ejus probabilis connexio certa erit. At, regulariter loquendo, ex utrâque præmissâ certo moraliter probabili refutat conclusio certo moraliter probabilis. Addo, quod certitudo moralis de opinionis probabilitate non sumitur à bonitate illationis, sed ex eo, quod ea opinio judicetur ab Authoribus, etiam ejus veritatem negantibus, certo probabilis, & quod nullus ejus probabilitatem in dubium vocet, sed tantum ejus veritatem.

N.
92. Objicies 6. n. 27. quia falsum est, quod opinio probabiliter probabilis generet dubium practicum circa operationem: 1. quia N.
93. habet rationem prudentem, ob quam dubium deponatur; ut enim agrotus dubitans, an teneatur ad Sacrum, auditio Medici confi-
lio, quod est sibi tantum probabilis, deponit dubium practicum de auditione Sacra; ita practice dubitans de opinionis probabilitate, & inveniens rationem verè probabilem prò securitate opinionis habet principium, quo deponat dubium, & format judicium probabilis de opinionis probabilitate: 2. quia di-
N.
94. cion non potest dubium practicum non posse prudenter deponi nisi per rationem certo, non autem per probabiliter tantum probabi-
lium; hoc enim eslet conscientiam scrupulis illaqueare, quatenus non tantum volumus eligendas non esse opiniones nisi certo pro-
babiles, sed etiam, quod in rationibus probabilibus, quibus homines in dubijs occur-
rentibus suas actiones gubernant, non satis fit ratio probabiliter probabilis, sed nece-
ssaria fit certo probabilis; hoc enim modo agrotus inquirere tenebitur, quanta sit pe-
nitencia Medici, ut sciat, an ratio probabilis
Medici consilio nixa sit probabiliter, an certo
probabilis: 3. quia si opinio probabiliter
probabilis trahit secum dubium, etiam certo
probabilis hoc trahet; nam vel omnis probabilitas afferit secum dubium, vel sola probabilitas reflexa? si omnis; ergo etiam certo
probabilis: si sola reflexa, contra est; quia id est, quia to certo afferit dubitationem in
certo probabilis; sed hoc est falsum, nam to
certo potest etiam cadere supra dubium; certo enim dubito, an crines Adami fuerint rubri:
ergo si to probabile, aut probabiliter, af-
fert secum dubitationem, certo probabilis
afferit certo dubitationem: sicut quia opini-
o probabilis est ex se semper incerta, ideo
certo probabilis afferit etiam in suo concep-
tu, esse certum, quod sit incerta: 4. quia,
juxta nos, dubium non componitur cum af-
fensi probabilis, nam dubitare est suspende-
re omnem assensum: ergo implicat, ut intel-

lectus aslentiatur probabiliter, & dubitet: ergo habens judicium probable reflexum de opinionis probabilitate non dubitat de ejus probabilitate: 5. quia aliud est formida- N.
95. re, aliud dubitare: ergo et si habens judicium 96. probable reflexum de probabilitate opinio-
nis formidat, non tamen dubitat de proba-
bilitate opinionis: 6. ait cap. 6. n. 41. quia ha- N.
97. bens judicium probable de probabilitate 97.
opinionis, tantum absit, ut habeat dubium
practicum de illâ, quin habet judicium re-
flexum certum, nam habet judicium pru-
dens de probabilitate, quo deponit du-
bium de eâ; ergo non dubitar practice de
probabilitate, quia habet tertium aliud re-
flexum, & certum, quod recte operetur,
qui ex judicio probabilis, & prudenti ope-
ratur.

Card. Respondeo negando anteced. est enim 98.
assensus probabilis de probabilitate opinio-
nis non fit dubium de eâdem probabilitate,
cum dubium sit suspensio omnis assensus;
attamen dat locum prudenti formidini de
operatione posita sub judicio probabilis de
probabilitate opinionis; nam opinio pure
probabilis de probabilitate est simul, five
æquæ, five magis, five minus probabilis de
non probabilitate; ergo est insufficiens ad
deponendum dubium, aut formidinem de
prudenti operatione; immo essentialem im-
bibit dubium opinativum, & prudentem
formidinem de non prudenti operatione;
quatenus si ejus opinionis probabilitas est
probabilis, etiam non probabilitas, seu im-
prudentia in eam sequendo est simul proba-
bilis.

N.
94. Ad 1. probationem nego antecedens; nul- 99.
la enim ratio, nisi sit certo probabilis, est
prudens; immo de rationem probabilem es-
t' fe' prudentem; attamen cum in nostro casu
non tantum ad sit ratio prudens pro proba-
bilitate, sed etiam ad sit ratio prudens pro nō
probabilitate, eo ipso fit, ut ea ratio non sit
fatis ad prudenter operandum. Ad paritatem
agroti dico, quod consilium Medici sit illi
moraliter certum; immo, nisi tale sit, non
poterit ei nisi, presertim cum lex de sacro sit
certa. Dixi enim, quod certitudo moralis in
pluribus materijs conflatur ex magnâ proba-
bilitate unius partis, & nullâ probabilita-
te oppositae.

N.
95. Ad 2. dico, quod licet dubium practicum N.
per omnem etiam imprudentem assensum 100.
deponatur; (ut enim dixi, dubium strictè
importat suspensionem omnis assensus, ergo
per quemlibet et si imprudentem deponitur)
attamen, ut prudenter operer, non est fatis,
ut dubium practicum deponatur quolibet
assensu,

assensu, sed deponendum est per prudentem assensum; ergo non nisi per rationem certò probabilem de probabilitate; alias operari liceret cum hoc utroque judicio simus existente. Est probabile, quod sit probabilis opinio, *Licet pingere*; est probabile, quod non sit probabilis eadem opinio, *Licet pingere*: ergo licet pingere; quod nemo dicet; immò liceret operari sub judicio de maiori non probabilitate opinionis. Ad instantiam dico,

P. Card. quod si P. Carden. vult, ut omne ultimum conscientiae dictamen sit certum, nec timerit conscientias scrupulis illaqueandas, quamvis vix dici possit qualiter idiotae judicium illud certum reflexum formare possint, quomodo timerit illaqueandas scrupulis conscientias per hoc, quod dicamus opinionem, ejusque rationem debere esse certò probabilem, saltem tali certitudine, quæ non oriatur ex evidentiâ, sed ex magnâ soliditate opinionis, & rationis, & ex nulla soliditate rationis stantis pro non probabilitate?

N. Totum æquivocum P. Carden. est, quod rectè dicat dubium deponi per quemlibet al. P. Card. sensum, & ex eo, quod idem non sit opinio dubiè probabilis, ac probabilitate probabilis, infert, quod quia cùm habeo judicium probabile de probabilitate opinionis, non habeam dubium, conqueanter licitum erit P. de la operari; hoc autem est falsum, ut bene P. de la Fuente n. 43. ut enim operer, non satis est, ut non habeam dubium practicum, sed debeo illud depoluistre per judicium prudens; alias qui deponeret illud per judicium imprudens, licet operaretur; sed judicium probabile de probabilitate opinionis, cùm stet simul cum judicio probabilis de non probabilitate opinionis, non est prudens circa honestatem operationis: ergo.

N. Ad 3. nego antecedens; nam per certitudinem probabilitatis opinionis excluditur omnis non probabilitas ejusdem opinionis; econtra per probabilitatem probabilitatis opinionis non excluditur, immò stat probabilitas non probabilitatis opinionis: ut enim cum probabilitate veritatis stat maior, aut minor, aut æqualis probabilitas falsitatis; ita cum probabilitate probabilitatis stare potest æqualis, aut major, aut minor probabilitas non probabilitatis. Si autem semel admittatur ut licitum, sequi opinionem probabilitate probabilem, evidenter infertur, quod licebit sequi opinionem ita probabilitate probabilem, ut longè probabilius sit non esse probabilem: quo modo quia licet sequi omnem certò probabilem de veritate, licet sequi omnem certò probabiliorem de falsitate. Itaque omnis opinio quatenus probabilis afferit

scum incertitudinem de veritate; quatenus probabiliter probabilis afferit secum incertitudinem tum de probabilitate, tum de veritate; quatenus certo probabilis afferit secum certitudinem de probabilitate, & incertitudinem de veritate. Ut operer, necessaria falso est certitudo de probabilitate confitata ex magna probabilitate opinionis, & ex nulla probabilitate pro non probabilitate ejusdem opinionis.

Ad 4. fateor aliud esse dubitare, aliud probabilitate opinari; & ideo aliud esse opinionem dubiè probabilem, aliud probabilitate probabilem; ex hoc tamen non infertur, quod quia opinio probabilitate probabilis differt a dubiè probabili, quod, esto illud fit sequi dubiè probabilem, ideo sequi licebit probabilitate probabilem; non, inquam, infertur, quia neutrum sequi licet: non dubiè probabilem, quia si dubium sicut est fumatur, tunc suspenditur omnis assensus de probabilitate opinionis: non probabilitate probabilem, quia licet tunc deatur assensus opinativus probabilis de probabilitate, attamen est componibilis cum silentio opinativi probabilis de non probabilitate; ejusdem opinionis; quo modo assensus certus de probabilitate veritatis est componibilis cum assensu certo de probabilitate falsitatis opinionis: sed assensus opinativus probabilis de probabilitate opinionis, componibilis cum assensu opinativi probabili, aut probabilitate de non probabilitate, non est satis ad prudenter operandum; qualiter enim operetur prudenter, qui simul probabilitate opinatur, quod non operetur prudenter? Ergo non licet sequi probabilitate probabilem.

Ad 5. fateor, quod aliud sit formidare, N. aliud dubitare; fateor etiam, quod opinans 109 probabilitate opinionem esse probabilem non dubitet de probabilitate opinionis, nam dubium strictè dicit suspensionem omnis assensus; adhuc tamen non licet sequi probabilitate probabilem, quia assensus opinativus de probabilitate stare potest cum assensu opinativo de non probabilitate opinionis; adeoque assensus opinativus de probabilitate formidat prudenter de non probabilitate opinionis: Vel enim assensus probabilis de probabilitate opinionis est prudens; & sic etiam assensus probabilis de non probabilitate ejusdem opinionis erit prudens; quomodo autem licet prudenter operer sub judicio prudenter de non probabilitate opinionis, quod coexistit cum judicio prudenter de eius probabilitate? nec enim ea duo judicia sunt contradictoria, cum utrumque sit affirmatum, unum de probabilitate, aliud de non

probabilitate ejusdem opinionis: vel asten-
tus probabilis de probabilitate opinionis est
imprudens? quomodo autem licet operer
sub judicio imprudenti?

N. Ad 6. quiaquid sit, an judicium probabile
de probabilitate generet dubium practicum
de eadem; hoc enim in rigore negavi; nam
dubium de probabilitate, stricte loquendo,
est suspensio omnis astentus de eadem: adhuc
dico judicium probabile de probabilitate
opinoris non esse fatis, quia cum eo stat ju-
dicium probabile de non probabilitate. Quod
autem dicit, quod formari possit judicium
certum reflexum de lito usu opinoris
probabilitate probabilis; hoc nego. Prius
enim directe probandum est, quod licet sequi
opinione probabilitate probabilem; eo
modo, quo prius directe probatur, quod li-
cet sequi certò probabilem; & deinde ex
argumentis hoc probantibus formatur judi-
cium certum reflexum de lito usu certò
probabilis, quo Probabilitas Reflexista
dirigi dicunt operationem. Asumere autem,
quod formari possit judicium certum refle-
xum de lito usu probabilitate probabilis,
quo dirigi dicatur operatio, est assumere ut
certum, quod a me negatur non tantum esse
verum, sed esse probabile; nego enim esse
verum, immò nego esse probabile, quod li-
cet sequi probabilitate probabilis.

N. Dices: Judicium certò probabile est in-
certum de veritate, nec tamē est imprudens
de veritate; alias non licet sequi opinio-
nem certò probabilem de veritate: ergo nec
judicium incertum de probabilitate est im-
prudens de probabilitate. Nego conseqüen-
tiā; ideo enim judicium incertum de veri-
tate non est imprudens de eadem, quia sup-
ponit judicium certum de probabilitate ve-
ritatis: at judicium incertum de probabili-
tate nullum supponit judicium certum de
probabilitate, immò stat cum judicio de non
probabilitate opinionis; si enim opinio est
probabilitate probabilis, est etiam probabilitate
non probabilis; ergo si quia est probabili-
tate probabilis, licet eam sequi, ut vult P.
Card. Carden, quia etiam est probabilitate non proba-
bilis, non licet, ut ego volo: Quòd si ne-
get probabilitate probabilem est simul pro-
babilitate non probabilis, co ipso non erit
probabilitate, sed certò moraliter probabilis.
Dixi enim, quòd in praesenti magna proba-
bilitas pro uno contradicitorio, & nulla pro
alio est certitudo moralis: ergo si opinio est
probabilitas ita est probabilis, ut non proba-
bilitas non sit probabilis, co ipso probabi-
litas est moraliter certa.

N. Non immoror in refutando P. Eliz. qui in
Tom. III.

Append. de Naturâ opin. quest. 4. pag. 254. P. Eliz.
ait, repugnare ut probabilia probabilitate
tantum cognoscantur. At hoc est certò
falsum; tum quia scibilia probabilitate tan-
tum cognosci possunt; ergo & probabilita-
tum quia (epe adest ratio, una pro probabi-
litate, alia pro non probabilitate ejusdem
opinoris. Lege P. Teril. qu. 32. de Reg.
mor.

§. IV.

*An aliquando satis sit opinio tenuiter, aut pro-
babiliter probabilis?*

S U M M A R I U M.

*Doctores tuentes licet in casu gravissime necessi-
tatis sequi opinionem alias non probabilem, aut
tenuster probabilem, n. 108.*

*Notandum eo ipso opinionem perdere tenuem, &
foriri gravem probabilitatem ratione necessi-
tatis, n. 109. 110. 111.*

*An tenuis probabilitas idem sit, ac dubia? num.
110.*

*Retentā tenui numquam licet, mutatā in gra-
vem licet, ib.*

*Plura illicita sunt ex novâ circumstantiâ licita,
ibid.*

*Si timeatur Eucharistiam ab Hereticis concul-
candam, licet viro, & fêmeam eam tangere,
& non jeansis sumere. DD. ib.*

*Non opponitur decreto, nam damnata non loqui-
tur de tenui probabilitate, stante summâ ne-
cessitate, & loquitur generatim, n. 112.*

*Quoties necessitas dat tale pondus rationi, ut te-
nus sit certò probabilis, licet, ib.*

EX dictis infer, quòd non ideo in casu N. Murgentissimq; necessitatis illicium erit 108. sequi opinionem tenuis probabilitatis licet
bit enim, si nulla alia adsit, & adsit gravissima
necessitas, ut optimè P. Sanch. lib. 1. Sum. P. Sich.
cap. 9. & lib. 2. de Matrim. d. 36. n. 8. ubi ait,
quod id quod non iudicatur alias probabile,
redditur probabile per urgenter necessitatem,
& periculum impendens. Idem tradit
M. Hozes in 27. damn. ab Alex. VII. num. 18. M. Hoz.
Torrec. ibid. Filgu. in Lucernâ ad 3. dam- Torrec.
naram, C. de Lugo de Sacram. d. 8. n. 140. M. Filgu.
Sotus de Secreto, membro 3. M. Mart. de Pra- C. de
Lugo, do in tract. 7. de Partibus Sacr. Penit. qu. 3. M. de
dub. 2. n. 15. pag. mibi 675. ubi postquam re- Prado.
tulit sententiam tam negantem posse absolviri,
qui nullum peccatum explicitè dicit, et si
aliqua signa doloris det; quam affirmantem
absolvi debere, ait hanc in praxi sequen-
dam, & ut possimus in ranta necessitate, suf-
ficit quævis probabilitas speculatoria. Idem M. illa.
dub. dicitur M. Ildeph. Baptista de Consc. d. 28. Bap.
C. dub.

dub. 6. concl. 3. n. 579. ait enim: Aliquando talis potest te offerri occasio prompta operandi, ut .... ne salus corporis, & anime periclitetur, sufficiat illa parva probabilitas. *Caram. Idem Caram. in Dialexi n. 398. & M. Tapia M. Tapia tom. 1. lib. 1. q. 8. art. 11. n. 4.* ubi ait: Imminente necessitate, aliqua judicantur prudenter P. Sanc. fieri, quæ extra necessitatem non licent; & art. 13. n. 5. ait, quod, occurrente magno inconvenienti, præferenda est opinio, quæ illud vitat, etiæ extra illud non judicaretur probabilis; & citat Sotum *l. c. qu. 2. concl. 2.* Navar. P. Sanch. *lib. 2. de Matrim. d. 36. n. 8. & lib. 1. Sum. cap. 9. n. 35.* ita, inquit, potest quis habens aliqualem perfusionem, quod Judex non legitime interroget, occultare delictum viri dignissimi.

N. Adverte autem, quod eo ipso opinio tenuerit probabilitas mutat suam probabilitatem, adeoque semper verum est, quod recentâ tenui, numquam licet, etiæ mutata licet, ut dixi *d. 3. scđ. 3.* Vide P. Card. *tom. 1. dis. 9. cap. 8. n. 133. & tom. 3. d. 74. cap. 2. n. 20.* sed præcipue *tom. 4. d. 4. cap. 7.* ubi hoc ex professo agitat, & trahit plures casus, in quibus ob summam necessitatem tenuis probabilitas sufficit; ea enim necessitas dat pondus rationi ex se levi, ex. gr. si non adsit alia materia, licet baptizare infans cum lixivio; in quo casu ipsa necessitas facit licitum, quod eā clausa non licet.

N. Dices: Tenuis probabilitas idem est, ac *110.* dubia probabilitas de se sufficiens ad deponendum dubium: ergo cùm per nos non licet operari cum dubio practico, numquam sequi licet opinionem tenuis probabilitatis.

N. Respondō, quod tenuis probabilitas, *111.* seclusa summa necessitate, afferat dubium practicum; si autem ea adsit, eo ipso reddit eam certè probabilem; plura enim sunt ex se illicita, que additâ vel unâ circumstantia sunt licita: ex. gr. illicitum est non jejuno fumere Eucharistiam, & tamen si timeatur, quod conculcanda sit ab Hæreticis, licitum erit tam viro, quam foemina eam propriis manibus tangere, & post prandium fumere, ut *P. Fagu.* omnes docent cum P. Fagundez in præceptis Ecclesiæ, P. Layman *ibi.* P. Suar. *tom. 3. p. 3. d. 68. scđ. 6.* Duardus in *caput.* Omnis C. de utriusque sexus, commentans §. tertium di Lugo, & i capit. d. 2. scđ. 1. n. 22. C. de Lugo d. 14. P. Hen. n. 3. P. Henao *tom. 3. d. 29. scđ. 5.* si enim ob Duard. Eucharistie reverentiam jejunium inductum est, & ob easdem negatum laicis attungi, non debet ipsum jejunium, & ipsa non contrectatio in maiorem Eucharistie irreverentiam redundare, ut accideret in dicto casu.

Neque contravenimus decreto Innocentij damnantis tenuem probabilitatem; tum quia damnata afferit *generativum*, quod ego n^ogo, & unicè affermo, quod in solâ extremitate necessitate; tum quia ea tenuis probabilitas transit in certo gravem ratione extremitate necessitatis: quando autem licet sequi opinionem tenuiter probabilem, ait P. Card. n. 5. *P. Card.* regulam est, quando ipsa necessitas dat talis pondus intrinsecum rationi, ut tunc centetur ea opinio certò probabilis. Sed hoc ipsum iterum quæri potest, quondam hoc det? Quare dico ponderandas diligenter circumstantias, periculum imminentis damnationis, si non practicetur, & remittendum, ut solet, in pluribus iudicio prudentum valde circumpecto.

S E C T I O IV.

An ad sine peccato, aut honestè operandum, requiratur iudicium aliquod certum de non peccato, & de honestate operationis?

§. I.

Conclusio.

S U M M A R I U M.
Questio est, an præter iudicium certum de probabilitate necessiarium sit aliud certum de nefestate? n. 113.

Probabiliorista debent combinare cum probabilitate non peccati certitudinem non peccati, n. 114.

M. Martinez, & P. Scildere, est Probabiliorista, sunt Reflexio, n. 115.
Probabiliorista non explicant quomodo probabilioritati infit certitudo non peccati, necessaria juxta omnes, ne quis peccet, sed unice dicunt satis esse probabiliorum, n. 116.

Male negatur, quod certitudo moralis sit infallibilis connexio cum vero; est enim cum certa prudentiali, n. 118.

Contradiccio P. Thyrif, ib.
Probabiliorista Moderni summè recedunt ab Antiquis, nam P. Suar. ait, omnes DD. sustine, quod ut voluntas sit recta, necessarium sit, ut sequatur iudicium conscientie practice certum, ib.

Dico, quod ut quis sine peccato, aut honeste operetur, necesse sit, ut ejus iudicium habeat aliquam de non peccato, aut honestate operationis certitudinem. Aliqui hoc dicunt de fide, n. 119.

Unice quero, an aliqua certitudo requiratur, & præfendo modo à specie certitudinis, n. 120.
Rationes. Quia quod nō est ex fide, est peccatum;
des juxta Scorum stat hic pro conscientia id est,
quod est contra conscientiam, est peccatum, 121.

Bona

S E C T . IV.

27

Bona fides est judicium prudentis, adeoque certum certitudine prudentia, ib.

Necessaria ad non peccatum certitudo prudentis non dubitationis de peccato ex S. Thom. & S. Antonino, n. 122.

Conscientia dubia strictè sumpta excluditur à quolibet iudicio est imprudenti, n. 123.

At prudens formido peccati non nisi acerbo prudenti, n. 123.

Quia non licet operari cum conscientia prudentia formidolosa de peccato formalis, n. 124.

Quia habens conscientiam opinative incertam de peccato, ita se habet, ac si diceret, volo hoc facere, et si est peccatum formale, n. 125.

Quia S. Thom. ait,stantem inter contrarias opiniones peccare graviter, nisi habeat certitudinem de sua opinione, quam sequitur, n. 126.

Hac certitudo debet esse de non peccato formalis, non de materiali, aut veritate, ib.

Plerique Probabilioristæ negantes incertum de non peccato materiali non posse fieri certum de non peccato formalis sunt contra S. Thom. ib.

Probabilioristæ negant, & affirmant requiri certitudinem de non peccato formalis, n. 127.

Rejicitur P. Muniesa, ib.

Ut iudicium pare probabilitus de non peccato materiali non expellit omnem prudentem peccati materialis formidinem; ita nec probabilitus de non peccato formalis excludet omnem prudentem peccatis formalis formidinem, n. 128.

Potest quis esse certus de non peccato formalis, quin sit de non materiali, n. 129.

Aliud est formido de peccato materiali, aliud de formalis, ib.

Alia Probabilioristarum contradicatio, n. 130. & 131.

Chimera est, quod quis timens prudenter peccatum, & operans cum eo, prudenti timore peccati non peccet, ib.

Explicatur textus Apostoli de operando cum mente, ib.

Angustia Probabilioristarum, ib.

Requiritur certitudo non peccati formalis, ne quis formaliter peccet, n. 132.

Quare à Probabilioristis, cui iudicio insit ea certitudo? an directo probabiliori, an reflexo? n. 132. & 133.

Impugnatur P. Muniesa, n. 134. & 135.

Nisi aliqui iudicio detur certitudo, numquam Probabilioristæ liberabuntur ab absurdio, quod prudenter formidans de peccato formalis, non peccet formaliter, ib.

Dixi, quod ut quis licet sequi possit opinionem probabilem, debet nec dubie, nec probabiliter esse probabilis, immo eam sequens debet esse moraliter certus de pra-

Tom. III.

Eticà probabilitate opinionis. Modò quero, an ut quis sine peccato, aut honestè operetur, necessarium sit, ut ejus iudicium aliquam de non peccato, aut de honestate operationis certitudinem habeat? Vtrum enim pro tali iudicio certo sit deinde satis ipsum iudicium directum probabile, an vero necessarium præterea sit aliud reflexum, quo Reflexista dirigi dicunt proxime, & ultimò ipsam operationem eliciendam; hoc paulò post contra Probabilistæ Reflexistas definiemus. Similiter, an ad sine peccato, aut honeste operandum, satis sit iudicium reflexum certum de probabilitate, aut probabilitate opinionis, secluso omni iudicio directo de veritate; Ieu an satis sit certitudo de probabilitate, aut probabilitate obiectiva opinionis; an vero necessaria sit probabilitas, aut probabilitas subiectiva, ut assentias ei opinioni, dicemus infra contra Probabilioritas.

P. D. Thyrus prolixam textit Dissertationem; nam dis. 10. cap. 1 §. 1. ait oinnes Antiquos, & Modernos, paucis exceptis, convenire, quod non requiratur omnimoda certitudo de veritate tentientis minus tutæ ad dictum ejus usum; & rejicit Libertum Freedum, Sinnichium, & Wendorchium. Ex-plicat mentem Caetani, Armillæ, & aliorum, quos ait non discrepare à communione Armillæ. centum licere sequi minus tutam, si sit evidenter probabilior; & ex P. Valqu. 1. 2. d. F. Valq. 62. cap. 5. ait, aliud esse dubitare, aliud formidare, ut certum est. Demum totus est in probando rem satis claram, nempe licitum sequi minus tutam, si sit evidenter probabilior; nihil autem habet de puncto principali, seu quomodo sequens probabilitatem sit certus de non peccato: an quia ipsi probabilitati de non peccato innata sit certitudo non peccati: an quia necessarium sit iudicium reflexum certum, à quo certitudo non peccati haberi possit. Quare deberent P.D. Thyrus, P. Thyr., P. Muniel. Palanco, aliquae Probabilioristæ P. Muniel. combinar probabilitatem de honestate Palanci, operationis cum certitudine de honestate operationis; nam requiri dictamen faltem moraliter certum de non peccato, aut de honestate, dixi scilicet 1. §. 2. esse ferè omnium sententiam.

Combinet igitur Probabilioristæ non Reflexistæ (nam inter eos dantur etiam Reflexiæ), tales sunt M. Martin. de Prado, & P. M. de Scild.) cum probabilioritate honestatis certitudinem moralem honestatis. Probabilioristæ, ut certitudinem cum probabilitate combinent, recurrent passim ad iudicium reflexum.

C. ij xum

xum certum de sufficientiâ, & licentia opinionis certò probabilis, à quo volunt concientiam fieri certam de non peccato: Probabilioritatem autem passim, et si excludant necessitatem ejus judicij reflexi certi de non peccato in sequendâ probabiliori, nil tamen dicunt, nec explicant, quomodo ipsum judicium directum probabilius de non peccato sit certum de non peccato: sed unicè dicunt fati esse, ut judicium directum sit longè probabilius.

N.
116. Porro res tam clara, quod ut licite operemur, satis sit judicium evidenter probabilius pro licentia, non egit prolixo discursu. Nec hoc est solvere questionem; nam aliud est, quod judicium directum non debeat esse certum de honestate; quod clarum est; aliud, quod praeter judicium directum, non requiratur judicium reflexum certum de honestate, ut honeste operemur, nisi ostendatur, quod ipsum judicium directum probabilius sit simul intransitive certus; volumus enim, ut dicemus *set.* 8. quod quolibet judicium directum certo probabile practice de honestate sit simul intransitive certum de honestate formaliter. De hoc autem P. D. Thyrus, Palanco, & P. Muniesa nihil dicunt. Quare non poslunt hi Probabiliorista contra communem ferre omnium in re tam gravi dicere, quod ut quis sine peccato, aut honeste operetur, necessarium non sit judicium sicutem moraliter certum de non peccato, aut honestate, nisi vel terminos confundant, vel opinionem probabiliorē dicant esse idem, ac moraliter certam. Quod si hoc dixerint, dabunt locum dicendi omnem opinionem esse ipsi opinanti moraliter certam, cum per eos nemmo opinari possit nisi probabilius; & quod omnis probabilissima, quia est moraliter certa, idem sit, ac probabilior; & econtra.

N. Hinc dum P. D. Thyrſus n. 12. ait, quod
117. Caietanus, Armilla, Adrianus, de quibus P.
P. Thyc. Vasqu. 1. 2. d. 62. n. 30. dixerat predicatos
Catec. AA. postulare certitudinem moralem abi-
Armil. que illa formidine, ut secundum opinionem
Adrian. aliquam minus tutam recte operemur; dum,
Vasq. inquam, P. D. Thyrſus dicit hos, & alios
DD. quos citat, non differre a sententiâ co-
muni, quod licet sequi minus tutam, si sit
evidenter probabilior; non recte, me judice,
dicit; nam aliud est, quod non licet sequi
minus tutam, nisi sit evidenter probabilior;
aliud, quod non requiratur certitudo de non
peccato, ut sine peccato operemur. Neque
enim unum infert aliud; & ideo ferè omnis
Probabilista, et si admittat licitum sequi mi-
nus, certò tamen probabilem, adhuc requiri-
rit judicium certum de non peccato; ergo

five dicti DD. affirment, five negent lic-
tum uium minus tuæ probabilioris, non
inde infertur eos nolle, ut ultimum dicta-
men sit certum.

Patet etiam falso esse, quod ait P.D.N.
Thyrtus dī. 10. n. 87. Certitudo moralis est
certitudo secundum quid fundata in magna
verofimilitudine, in qua non appareat infalli-
bilis connexionem cum veritate. Subdit, quid
opinioni morali non repugnet certitudo
moralis, sed tantum omnimoda certitudo, &
evidentia. Ecce 1. quantum à communī
certitudinis definitione discedat; hæc enim, ut
dixi sēt. 2. n. 21. definitur, *Determinatio in-
tellectus ad unum ex contradictionibus*, illaqua
verum; seu, ut alij dicunt, *Infallibilis connec-
tio cum vero*; & tamen P. D. Thyrtus negat
certitudini morali convenire infallibilem
connexionem cum veritate; cur autem, nisi
quia vel non distinguit verum præceptum à
speculativo? dummodo enim certitudini
moraliter conveniat infallibilis connexionem cum
vero prudentiali, seu morali, satis est; hanc
autem veritatem prudentialiter convenientem
certitudini morali est certū; est illud ipsum
moraliter certum, certitudine veritatis pru-
dentialis esse posse logicè falsum: vel ut det
opinioni probabiliori certitudinem mora-
lem; hoc autem etiam est falsum, si fieri sit
de certitudine moralis veritatis logica. Ecce
2. apertam contradictionem; nam omni op-
inioni probabiliori convenire aferit certi-
tudinem moralem, & tamen negat cuicunque
actui prudentiae inservienti certitudinem; ita ut
diff. 10. n. 14. cùm tamen hic syllagmū sit
evidens: Nulla opinio, nisi sit probabilior,
est prudens juxta Probabilioritas; sed juxta
eosdem nulla est probabilior, quæ non sit
moraliter certa: ergo nulla opinio est pru-
dens, nisi moraliter certa: ergo omnis pru-
dens est certa. Ecce 3. quantum Moderni
Probabilioristæ ab Antiquis discedant; au-
diatur P. Suar. in 1. 2. tr. 3. d. 12. sēt. 3. di-
cens: Dicendum 1. ut voluntas sit recta, ne-
cessarium est, ut featur judicium confi-
entiae prædictæ certum de honestate objecti, &
actionis. Ita Doctores omnes. Hęc P. Suar. dicit
qui citat D. Thomam, Caïet. Adrian. Navar.
Cordubam. Dat rationem; quia ut homo re-
ctè moraliter operetur, excludere debet om-
ne dubium, & periculum malitie; sed hoc
non sit, nisi per judicium certum faltem præ-
dictè: ergo ut homo rectè moraliter ope-
ratur, necessarium est judicium faltem prædi-
ctæ certum de honestate objecti, & actionis.
Ecce mens Antiquorum.

Dico, quod ut quis sine peccato, aut ho-
nestè operetur, necesse sit, ut ejus judicium 119
aliquam

aliquam faltem habeat de non peccato, aut honestate operationis certitudinem. Puto in hanc conclusionem, quam aliqui de fide putant, venire omnes Theologos, ut supra ostendit. 1. §.2. cum hoc tamen discrimine, quod plerique Probabilioristæ, & pauci Probabilistæ velint, quod ea certitudo non peccati insit cuilibet judicio directo probabiliori juxta Probabilioristas, & cuilibet probabili juxta Probabilistæ. At plerique Probabilistæ, cùm sint Reflexistæ, & pauci Probabilioristæ, nempe M. Mart. de Prado, & P. Scild. qui etiam sunt Reflexistæ, negant ulli judicio directo, et si probabiliori, inesse certitudinem; sed eam à syllogismo reflexo petendam. Est tamen contra P. Eliz.

N. Nota quod in presenti unicè querimus, an aliquod judicium certum requiratur? Que autem, & qualis hæc certitudo esse debet, dicam sicut. Igitur modò unicè probandum est aliquam certitudinem de non peccato, aut de honestate requiri, ut sine peccato, aut honeste operemur.

N. Probatur 1. Quod non est ex fide, peccatum est, ait Apost. ad Rom. 14. propter quæ vers. 120. ba aliqui apud P. Moyam tom. 2. qu. 8. num. 1 putant conclusionem esse de fide; queque vers. 121. P. Moy. ba Scotus ex Glossa in 2. dist. 39. qu. 2. n. 14. & Pontius ibi. pag. 950. ita interpretantur: Quod non est ex fide, id est, quidquid est contra conscientiam, est peccatum; nam, ut ait P. Cornel. ibi. fides ibi stat pro conscientia: ergo ut opus non sit peccatum, debet esse ex bona fide; sed talis bona fides, iuxta omnes, non est nisi judicium prudens de non peccato, & de licentia operationis; eo autem ipso, quod est prudens, est certum certitudine propriâ prudenter: ergo cum ex Apost. ad non peccatum prærequiratur bona fides de non peccato, seu judicium prudens de non peccato, eo ipso prærequiritur judicium certum de non peccato ad non peccandum; & certum de honestate operationis ad honeste operandum.

N. Confirmo ex S. Thom. quem citat S. Antoninus, dicente: Quando dantur in materia morali variæ opiniones, & quis adhæret opinioni latioris viæ, peccat mortaliter, quia agit in dubio: ergo ad non peccandum requiritur certitudo prudentis non dubitatio- nis de peccato.

N. Probatur 2. Illicitum est operari non tam cum conscientia dubia, sed etiam cum prudenti formidine peccati formalis: sed quoties adest judicium non certum de non peccato, adest faltem, si non conscientia dubia, prudens formido peccati formalis; nam eti conscientia dubia strictè sumpta exclus-

datur per quemlibet assensum, prudentem, aut imprudentem non peccati, immò per quodlibet judicium certum, aut non certum de non peccato formalis; attamen prudens formido peccati formalis non excluditur nisi à judicio faltem moraliter certo de non peccato formalis: ergo quoties adest judicium non certum de non peccato formalis, adest prudens formido peccati formalis: ergo ne quis illicite, seu cum prudenti formidine peccati formalis operetur, necessarium faltem est judicium moraliter certum de non peccato formalis.

Confirmo 1. quia nulla conscientia, sive N: stricte dubia peccati, quatenus suspenditur 124. omne judicium de non peccato; sive opinative dubia peccati, seu incerta, quatenus adest judicium incertum de peccato, & non peccato, est satis ad operandum sine peccato: sed quoties judicium de non peccato est incertum, seu prudenter formidolosum, toties adest conscientia, si non strictè, faltem opinative dubia peccati; adest enim judicium prudenter formidolosum de peccato: ergo quoties adest tale judicium incertum de peccato, & non peccato, toties adest conscientia insufficiens ad operandum sine peccato; ergo ut adsit sufficiens, necesse est, ut adsit judicium prudenter certum de non peccato.

Confirmo 2. quia, qui ita se habet, Volo N. facere hoc, sive sit, sive non sit peccatum, 125. peccat: sed omnis habens conscientiam opinative dubiam, seu incertam de peccato, & non peccato, ita se habet: ergo peccat; ergo ne peccet, habere debet conscientiam prudenter certam de non peccato formalis, seu exclusivam omnium prudentis formidinis de peccato formalis.

Probatur 3. ex S. Thom. quodl. 8. qu. 6. N. art. 13. dicente,stantem inter contrarias Magistrorum opiniones peccare graviter, nisi S. The-

126. habeat certitudinem de parte, quam sequitur, ita ut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducatur. Hæc S. Thom. cuius verba toties dedi, & præter Scholia in cundem textum alias à nobis tradita, tria ex dicto textu infero. Primum, quod de opinionibus Magistrorum contraris posse discipulus habere certitudinem de opinione, quam sequitur; certitudinem, inquit, de non peccato formalis, seu de licentia operationis; non de peccato materiali, seu de veritate. Secundum, quod operans cum dubitatione, seu timore prudenti peccati peccat, adeoque ne peccet, debet omne dubium, & formidinem prudentem peccati formalis excludere, ait S. D. hoc autem non sit nisi per certitudinem. Tertium, quod licet utraque

C iiij opinio

Tom. III.

D I S P V T . XVIII.

30

opinio contraria sit operanti incerta de veritate, seu de peccato materiali, potest tamen operans fieri reflexè certus de non peccato formalis sequendo aliquam; atque adeo omnes illi Probabilioristæ, qui repugnare docent judicium reflexum certum de licentia operationis, quia opinio directa est incerta, stare videntur contra S. Thom. dicentem, quod si quis ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducitur, non peccat: ergo potest quis dubitanus de veritate opinionum contrariarum, immo omnino incertus, quæ ex illis sit vera, adhuc esse certus, seu non esse dubius de peccato formalis, & non peccare formaliter. Alias in dictum textum reflexiones ingenio plenas dat D. Perea à n. Catec.

D. Perea. 45. Accedit Cajetanus in Sum. v. *Opinio*, dicens: *Eo ipso quod operatio regulanda committitur opinioni, committitur regule ambigua, quia opinio omnis ambigua est*: ergo per iniquitatem Thomitam certitudine aliqua necessaria est, ut quis sine peccato operetur.

N. Probatur 4. contra P. Muniel. *stim. 2. §. 5.*
127. Vel judicium opinativum probabilius est
P. Muniel. certum de non peccato saltem formalis, (quod enim non expellat timorem de peccato materiali, expressè affirmat, & merito) vel non? Si est, habeo intentum, quantum ad hoc, quod ut sine peccato formalis operemur, requiratur certitudo saltem de non peccato formalis; esto non habeam omnino intentum; quia non explicat, quomodo probabilioristi insit certitudo de non peccato formalis. Si non est, contra est: ergo judicio opinativo probabiliori uniri potest prudens formido de peccato formalis, quia haec excludi non potest nisi à certitudine; sed judicium probabilius, ut dicas, non est certum, de non peccato formalis: ergo judicio probabiliori uniri potest prudens formido de peccato formalis; adeoque illud sequens peccabit formaliter. Quod si hoc negetur, inferam: ergo ut quis sine peccato formalis operetur, necessarium erit judicium excludens omnem prudentem peccati formalis formidinem: ergo judicium certum de non peccato formalis; nam prudens peccati formalis formido à sola certitudine non peccati formalis excluditur: ergo P. Muniela, aliique Probabilioristæ sibi contradicunt, dum ex una parte negant requiri certitudinem de non peccato formalis, ut sine peccato formalis operemur, & impugnant Probabilistas hoc tuentes: ex aliâ tuerintur, & tueri debent, quod ut quis sine peccato formalis operetur, requiratur judicium excludens omnem prudentem peccati formalis formidinem; hoc autem judicium, nisi sit certum, numquam excludet omnem

prudentem peccati formalis formidinem.
Confirmo: Vt enim judicium probabilius N. de non peccato materiali non expellit omnem prudentem peccati materialis formidinem; ita judicium, si non sit nisi probabilius de non peccato formalis, non expellit omnem prudentem peccati formalis formidinem: ergo sicut prudens peccati materialis formido non expellit nisi à judicio certo de non peccato materiali, ita prudens peccati formalis formido non expellit nisi à judicio certo de non peccato formalis.

Probatur 5. Vel habens judicium probabilius formidat prudenter de peccato formaliter, vel non? Si prudenter formidat; ergo operando peccat formaliter; omnis enim, qui cum prudenti peccati formalis formidine operatur, peccat formaliter. Si non formidat prudenter; ergo quia habet principia certificans de non peccato formalis, adeoque habeo duplex intentum; unum pro prudenter, nempe, quod, ne quis peccet formaliter, requiratur certitudo de non peccato formalis: aliud pro dicendis infra, nempe, quod quis esse posfit certus de non peccato formalis, quin sit certus de non peccato materiali in opere, quod hic, & nunc ponit, ut refutet Cajet. P. Suar. & alij. Similiter habeo, aliud esse formidinem de peccato materiali, aliud de formalis; aliud de contractu secundum hoc, & directe sumptu; aliud de contractu reflexe sumptu, seu ut subest circumstantia, & dispositionibus, quas habet contrahens.

Confirmo, quia vel quoties homo probabilius opinatur ex. gr. contractum esse habendum, habet certitudinem saltem de non in honestate formalis talis contractus, vel non? Si habet; ergo cum Probabilioristæ requirant semper tale judicium probabilius, co ipso requirunt certitudinem de non peccato formalis, ne quis formaliter peccet: ergo male impugnant Probabilistas requirent certitudinem de non peccato formalis. Si non habet, quare, an stante judicio probabiliori de non malitia formalis contractus, posuit homo prudenter formidare de malitia formalis? Si potest; ergo homo non peccabit formaliter, eti prudenter formidet de peccato formalis, & hujus periculo se exponat; quod nemmo dicet. Si non potest; ergo quis homo tunc habet principia certificans ipsum de non peccato formalis. Hoc autem principium, vel est ipsum judicium reflexum, quod accedit, ut dicunt Probabilisti; vel si hoc non accedit, nec accedere debet, quero à Probabilioristis, quomodo à solo judicio directo probabiliori oriatur certitudo de non peccato formalis? Hoc autem punctum non expli-

explicant, quod tamen ego infrā explicabo, contentus modò evicisē contra Probabilioristæ, quòd ad fine peccato formalis operandum requiratur certitudo de non peccato formalis, seu judicium excludens omnem prudentem peccati formalis formidinem.

N.
131. Hinc vel ego turpiter hallucinor, vel Probabilioristæ liberi non sunt ab aperto absurdum, & contradictione? Nam vel ad fine peccato formalis operandum requiratur talis certitudo non peccati formalis, qua omnem prudentem peccati formalis formidinem excludat, vel non? Si non; ecce absurdum: ergo operans cum prudenti formidine peccati formalis non peccat; quod nemo dicit. Si requiritur; ecce contradic̄tio. Tum quia, cùm ipsi Probabilioristæ dicant hanc certitudinem non peccati formalis, exclusivam omnis prudentis formidinis peccati formalis, repugnare non tantum iudicio directo probabili, sed & iudicio reflexo admisso à Probabilioristæ Reflexistæ, eo ipso fit quòd etiam repugnabit iudicio directo probabiliori; siquidem omne iudicium, eti probabilius, est incertum; si autem est incertum, quomodo est certum de non peccato? Tum quia, si certitudo excludens omnem prudentem peccati formidinem requiritur, ut quis sine peccato operetur; cur contra Probabilioristæ Reflexistæ multiplicante textus ex Scripturā, quibus excludi putant certitudinem exclusivam omnis prudentis formidinis de peccato; quales sunt ex Job, *Verebar omnia opera mea*; ex Apost. 1. ad Cor. 4. *Nihil mihi conscient sum, sed non in hoc iustificatus sum*; ad Philip. 2. *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini?* Ergo vel textus non sunt ad rem; vel si sunt, ecce chimera; quod quis prudenter metuens, & tremens, seu timens prudenter peccatum, & cum ei prudenti peccati formidine operans, non peccabit. Rursus ecce alia chimera; nam P. Muniesha, & Palanco aperte dicunt, quòd sequens opinionem sibi probabiliorum de non peccato in tali contractu, contemnere debet tamquam imprudentem scrupulum, oppositam opinionem stantem pro peccato in eo contractu. Quid si hoc ita est, quomodo deinde iidem Probabilioristæ contra Reflexistæ utuntur dictis textibus, & illis commendari putant timorem, & formidinem peccati? nam haec est chimera: Excludens est omnis timor peccati; non excludens omnis timor peccati: excludens, quia habens opinionem probabiliorum excludere debet ut scrupulum, omnem formidinem, que oritur ex opinione oppositæ: non excludens, quia non requiritur certitudo. De-

mum rogo, quid Apostolus consulat? an operandum semper cum prudenti timore peccati? & hoc non, quin ne quis peccet, omnis prudentis peccati timor excludens est; nam omnis operans cum prudenti peccati timore peccat: sed habens prudentem peccati timorem habet prudentis peccandi periculum; ergo peccat. An operandum cum timore imprudenti peccauit? & hoc non; nam talis imprudens timor, eti sepe deponi non posuit, contemnendus est: ergo dicti textus non sunt ad rem.

Accedit, quòd vel Probabilioristæ sunt N.
Reflexistæ, ut M. Mart. de Prado, & P. 132.
Scild. vel non? Si sunt, dent nobis præmissas M. de
certas, ex quibus formari possit prudentis di- Prado,
ctamen non tantum de licentia, sed de obli- P. Scild.
gatione sequendi probabiliorum pre minus
probabili minus tutæ; haec autem præmissa
(datur obligatio sequendi tuiorem probabiliorum) non est certa, immo juxta plerisque
est certò falsa, quin ut modelius loquar, erit
ad summum probabilius; ita ut sententia ne-
gans sit faltem probabilius. Si non sunt; qua-
ro, an iudicio probabiliori directo insit ri-
gorosa certitudo faltem moralis, seu exclusiva
omnis prudentis formidinis peccati? Si
inest, contra est; tum quia omne iudicium
opinativum est incertum; sed omne, eti probabilius,
est opinativum; ergo incertum:
tum quia certitudo de veritate speculativa
non ineſt iudicio probabiliori, sepe enim est
speculativa falsum; certitudo de veritate
practica ab iidem Probabilioristæ passim
impugnatur; passim enim dicunt se non ca-
pere, quid hec sit: tum quia si iudicio probabilius
ineſt certitudo non peccati, cur Probabilioristæ aperte non dicunt, quòd idem sit probabilius, ac moraliter certum?
quoniam hoc negant, & ad summum dicunt,
quasi moraliter certum. Si non ineſt; ergo
operans cum prudenti peccati formalis
formidine non peccabit, quod nemo dicit.
Ecce angustia, in quas Probabilioristæ
se conjiciunt; nam vel requiritur certitu-
do non peccati formalis; & sic assignetur
cuinam iudicio insit: vel non? & sic poterit
operans cum prudenti peccati formalis for-
midine non peccare; nam prudentis formido
peccati formalis excluditur à sola certitudi-
ne non peccati formalis.

Fateor plura ex modò dictis non tantum N.
probare, quòd ad non peccandum formaliter requiratur certitudo de non peccato for- 133.
malis, quod est unicum presentis sectionis intentum; sed præterea plura ex dictis tor-
quere Probabilioristæ, ut dicant, cui iudicium insit ea certitudo: non iudicio directo proba-

D I S P V T . XVIII.

32

probabiliori; hoc enim probare debent: non reflexo; hoc enim necessarium esse negant, immo impossibile putant: ergo vel non requiritur certitudo de non peccato formalis, ut quis sine eo operetur; adeoque operans cum prudenti peccati formalis formidine, non peccabit formaliter, quod est inauditum; vel si requiritur, assignetur quomodo infit iudicio purè probabiliori.

N. Scie quòd P. Muniſl. ſtim. 2. §. 5. n. 48.
134. dicat, quòd homo operans juxta probabiliori
P. Mun. iudicium de non uſurā in tali contraſtu, non
S. Tho. fe exponat proximo, fed tantum remoto pec-
P. Suar. candi periculo; nullum autem peccatum fit
P. Sanc. exponere fe remoto peccati periculo, ut doc-
cent S. Thom. P. Suar. P. Sanch. & alij.

N. Sed contra fateor, quòd non fit peccatum
135. exponere fe remoto peccati periculo; adhuc tamen quaro, an homo ſtante eo iudicio purè probabiliori fit certus de non periculo proximo? Si eft, habeo intentum, quòd de-
tetur certitudo de non periculo proximo peccati formalis. Si non eft; eft incertus, adeoque prudenter formidans de tali periculo proximo. Efti enim direcťe probabilius iudicantur contractum licere, nequeat ſimul direcťe iudicare non licere; adhuc tamen cum iudicio direcťe probabiliori de licentiā contractus formare potest iudicium certum re-
flexum, quod fit probable eum contractum non licere, ob quod prudenter reflexe for-
midet de licentiā contractus in ſe; ergo niſi afteratur requiri iudicium certum de non peccato formalis in tali opere, undecimque ea certitudo oriatur, five a principiis refe-
xiſ, ut volunt plerique Probabilista, five aliunde, ut nos oftendemus, docendo, quòd ipſi probabilitati infit certitudo prudentialis de non peccato formalis, numquam Probabilista immunes orunt ab hoc aburdo, quòd quis non peccet formaliter, eti prudenter formidet de peccato formalis.

§. II.

Objectiones.

SUMMARIUM.

Quia ne quis peccet, ſatis ut habeat iudicium incertum de non peccato; non autem neceſſe, ut habeat iudicium certum de non peccato, num.

136.

Negos & cur peccet ſequens iudicium incertum de peccato? n. 138. & 139.

Ut quis peccet, neceſſe non eft, ut contra iudicium prudens, ſed ſatis, ut juxta imprudens operetur, n. 140.

Puto ad peccatum ſatis eſſe, ut adſit apprehenſio ſuauiva peccati cum carentia iudicij certi, de

non peccato; non autem neceſſe, ut adſit iudicium de peccato, ib.

Plus requiritur, ne quis peccet, quām ut quis peccet, n. 141.

Omnis tenetur respondere, uidenam oritur certitudo non peccati in iudicio probabilis, aut probabiliori. Offendo contra Probabilistam, & Tutoriſtam, a n. 142. ad 145.

Opinio probabilis, aut probabilior eft certa de non peccato formalis certitudine indubitate de eodem, n. 146.

Eo ipſo quod opinio probabilis eft prudens iudicium de non peccato formalis, eo ipſo eft ſen- tialiter inconjugibilis cum eodem, ib.

Objicit P. Thyrſus ſatis eſſe probabilitatem, n. 147.

Rejicitur à n. 148.

S. Thom. ait, quod opinans dubitat ſemper di- poſito, n. 149.

Possum prudenter formidare de peccato formalis attendens ad naturam iudicij probabiliori, n. 150. & 151.

P. Suar. egregie ait, nulli ne quidem ignorari eſſe difficultate dare rationem de ſuis operationibus, & fine formidine iudicare ſe bene, & facere operari, eti hanc certitudinem per ſua principia explicare neſciant, num. 152. 153.

154.

Hinc eversum omne, quod Palancus, & P. Eliz. dicunt contra iudicium Reflexiſtarū, n. 154.

Reflexiones in doctrinam P. Suar. ib.

Rejicit certitudinem, que ſe tenet ex partis ſub- jecti, & vocat pertinaciam, & unice recurrit ad prudentialiter certum fit certus de honestate formalis, eti non de materiali, ib.

P. Thyrſus direcťe oponitur P. Suar. ib.

Obijices 1. Nullus peccare potest, n. 136. Habeat hoc iudicium, Tale opus eft peccatum; fed qui habet hoc iudicium incertum, Tale opus non eft peccatum, non habet, immo repugnat, ut habeat illud iudicium, Tale opus eft peccatum: ergo habens iudicium illud incertum, Tale opus non eft peccatum, non potest peccare: ergo ut quis non peccet, neceſſe non eft, ut habeat iudicium certum de non peccato, ſed fatis ut habeat iudicium incertum de non peccato. Confirmatur: Dubitan, an opus fit honestum, tantum timerit, quod non fit honestum, quantum sperat, quod fit hone- nestum: ergo ſi timor in honestatis facit opus eft in honestum, ſpes honestatis facit opus eft honestum.

Sed contra: quia hoc argumento probatur, quòd ſequens hoc iudicium imprudens, n. 137.

Hoc opus non eft peccatum, non peccabit, quia cum eo imprudenti iudicio ſtare non potest hoc

hoc aliud prudens, *Hoc opus est peccatum.* Quis autem hoc dicat? Sicut ergo lequens judicium illud imprudens, *Hoc opus non est peccatum,* peccat; quia ut quis peccet, tatis cit, ut quis sequatur, vel hoc judicium prudens, *Hoc opus est peccatum;* vel illud imprudens, *Hoc non est peccatum;* nec enim, ut quis peccet, necesse est, ut habeat judicium prudens de peccatis sed satis ut habeat judicium imprudens de non peccato: ut autem quis recte operetur, debet præterea habere judicium certo prudens de non peccato; non autem satis est, ut caret judicio certo de non peccato, & habeat judicium incertum de non peccato: ita in casu nostro, et si habens judicium incertum de non peccato non possit habere judicium de peccato, adhuc tamen peccat, quia operatur sub illo judicio incerto de non peccato.

N. 138. Quare fateor, quod judicium illud incertum, *Hoc non est peccatum,*flare non possit cum hoc contradictorio prudenti directo, *Hoc est peccatum;* attamen illud lequens, quia sequitur judicium imprudens de non peccato, adhuc peccat, sicut peccat sequens conscientiam vincibiliter erroneam. Addo, quod licet imprudens illud judicium, *Hoc opus non est peccatum,* flare nequeat cum hoc directo contradictorio prudenti, *Hoc opus est peccatum,* adhuc tamen fiat cum judicio prudenti reflexo dictante, *Omne opus possum sub judicio directo imprudenti, & incerto est peccatum;* atque adeo qui sub ea conscientia directa incertam operetur, peccaret, quia operetur contra dictam reflexum vetans operari sub conscientia incertam directam; nam taliter operans operatur cum dubio practico peccati.

N. 139. In formâ distinguo maiorem: Nullus peccat, nisi habeat hoc judicium directum, aut reflexum, *Hoc opus est peccatum,* trahat maior, que etiam potest ab solute negari: nullus peccat, nisi habeat hoc judicium directum, *Hoc opus est peccatum,* nego maiorem, & distinguo minorem: cum hoc judicio incerto, *Hoc non est peccatum,* flare non potest aliud directum contradictorium, *Hoc est peccatum,* concedo minorem; non potest flare hoc judicium reflexum evidens, *Omne opus elicitorum sub judicio incerto de non peccato est peccatum,* nego minorem, & consequentiam. Peccat ergo, qui sub eo judicio incerto, *Hoc opus non est peccatum,* operatur; vel quia operatur contra aliud evidens reflexum vetans operari sub judicio incerto de non peccato; vel quia non operatur sub judicio certo de non peccato. Neque vero aliqua est repugnancia coexistenter inter hæc duo judicia, directū

incertum, *Hoc opus non est peccatum;* & reflexum evidens, *Hoc opus ui elicitorum sub judicio incerto de non peccato, est peccatum;* habent enim diversa objecta, ut ipse dixi d. 5. & 6. & alibi.

Dices: Ut quis peccet, habere debet judicium, contra quod operetur; sed habens 140. illud judicium incertum, *Hoc opus non est peccatum,* habere non potest aliud judicium directum affirmans hoc opus esse peccatum; & suspendere potest omne reflexum; ergo si suspenderat, non peccabit: ergo sequens judicium incertum de non peccato non peccabit. Nego prius antecedens; satis enim, ut operetur juxta judicium imprudens dictans hoc opus non esse peccatum. Deinde dico DD. inter se differre, an ad peccandum præquiratur dictamen certum de peccato; an satis sit apprehensionis suavissima malitia cum absentia judicij certi de non peccato. Si requiratur judicium certum de peccato, tunc dictum fulpendum non posse hoc judicium evidens reflexum, *Non licet operari sub judicio incerto de non peccato,* seu cum dubio practico peccati, quia illud judicium est evidens. Si autem, ut longè verius puto, non requiratur judicium de peccato, sed satis sit apprehensionis suavissima malitia cum absentia judicij certi de non peccato, tunc dico, quod quia in casu nostro habens illud judicium incertum, *Hoc opus non est peccatum,* habet apprehensionem suavissimam malitiæ, & caret judicio certo dictante, *Hoc opus non est peccatum,* consequenter peccat.

Ad confirm. præter mox dicta, addo ex M. N. Merc. pag. 25. *Malum ex singulis deserviibus, 141.* bonum ex integrâ causâ: ergo cum spes, quod M. M. t. opus illud sit honestum, non reddit conscientiam certam de honestate, supponitur enim opinative dubia; timor autem de dishonestate reddit conscientiam inceram, consequenter spes de honestate non est satis, ut reddit opus honestum; timor autem dishonestatis satis est, ut reddit in honestum, tupsitâ conscientiâ dubia. De hoc iterum infra.

Objicies 2. Conscientia, seu opinio probabilius est satis ad licet operandum: sed conscientia probabilis non est certa: ergo ad licet operandum non est necessarium judicium certum de licentia operationis.

Sed contra: quia huic argumento tenetur omnes Probabilistæ, & Anti-Probabili- 142. stæ: ut enim querunt à me, unde derivetur certitudo de non peccato in opinione probabili de non peccato; & quomodo opinio probabilis possit esse certa, nempe quomodo hoc judicium probabile, *Licet pingere die festo,* sit certum

certum de non peccato; ita ego quero 1. à Probabilistis tueribus se per reflexum judicium, supra licitum opinionis probabilis usum, quero, inquam, undenam in hoc judicium reflexum, *Licet sequi opinionem docentem licitum pingere die festo*, derivetur certitudo. Si enim dicant, ut dicunt, derivari à certitudine utriusque præmisæ, *Licet sequi omnem opinionem practicè probabilem, sed hoc, licet pictura die festo, est certo practicè probabilis*, contra est; quia maior eti plerique Probabilistis videatur certa, non tamen omnibus, nam opposita negans non est certo falsa. Rursus ab Anti-Probabilistis non tantum negatur, quod sit certa, sed quod sit vera: ergo illud judicium reflexum non est certum, sed tantum probabilius, aut probabile.

N.
144. Quero 2. à Probabilioritis, undenam certitudo derivetur in hoc judicium, *Licet, immo necesse est sequi opinionem docentem licitum pingere die festo*, quam suppono in praesenti certo probabiliorem. Si enim dicant derivari ex hac duplii præmisæ certa, *Licet, immo necesse est sequi probabiliorem*, (nam per solam necessitatem Probabilioritas a Probabilistis differunt) *sed opinio docens licitum pingere die festo est probabilius*, contra est; quia maior à Probabilistis, immo à Tutoritis negatur ut vera, tantum abest, ut sit certa; ergo illud judicium non est certum.

N.
145. Quero 3. à Tutoritis, undenam deriveatur certitudo in hoc judicium, *Non licet pingere die festo*. Si enim dicant derivari ex his præmisæ certis, *Necesse est sequi tutorem, si sit probabilis; sed hoc opinio negans licere picturam die festo est tutor, & est probabilitas*, contra est; quia maior à Probabilioritis, & Probabilistis negatur ut vera, tantum abest, ut sit certa: ergo illud judicium non est certum. Si igitur non est certum, rogo, ut probabilitatem nō peccati combinent cum certitudine non peccati; nam ex una parte ad sine peccato operandum requiritur judicium certum de non peccato; ex aliâ nullum ex allatis iudiciis est certum, sed omnia sunt tantum probabilia: ergo in omni sententiâ manet difficultas.

N.
146. Quare modò breviter dico, quod opinio probabilis, aut probabilior de non peccato, non est certa de non peccato materiali; nec tutor; quamvis sit certa de non peccato materiali, est certa de veritate ut est in se. Rursus dico nullam ex dictis esse certam certitudine derivatæ ex evidentiâ; attamen probabilis, aut probabilior est certa de non peccato formalis, seu certitudine connexionis cum non peccato, & certitudine indubitationis de peccato, & repugnantia cum peccato; id est,

est certa certitudine excludente omne prædicens dubium, & omnem prudentem peccati formidinem. Cùm enim omnis opinio certo probabilis practicè sit judicium prudens de non peccato formalis, eo ipso est essentia litera conexa cum non peccato formalis; & essentia litera inconjungibilis cum peccato formalis, de quo infra seet. 8.

Objecies 3. ex P. D. Thyrso diff. 10. 4. N.
121. tum quod opinans probabilis atum est licitum, non posfit cum eo judicium habere hoc aliud, forsan est illicitus: tum quod astenius ille, quia est ex motivis proprie-
tatis, non exponit operante puniculo morali violandi legem, cùm eam negat, tum quod ipsa probabilioritas est quædam certi-
tudo moralis, ut dixerat n. 36. ergo nullazia certitudo requiritur.

Sed contra 1. quia hæc unice probant non N. requiri judicium reflexum certum; non au-
tem probant, quod certitudo moralis inicit probabilioritatem, nisi confundatur probabi-
litas cum certitudine moralis.

Contra 2. quia cùm ex probabilioribus N. tot sint vera, quod falsa, ignoro quomodo 147 ego reflectens supra meum judicium probabilius non possum prudenter timere, quod sit falsum; si autem possum prudenter timere falsitatem in meo judicio probabiliorum, cur non etiam in honestatem in meo opere ad illud judicium frequenter timere prudenter possum? Ergo nisi detur certitudo de non peccato, sive hæc sit reflexa, ut volunt Re-
flexitas; sive hæc insit ipsi judicio opinativo certo probabilis, ut nos ostendemus, non li-
cet operari sub judicio probabiliorum, quia de cuiusque judicio probabilioris veritate possum prudenter formidare; nam huic ju-
dicio mihi probabiliori opponitur aliud probabilius Doctoribus mihi contrarium: & ideo S. Thom. qn. 14. de Veritate à nobis citatus 5 aperte dicit, quod quoties veritas non est certa, sed probabilior, intellectus accipit qui-
dem unam partem, tamen semper dubitat de op-
positâ; & hec est dispositio opinantis.

Contra 3. quia, ut dicam, aliud est, quod N. ego prudenter opiner actum licere; aliud, 150 quod ego prudenter cum ponam, est for-
midem prudenter non licere: illud est ve-
rum, hoc falso. Ego enim probabilius, seu
prudenter opinor ex gr. taleni liquorem esse
aqua, nec tamen prudenter sub eo bapti-
zo, praesente aquâ certâ: ergo falso est prin-
cipium Adversariorum, nempe, id quod fa-
tis est ad prudenter opinandum, sit etiam fa-
tis ad prudenter operandum. Rursus est
prudenter opiner actum licere, quia proba-
bilius judico cum licere, possum tamen atten-

attendens ad judicioj probabilioris naturam prudenter formidare de ejus veritate, cùm tot sint falsa, quot vera ex probabilioribus, quilibet enim est suis Patronis inter se oppositus probabilior, si autem prudenter polatum reflexè formidare de veritate talis judicij mihi probabilioris, prudenter quoque formidare potero de non licentia actus ab eo dictati; quomodo autem cum prudenti formidine de non licentia actus possum licite agere? Ergo aliqua certitudo eam prudentem formidinem excludens debet aliunde accedere.

N. 151. Contra 4, quia nescio, quomodo formido subsequens ad judicium mihi probabilius de certitudine actus, tamquam serupulus vanus contemni debeat; non enim timor ille est imprudens, sed prudens, fundatus in natura cuiusvis judicij probabilioris, de cuius veritate sicut postum prudenter timere, eo quia ex probabilioribus judiciis tot sunt falsa, quot vera; ita & de operis ab eo dictati licentia prudenter timere potero; eo quia ex operibus ad judicia probabiliora sequentibus tot sunt in iure illicita, quot licita: ergo aliqua certitudo omnem prudentem peccati formalis timorem excludens accedere debet, ut sine peccato formalis operemur; sive ea oriantur a judicio certo reflexo de licito uso cuiusque probabilis, aut probabilioris, ut docent Reflexitæ; sive ab ipsa essentia judicij certo probabilis, quod est incompromissibile cum prudenti peccati formalis formidine.

N. 152. Dices dubium, & periculum malitiæ fatis excludi a judicio probabilis; ergo necessarium non est certum de non malitia judicium.

N. 153. Sed contra, ait P. Suar. 1. 2. tr. 3. d. 12. seft. 3. quia hoc ipsum probat, quod practica certitudo sit necessaria; si enim à probabilis judicio speculativo excluditur periculum malitiæ, sequitur, quod ut homo rationabilis modo operetur, hoc ipsum cognoscere, & judicare debeat; sed hoc ipso habet judicium practicæ certum de sui actus honestate, quia ex principiis certis judicat hic, & nunc se sine periculo malitiæ operari. Subdit facile haberi posse hanc certitudinem, quia si homo moralem diligentiam faciat, & juxta probabilem opinionem operetur, jam est certus practicæ de honestate actionis: nec hoc ipsi ignorantibus difficile, quia eti multi sint, qui hanc certitudinem explicare nesciant per sua principia, nec formare syllogismos reflexos; vix tamen est, qui ratione utatur, & non leiat de suis actionibus judicare sine formidine se bene, & securè operari; quod si quis hoc judicium ferre non

possit, non operabitur ex perfectâ humanâ deliberatione. Hæc, paucis mutatis, P. Suar.

In quibus ecce 1. assertam necessitatem N. 154. judicij practicæ certi, seu de non peccato, ut fine peccato operemur: ecce 2. ipsissimam Probabilistarum Reflexistarum mentem, fundat enim hanc certitudinem in judicio reflexo, quo homo cognoscit se licite operari sequendo probabile: ecce 3. nullam in idiotis pro tali judicio certo reflexo habendo difficultatem; fatis enim, ut reflexè cognoscant te recte operari, et si formâ syllogistica uti nesciant; adeoque everfum Palanci, & Palanci. P. Eliz. contra Reflexitas argumentum: P. Eliz. ecce 4. quæ sit certitudo requiæ; duplicum enim dividit, unum ex motivo judicandi, alteram ex parte subjecti, quæ potius temeritas, vel pertinacia dici potest, quia excedit proportionem motivi ex voluntariâ adhæsione. Porro ait require priorem certitudinem, quia requiritur certitudo prudenter, quæ est virtus intellectualis; eaque certitudo oritur semper ex motivo, & ex propriis principiis, & habet conjunctam infallibilem veritatem; quin actus, qui ex hoc judicio sequitur, est infallibiliter honestus: certitudo autem, quæ est tantum ex parte subjecti, non habet conjunctam infallibilem veritatem. Hæc P. Suar. directè oppositus Proba-

P. Suar.

bilioris, & rejiciens certitudinem, quæ se tenet tantum ex parte subjecti, eamque vocat temeritatem, & pertinaciam; & unicè recurrit ad certitudinem prudentialem, & dicit actum sequentem ad judicium prudentialiter certum esse infallibiliter honestum, non honestate materiali, sed formalis, qualē nos damus. Quare nescio, quomodo aliquis ex Probabilioris possit dicere, quod moralis certitudo non sit infallibiliter connecta cum veritate; in quo si de veritate practicæ loquatur, recedit a P. Suar. quem vel's remisque ad se trahere conatur; cùm tamen P. Suar. aperte contradicat Probabilioris, tum in certitudine, quam vult connecti semper cum vero, (intellige practico;) tum in recursu ad certitudinem reflexam; tum in assertendâ certitudine ut necessariâ ad non peccandum; tum in rejiciendâ certitudine tamquammodo subjectivâ, quam vocat pertinaciam. Hæc ex P. Suar. trahenda mihi fuerunt, tum ut ostenderetur necessitas certitudinis, tum ut Probabilistis refutueretur.

SECTIO V.

Quia certitudo non peccati, aut honestatis sit, & quia non sit necessaria ad sine peccato, aut ad honeste operandum?

N.
155. **U**T rem ex se fatis confusam, sine confusione producam, afferam certitudinem, quia conscientia non eget, ut sine peccato, aut honeste operetur; deinde certitudinem, quia eget, ut sine peccato, aut honeste operetur.

§. I.

Quia certitudo non sit necessaria?

SUMMARIUM.

Certitudo quid? n. 156.

Speculativa, & practica quid? ib.

Evidentia quid addat supra certitudinem, ib.
Evidentia moralis, & certitudo moralis ab aliis quibus confunduntur, n. 157.

Dico, quod ut sine peccato formalis, aut honeste operer, necesse non est, ut ultimum conscientia dictamen sit speculativè verum, & multo minus ut sit certum de veritate speculativā, n. 158.

Quia invincibilis error excusat, n. 159. 160.

Quia dictamini invincibiliter falso tenemur conformari, n. 162.

Quia Scriptura inculcat formidinem, adeoque non est necessaria certitudo de veritate objecti, ut in se, seu de non peccato materiali, n. 163.

Si est Jansenius, quod sola veritas logica excusat a peccato formalis, multo magis, quod certitudo de ea requiratur, n. 164.

Hinc iudicium eti logice falsum, & incertum de veritate logica excusat, n. 165.

Judicium, eti prudenter formidolosum de peccato materiali, excusat a peccato formalis, n. 166.

Dico, quod ut honeste formaliter operer, necesse non est, ut ultimum iudicium sit logice verum de materiali honestate objecti, & multo minus, ut sit certum de ea logica veritate, n. 167.

DD. tuentes requiri iudicium logice verum, ut operer honeste, ib.

Rationes, n. 168. 169. 170.

Hinc prudenter formidans de materiali honestate actus, poterit honeste formaliter operari, n. 171.

Si non requiritur certitudo de non honestate materiali, ut honeste formaliter operer, multo minus evidenter requiretur, n. 172.

Si requireretur evidenter, Deus iuberet impossibilita, ib.

Satis iudicium probabile, & incertum de materiali non peccato, & honestate, ne peccem for-

maliter, & formaliter honeste operer, n. 173

Philaleti contradictrio, ib.

Ratio, cur Jansenista negant Probabilitatem usum? n. 174.

Ad non formale peccatum, & formalem beneficem prærequirunt dictamen logicè verum de non peccato materiali, & de honestate materiali, immo dictamen de eodem certum, & evidens, ib.

Jansenii error oritur non ex præ certitudine, sed ex necessitate dictamini logicè veri, & certi de veritate logicā, ib.

Dico, quod sicut potest quis sine formalis peccari, cum formidine prudenti de peccato materiali, ita potest quis honeste formaliter operari cum prudenti formidine de inchoata materiali objecti, n. 175. 176.

Non est necessaria certitudo de honestate materiali, & de non peccato materiali actu, immo cum prudenti peccati materiali formidine potest quis operari formaliter honeste, ib.

Ne peccem formaliter, necessaria est certitudo de non peccato formalis, non autem de non materiali, n. 177. 178.

Explico hoc à n. 177. ad 183.

Certitudo de non peccato materiali est separabilis à certitudine de non peccato formalis: idem dico de certitudine honestatis materiali respectu certitudinis honestatis formalis, n. 179.

Potest prudenter formidare de materiali materiali actus, & simul esse certus de non materiali formalis actus, ib.

Satis certitudo de veritate practica, seu de non malitia formalis, ne peccem formaliter, non autem necessaria certitudo de veritate practicativā, seu de non malitia materiali actus, ut formaliter peccem, n. 180.

Potest quis prudenter formidare de malitia materiali actus, quin peccet formaliter, donecmodo non formidet prudenter, seu certus sit de non malitia formalis, n. 182.

Dicendum ab omni Catholicis, quod ne quis formaliter peccet, necessaria non sit certitudo excludens prudentem de materiali peccato formidinem, ib. & n. 183.

Certitudo non est, nisi infallibilis conexio cum veritate, ut dixi sibi. 2. & 13. multiplex est quantum ad rem praesentem spectat. Alia est connexio cum veritate speculativā, & dicitur certitudo veritatis speculativā; & consistit in hoc, quod iudicium illud non tantum sit speculativè verum, seu conforme objecto ut est in re, sed etiam sit infallibiliter speculativè verum. Alia est connexio cum veritate practica, & dicitur certitudo veritatis practica, & consistit in hoc, quod iudicium illud non tantum sit practicē

practicè verum, seu videatur conforme regulis morum, & se, & objectum iisdem regulis conformet, quidquid deinde sit, an sit M. conforme objecto ut est in re vel, ut ait Matthæus in 2. d. 5. n. 71. quâ homo conformatur bonitati objecti, ut habet esse objectum in intellectu, et si à parte rei bonum non sit. Alia est certitudo derivata ab evidentiâ metaphysicâ, physicâ, aut morali; & talis certitudo præter connexionem cum veritate objecti ut est in se, (omne enim evidens est speculativè verum, & certum) dicit evidentiâ, seu lumen evidens infallibiliter conexum cum tali veritate objectivâ, hæc autem certitudo dicitur potius evidentiâ, quam certitudo, quia non est pura certitudo. Sæpe autem dixi, quod pura certitudo differat ab evidentiâ, quod quælibet evidentiâ excludat non tantum prudens dubium, & formidinem oppositi, sed etiam omne imprudens dubium, & formidinem oppositi. Econtra pura certitudo non nisi prudens dubium, & prudentem oppositi formidinem excludit, non autem imprudens dubium, & imprudentem oppositi formidinem.

N. 157. Sicut autem supra d. 9. ubi examinavi, an nostræ fidei mysteria sint moraliter evidenter vera, an autem sint tantum certò moraliter vera, ne locus pateret æquivocis, quibus evidentiâ moralis confunditur cum certitudine morali, dixi nostræ fidei mysteria esse taliter certa, ut excludant omnem prudentem, non autem imprudentem oppositi formidinem: (quidquid deinde sit, an ideo dicens sint evidenter moraliter vera, ut vult P. Eliz. p. Eliz. an tantum certò moraliter vera.) ita in praesenti, ne in re tot diversis veritatis, & certitudinis generibus subjecta, ob que facilius est confuso, & transitus ab una veritate ad aliam, & ab una certitudine ad aliam, exponam per ipsam veritatis, & certitudinis explicationem mentem nostram.

N. 158. Prima conclusio: Ad sine peccato formaliter operandum non est necessarium ut ultimum conscientie judicium sit speculativè verum, & multò minus necessarium est, ut sit certum de veritate speculativâ talis judicij, seu necesse non est, ut judicium conformetur objecto ut est in re.

N. 159. Prima pars patet ex d. 5. ubi fuse ostendi contra Jansenistas, quod invincibilis ignorantia excusat à peccato: ergo ut quis sine peccato operetur, necesse non est, ut ultimum judicium sit verum speculativè, seu sit conforme objecto ut est in re.

N. 160. Altera pars patet: Si enim invincibilis error excusat à peccato formaliter, adeoque necessarium non est, ut ultimum conscientia

judicium dirigens ad opus sit conforme ipsi operi, seu objecto ut est in re; multo minus necessarium est, ut detur certitudo de conformitate talis judicij cum suo objecto, ut est in re: ergo ad fine peccato formaliter operandum nec requiritur veritas speculativa in judicio dirigente, nec certitudo de eadem veritate logica, seu speculativa in tali judicio: ergo ut quis sine peccato formaliter operetur, nec necessaria est veritas logica, nec certitudo de eadem, seu necessaria non est veritas de non peccato materiali in actu, & objecto, nec certitudo de eadem.

Confirmo 1. Ignorantia, aut invincibilis N. 161. error de peccato latit est ad sine peccato formaliter operandum: ergo judicium speculativè falsum latit ad idem est: ergo ad fine peccato formaliter operandum necesse non est judicium speculativè verum, & multò minus judicium certum de speculativâ veritate ejusdem judicij.

Confirmo 2. quia dictamini invincibiliter N. 162. erroneo conformari tenemur; sed illud est speculativè falsum: ergo dictamini speculativè falso conformari tenemur: sed nullus peccat formaliter, conformando se dictamini, cui conformari tenetur; alia Deus juberet impossibilia: ergo ne quis formaliter peccet, necessaria non est conscientia speculativâ vera, & multò minus certitudo de speculativâ veritate ejusdem conscientie.

Confirmo 3. quia velle, quod numquam N. 163. possimus bene agere, sed eo ipso peccemus, quoties nobis certum non est nos benè materialiter agere, & non peccare materialiter, est velle, quod est supra hominum conditionem, & prudentiam, ut scitè P. Suar. plerique enim, exceptis que fides docet, sunt nobis incertaj & ideo S. Job cap. 9. dicbat: Veretur omnia opera mea, & Apoth. 1. ad Cor. Nihil mihi conscient sum, sed non in hoc justificatus sum: sed si, ut bene formaliter operemur, necesse est judicium certum de bonitate materiali, non datur locus formidini, quam Job, & S. Paulus inculcant: ergo.

Hinc patet 1. timendum valde esse Fagano, M. Baro, M. Riccio, & illis Catholcis, qui afferunt requireti certitudinem de Fagnan, conformitate speculativâ, seu logica judicij M. Bar. Riccius.

D I S P V T E XVIII.

38

mitate judicii cum objecto ut est in re. *ibidem*
 N. 165. Patet 2. quod si ne quis formaliter peccet, neccesse non est, ut judicium dirigens sit logicè verum, seu conforme suo objecto ut est in re: ruris, si ne quis formaliter peccet, neccesse non est, ut illud judicium sit certum de veritate logicā, seu de conformitate sui cum suo objecto ut est in re; eo ipso sequitur, quod judicium, eti falsum sit, excusat à peccato formalis, ut patet in errore invincibili, & licet incertum sit de veritate logicā sui cum objecto, id est, incertum sit, an judicium sit tale in repräsentando, quale est objectum in essendo; & an objectum sit tale in re, quale est in mente; poterit, inquam, tale judicium, eti incertum de veritate logicā sui ipsius, & de naturā sui objecti, excusare à peccato formalis.

N. 166. Patet 3. quod si judicium excusans à peccato non debet esse, verum logicè, nec evidens de veritate logicā sui ipsius, & de naturā objecti, nec certum de eadem veritate logicā sui ipsius, & de naturā objecti; eo ipso sequitur 1. quod judicium eti logicè falsum excusat: 2. quod judicium eti invicibilis de veritate logicā sui, & de naturā sui objecti, excusat: 3. quod judicium eti incertum de veritate speculativā, seu logicā sui, & de naturā sui objecti, excusat: sed judicium invidens, & incertum non excludit prudentem formidinem; nam ad minus certitudo necessaria est, ut prudens formido excludatur; & evidens, ut excludatur imprudens: ergo judicium quamvis prudenter formidolum de veritate speculativā sui, & de naturā objecti, seu prudenter formidolum de peccato materiali, excusat à peccato formalis.

N. 167. Secunda conclusio: Ad honestē formaliter operandum neccesse non est, ut ultimum judicium sit logicè verum de honestate materiali objecti; & multò minus necessaria est certitudo de veritate speculativā ejus judicii, & de honestate objectivā. Est contra P. Eliz, P. Mun. P. D. Thyr. Palanc. in *Stimulo*, & d. 24. de *Gratiā* à n. 25. qui esto doceant quod judicium logicè erroneum de malitia objecti excusat à peccato formalis, nam invincibilis ignorantia malitia excusat; negant tamen, quod error honestet formaliter actionem; adeoque dicunt, quod judicium, quo falso invincibiliter judicatur objectum non esse in se malum, sed in se honestum, excusat quidem à peccato formalis, non autem honestet formaliter actionem; solum enim judicium speculativè verum de honestate objecti, ut est in se, honestat formaliter actionem.

P. Eliz. P. Mun. P. D. Thyr. Palanc. in *Stimulo*, & d. 24. de *Gratiā* à n. 25. qui esto doceant quod judicium logicè erroneum de malitia objecti excusat à peccato formalis, nam invincibilis ignorantia malitia excusat; negant tamen, quod error honestet formaliter actionem; adeoque dicunt, quod judicium, quo falso invincibiliter judicatur objectum non esse in se malum, sed in se honestum, excusat quidem à peccato formalis, non autem honestet formaliter actionem; solum enim judicium speculativè verum de honestate objecti, ut est in se, honestat formaliter actionem.

Prima pars probatur ex d. 6. ubi latè do-
 cui, quod judicium, quo invincibiliter ju-
 dico objectum in se malum, aut in se inof-
 ferens, est in re honestum, aut præceptum,
 non tantum excusat actionem à peccato for-
 malis, sed eamdem formaliter honestet: ut
 enim qui invincibiliter falso judicata ob-
 jectum in se bonum, est in se malum, illud fe-
 quendo, peccat formaliter, & non tantum
 non operatur formaliter honestet: ita quo ob-
 jectum in se malum judicata invincibiliter
 erronee est in se bonum, aut præceptum,
 non peccat formaliter: ergo ad operandum
 formaliter honestet non est necessarium ju-
 dicium logicè verum de honestate objecti
 ut est in se.

Altera pars probatur: quia ad operandum N.
 formaliter honestet non est necessarium judi-
 cium logicè verum de honestate objecti: ergo
 multò minus est necessaria certitudo, aut
 evidens de logicā veritate, seu de confor-
 mitate judicii cum honestate objecti ut est
 in se; nec certitudo, aut evidens de objec-
 tū de honestate objecti.

Confirmo, tum quia si veritas speculativa N.
 necessaria non est, ut quis non peccet for-
 maliter, cur ut quis formaliter honestet ope-
 retur? Tum quia, qui ex errore invincibili
 peccat esse præceptum, quod in re non est
 præceptum, immò in re est verum, legitur
 dictamen conscientiae proponens ob-
 jectum illud ut formaliter honestum, immò
 illud sequi tenetur: ergo non est, cur non
 operetur formaliter honestet conformando
 se illi dictamini.

Hinc patet 1. quod si ad honestē formaliter operandum non est necessarium, ut judi-
 cium proponens honestatem sit logicè ve-
 rum, nec est necessaria evidens, aut cer-
 titudo de veritate speculativā judicii cum ob-
 jecto ut est in re, nec de honestate objectivā
 objecti, sequitur 1. quod judicium proponens honestatem, eti sit logicè falsum, ho-
 nestabit formaliter actum, quem dirigit. Se-
 quitur 2. quod judicium eti invidens, &
 incertum de conformitate sui cum suo ob-
 jecto ut est in re; & de honestate materiali sui
 objecti, honestabit formaliter actum: cum
 autem judicium invidens, & incertum non
 excludat prudentem formidinem, nam pru-
 dents formido à certitudine, imprudens à
 sola evidentiā excludit; hinc est, quod
 cum judicio invincibiliter logicè falso, seu
 repräsentante ut honestum, quod in se est
 in honestum; immò cum judicio invidens,
 & incerto, adeoque non excludente pruden-
 tem formidinem de falsitate sui ipsius logi-
 cā, & de materiali in honestate objecti po-
 tent

terit quis honestè formaliter operari.

N.
172. Patet 2. quod si ne formaliter peccem ne-
cessit non est judicium logicè verum de non
peccato materiali in actu, & de non malitia
in objecto; & multò minus necessaria est
certitudo de veritate logicā ejus judicij, &
de non malitia actus, & objecti: rursus si ad
formaliter honestè operandum neceſſe non
est, ut judicium sit logicè verum de mate-
riali honestate objecti; & mu'lo minus cer-
titudo de eadem honestate objectivā; longè
minus necessaria erit aliqua evidētia, que-
cumque ea sit, de veritate speculativā ju-
dicij, & de non malitia materiali objecti, ne
formaliter peccemus. Similiter nulla evi-
dētia necessaria erit de materiali honestate
objecti, & de veritate speculativā conſcien-
tia, ut honestè formaliter operemur. Imo,
si, ne formaliter peccemus, & ut honestè
formaliter operemur, necessaria est aliqua
evidētia, aut certitudo de veritate specula-
tivā judicij, & de non inhonestate materiali,
aut de materiali honestate objecti; sequitur,
quod Deus jubeat impossibilitā; & quod in
nostrā manu non sit non peccare formaliter,
& honestè formaliter operari: nam in meā
manu non est in rebus incertis habere certi-
tudinem de veritate speculativā judicij di-
cāntis probabilitē, aut probabilitē tale ob-
jectum non esse in re malum; & de naturā
objecti ut est in se. Rursus in meā manu
non est in re incertā habere judicium cer-
tum de veritate logicā judicij dicāntis ob-
jectum esse in re honestum, & de honestate
objecti.

N.
173. Hinc Philaeetus qu. 1. pag. 10. dixit, quod
ut quis certus sit se non peccare, fatis sit, ut
sequatur judicium probabile honeste agendi
in hac, vel illā materiā, quia alioquin requiri-
ret à nobis Deus impossibilitā; nam habere
certum judicium in particulari de omnibus
eligibilibus impossibile est; nam Moralia ut
plurimum non sunt demonstrabilia, ut vidi-
mus ex Arist. in Ethicis. Hæc Candidus
merito contra requirentes judicium certum
certitudine veritatis speculativę de non pec-
cato, aut de honestate objecti ut est in se.
Monco tamen, ne Candidus sui oblivia-
tur; si enim ut quis non peccet, fatis est ju-
dicium probabile, quomodo obligat ad pro-
babilius? Quare hic redit, quod alias dedi ex

Caram.
174. contra Philal. tanta enim est vis ve-
ritatis, ut, velit, nolit, nostram de licito uſu
minus probabilis ſentientiam sequatur.

N.
174. Patet 3. ratio, quā Janfēnītæ ducti ſunt
ad negandum probabilitatum uſum; ratio
enim eft; quia volunt ad recte operandum,
& ad non peccandum prærequiri dictamen

logicè verum, immo certum, ait P. Carden.
d. 4. n. 221. 227. 231. 233. subintellige cer-
titudine veritatis speculativæ de naturā ope-
rationis: fed judicium probabile non ſemper
eft logicè verum, & numquam eft certum
de veritate speculativā ſui ipſius; ergo non
ſufficit. Similiter ostenditur, quantum non
recedant à Janfēnīo, qui ad recte operan-
dum prærequirunt dictamen certum specu-
lative verum de naturā operationis, ſeu de
non peccato, aut honestate materiali operis.
Sequitur enim electionem ſub errore invincibili,
quod fit precepta, non honestare
actum & ſub errore invincibili, quod fit
verita, non inficere actum. Addo peculiares
Janfēnīi errores non oriri ex certitudine,
nam nos quoque admittimus necessarium
eſt judicium certum (at de veritate practi-
cā) de non peccato; ſed ex certitudine veri-
tatis speculativę de actione, & objecto ut
funt in te; atque adeo magis derivantur à
neceſſitate judicij speculativę veri de ob-
jecto ut eft in te, (quod judicium logicè ve-
rum necessarium volunt ad non formaliter
peccandum, & ad formaliter honeste ope-
randum) quam à neceſſitate judicij certi.

Dices 1. repugnare, ut quis honeste for-
maliter operetur cum prudenti formidine de
inhonestate objecti, & actionis: ergo ut quis
honeste formaliter operetur, neceſſe eft, ut
judicium fit certum de materiali honestate
objecti, ſeu ut excludat omnem prudentem
formidinem de materiali inhonestate ob-
jecti.

Respondeo, quod ſicut non repugnat, ut N.
quis sine peccato formaliter operetur cum pru-
denti formidine peccati materialis, ita nec
repugnat, ut quis honeste formaliter ope-
ratur cum prudenti formidine de non ho-
nestate, immo de inhonestate materiali ob-
jecti: ut enim dixi in 1. concluſ. ne quis for-
maliter peccet, neceſſe non eft judicium logi-
cè verum de non malitia materiali actus,
& objecti; & multò minus judicium certum
de veritate non malitia materialis actus, &
objecti. Sicut ergo, ne quis peccet formaliter,
non eft necessaria certitudo de non malitia
materiali actus, & objecti, adeoque cum
prudenti formidine, ſaltem reflexā, de eadē
materiali malitia actus, & objecti, optimē
ſtat, quod quis ponendo eum actum, & fe-
quentio illud objectum non peccet formaliter;
ita, ut quis formaliter honeste operetur,
neceſſaria non eft certitudo excludens om-
nem prudentem formidinem de falſitate lo-
gicā judicij, & de malitia materiali actus, &
objecti; quin cum dictā prudenti formidine
de non veritate logicā, & de non honestate
mate-

D I S P V T . XVIII.

40

materiali actus, & objecti potest quis formaliter honeste operari.

N. Dices 2. Operans cum prudenti formidine peccati peccat; & ideo scilicet 4. diximus necessariam esse certitudinem non peccati, ne peccemus: ergo nobis contradicimus, dum modo dicimus, quod, ne quis peccet, necessaria non sit certitudo de non peccato; immo quod quis non peccet, et si operetur cum prudenti formidine peccati.

N. Sed contra; quia quod dixi scilicet 4. est, quod aliqua certitudo non peccati necessaria sit, ne peccemus. Quod modo dico est, non est necessaria veritatem logicam, & multo minus necessariam esse certitudinem de conformitate logicā judicii cum objecto ut est in re; adeoque nego necessariam esse certitudinem fundatam in veritate speculativā de non peccato materiali in actu, & de non malitiā materiali in objecto. Quare, quod nego est, requiri certitudinem veritatis speculativā, sive derivatam, sive non, ab evidentiā, cum de fide certum sit, quod ignorantia invincibilis excusat; & per me probabilis sit, quod error invincibilis de materiali honestate objecti in se veriti honester formaliter actionem: ergo ad non peccandum formaliter non est necessaria veritas speculativa judicii cum suo objecto, & multo minus certitudo de eadē: ergo nulla in me contradicitio; nam negatā adhuc hāc certitudine de non malitiā materiali actus, & objecti, adstruo aliam de non malitiā formalī actu, que certitudo est necessaria ad non peccandum formaliter.

N. Distinguenda ergo est certitudo de non malitiā materiali à certitudine de non malitiā formalī, sunt enim separabiles, & una stare potest sine aliā; immo cum incertitudine, seu cum prudenti formidine de malitiā materiali actus, & objecti stare potest certitudo excludens prudentem formidinem de malitiā formalī: sed ad non peccandum formaliter necessaria non est certitudo de non malitiā materiali, sed satis est certitudo de non malitiā formalī: ergo potest quis prudenter formidare de malitiā materiali actus, & objecti, ut est in se, & adhuc esse certus de non malitiā formalī actus. Confirmo: Sicut enim possum prudenter formidare de veritate logicā judicii, & simul esse certus de veritate practicā illius; ita possum prudenter formidare de malitiā materiali actus, & simul esse certus de non malitiā formalī actus illius, de quo plura infrā. Ita iudex ex gr. non est speculativē certus de veritate delicti plenē probati, quin prudenter formidare potest de veritate delicti; & tamen est certus

de formalī honestate suā sententia. Ego non sum certus de veritate causae dispensantis me a jejunio; & tamen sum certus de honestate formalī non jejunii, præcipiente superiori.

Alia igitur est certitudo de veritate practicā objecti, alia de veritate speculativā objecti; seu quod ita sit in se, ut est in mente, & contra ita in mente, ut est in se. Ad licet ex gr. pingendum non est necessaria certitudo de natura picturæ ut est in se, seu ut certus sim speculativē, quod pictura sit in se licita; sed satis est certitudo de natura picturæ, ut est in meo iudicio prudenti. Licet ergo prudenter formidem, seu certus non sim de licentiā picturæ ut est in se; tamen certus de licentiā picturæ in se, ut substat meo iudicio certō probabili de licensi; ut patet in invincibiliter errante, qui non est certus speculativē, seu de natura mendaci ut est in se; est tamen certus de licentiā mendacii, ut est in iudicio, proponente mendacium invincibiliter ut præceptum.

Addo 1. aliud esse, quod non sit necessaria certitudo de non peccato materiali ne 181 formaliter peccem; aliud, quod non sit necessaria certitudo de non peccato formalis; illud est verum, hoc falsum. Addo 2. ex eo quod non detur certitudo de non peccato materiali, non inferri, quod detur prudens formido de peccato materiali. Aliud enim est, non sum certus; aliud, prudenter formido: et si enim, qui prudenter formidat, non sit certus, non omnis tamen, qui non est certus, prudenter formidat; qui enim dormit, nec est certus, nec prudenter formidat. Quod dixi, est, quod certitudo excludat tantum prudentem formidinem; non autem dixi, quod incertitudo trahat secum prudentem formidinem; satis enim est, ut hac possibilis sit cum incertitudine, non autem necessitatis est, ut illi semper coexistat.

Quia tamen possibili posito in actu nulla est repugnantia, adeoque si cum incertitudine existere potest formido prudens, adhuc argumentum urget, quomodo cum incertitudine, seu prudenti formidine de malitiā materiali actus, & objecti sit certitudo de non peccato formalis; ideo tenendum est quod dixi, nempe quod, ne quis formaliter peccet, necessaria est certitudo de non peccato formalis, seu ne prudenter formidet de peccato formalis; sicut, ne quis materialiter peccet, necessaria est certitudo excludens prudentem formidinem de peccato materiali; attamen ne quis formaliter peccet, necessaria non est certitudo excludens prudentem formidinem de peccato materiali. Hoc,

S E C T . V.

41

Hoc, nisi fallor, ab omni Catholico dicendum. Nam omnes docent, quod, ne quis peccet, necessarium non sit judicium logicè verum de non peccato, cùm de fide sit, quod error, & ignoratio invincibilis peccati excusat à peccato; & multo minus quod sit necessarium judicium certum de logicā veritate judicii, & de non malitiā materiali objecti, ut est in se: sed ubi non adest certitudo, adesse potest prudens formido: ergo cùm in non peccante saepe non adsit, nec judicium logicè verum, nec certum de veritate logicā judicii, & de non malitiā materiali objecti, eo ipso in non formaliter peccante saepe adest prudens formido de fallitate logicā judicii, & de malitiā materiali objecti: ergo cum judicium prudenter formidoloso de fui fallitate logicā, & de malitiā materiali actus, & objecti stat certitudo excludens omnem prudentem peccati formalis formidinem; nam certum de fide est, quod sequens judicium invincibiliter falsum de non malitiā materiali objecti non peccet formaliter.

N.
183. Confirmo: Opinio probabilissima saepe est falsa, &c, ut Fides docet, excusat à peccatis; sed si saepe est falsa, non est vera, nec certa de veritate logicā sui, nec de non malitiā materiali objecti; ergo de his est incertas; sed si de his est incerta, prudenter formidat de his, nam, ut ait P. D. Thysius dis. 10. n. 97. formido logicā, seu consitens in judicio de possibiliitate falsitatis est essentialis omni opinioni ut distinguitur à scientiā, & fide: ergo judicium excusans à peccato formalis potest optimè stare cum prudenti formidine de fallitate logicā ejusdem judicii, & de malitiā materiali sui actus, & objecti; possum enim reflectere ad motiva judicii oppositi, & ob ea prudenter formidare de fallitate logicā mei judicij mihi probabilioris, & de malitiā materiali actus, & objecti.

§. II.

Quæ certitudo de non peccato sit necessaria ad non peccandum formaliter; & quæ de honestate ad honeste formaliter operandum?

S U M M A R I U M .

Ne formaliter peccem necessarium est judicium practice verum; seu quod se, & suum objectum proponat ut conforme regulis morum, n. 185. *Cm² n. 186.*

Illud judicium practicè verum debet esse saltem moraliter certum de veritate practice, n. 187. *Cm² n. 188.*

Certitudo requista est certitudo excludens omnem prudentem falsitatis practice, seu disfor-

Tom. III.

mitatis judicij, actus, & objecti, cum regulis morum, formidinem, ib.

Non est necessaria evidentiæ de non peccato formalis, sed satis certitudo excludens omnem prudentem de peccato formalis formidinem, n. 189.

Reflexione volunt necessariam evidentiæ excludivam omnis etiam imprudentis de peccato formalis formidinis, n. 190.

D.D. utriusque sententia negantis, & affirmantis necessariam evidentiæ de non peccato formalis, ib.

Aristoteles ait, esse indisciplinati querere plus, quam moralem certitudinem in re morali, n. 191.

Glossa S. Thomas in idem, ib.

Ait S. Thomas, satis aliquam certitudinem? ib.

Idem ait S. Antoninus, ib.

Undenam ex S. Anton. colligatur moralis certitudo necessaria ad non peccandum formaliter? ibid.

Rationes à n. 191. ad 197.

Quia imprudens formido peccati formalis nec est dubium positivum, nec negativum de peccato formalis, n. 192.

Quid dubium positivum, quid negativum, ib.

Sicut ut obligere credere fide Divinæ satis est certitudo moralis speculatoria de veritate credendæ, nec est necessaria evidentiæ excludens omnem imprudentem formidinem; & ut quis obediens tenetur, satis certitudo moralis de existentiâ legis; ita ut quis possit, immo teneatur honeste operari, satis certitudo moralis excludens omnem tantum prudentem, non autem etiam imprudentem peccati formidinem, à n. 193. ad 195.

Ad credendum fide Divinæ necessaria est certitudo moralis de revelatione, non autem satis notitia probabilis, ut vult Pontius, n. 194.

Damnam ab Innoc. exponitur, ib.

An certitudo sit necessaria, ut quis obligetur credere fide Divinæ, & ut quis obligetur operari actus voluntatis supernaturales? ib.

Satis est certitudo moralis, nec est necessaria evidentiæ moralis revelationis, excludens omnem imprudentem de non revelatione formidinem, ut teneat credere revelationem,

n. 195.

Eadem certitudo satis, ut honeste opereretur, ib.

Omnis conscientia scrupulosa excusat à peccato DD. scrupulus quid? n. 196.

Agere contra conscientiam scrupulosam est agere contra scrupulum, n. 197.

Remedia contra scrupulos, ib.

Conscientia scrupulosa est ignorans, & superba, ib.

Dico quod ad honeste formaliter operandum satis judicium practicè verum; immo necessarium, ut illud sit certum de veritate practice, non autem ut sit evidens,

Dijj

Ra-

D I S P V T XVIII.

42

Rationes à n. 199. ad 204.

Actus fidei putativè Divine est formaliter honestus, & meritorius, n. 200.

In aliis materis, in quibus exigitur certitudo, satis que tollat prudentē formidinem oppositi.

Exempla, n. 203.

Juxta Probabilioritas tuentes ad solum actum logicè verum sequi posse actum formaliter honestum, pauci ex Sanctis honeste formaliter operari erunt, n. 204.

Epilogus conclusionum praecedentium, n. 205.

Rationes, n. 206. 207.

Ad honeste formaliter operandum satis est certitudo excludens omnem prudentem de peccato formaliter formidinem, n. 207.

Hinc cum omnis opinio certò probabilis sit per se essentialiter connexa cum non peccato formaliter, aut cum honestate formaliter, eo ipso est certa de illis, ib.

N. 184. **N**egavi §. antec. necessariam esse logicam veritatem; & multo magis negavi necessariam esse certitudinem de ejusdem judicij logicā veritate; seu de conformitate judicij cum objecto ut est in re; & de naturā objecti ut est in re, ad fine peccato formaliter operandum. Similiter negavi ad honeste formaliter operandum necessitatem judicij logicè veri, seu conformis objecto ut est in re; & multo magis negavi judicij certi de eadem conformitate logicā, seu speculativā judicij cum honestate ut est in re; & de honeste objectivā necessitatem. Modo decidendum quae certitudo non peccati necessaria sit ad non peccandum formaliter; & quae certitudo honestatis ad formaliter honeste operandum.

N. 185. Prima conclusio: Ad sine peccato formaliter operandum necessarium est judicium practicè verum, seu judicium, quod te, & suum objectum proponat ut conforme regulis morum.

N. 186. Patet; quia necessarium non est judicium logicè verum, ut dixi §. ant. ergo satis, & necessarium est, ut sit practicè verum, seu ut sit regulis morum conforme, & te, & opus tibi, & illis conformer, & dixi d. 5. & 6. Cōfirmo; quia aliquod judicium moraliter regum necessarium est ad non peccandum formaliter; sed non est necessarium judicium speculativè verum, seu rectum, ut patet ex d. 5. & 6. & ex §. antec. ergo necessarium est judicium practicè verum.

N. 187. Secunda conclusio: Necesse est, ut illud judicium practicè verum sit saltem moraliter certum de eadem veritate practicā, seu de conformitate sui, & operis à se directi cum regulis morum.

Patet; quia aliqua certitudo semper est N. necessaria ad non peccandum formaliter, ut est ferē omnes Thologoi sentient, & probavit. s. 1. §. 2. & s. 1. 4. Ied certitudo de ventate speculativā judicij, seu de conformitate judicij cum objecto ut est in re; & de eo quod objectum ita sit in re, ut est in judicio, primumque in rebus incertis, est impossibilis; ergo talis certitudo, et si dumtaxat moralis, de veritate logicā judicij, seu ut objectum ita sit in mente, ut est in re; & ita in re, ut est in mente, non est necessaria. Confirmo: Veritas necessaria ad non formaliter peccandum est veritas practicā, seu conformitas judicij, & objecti ut est in judicio cum regulis morum; ergo certitudo de practicā veritate est necessaria ad non peccandum formaliter; sed certitudo de veritate practicā excludit omnem prudentem formidinem falsius practicę; omnis enim certitudo excludit prudentē formidinem sui oppositi; ergo certitudo necessaria ad non formaliter peccandum est certitudo excludens omnem prudentem formidinem de falsitate practicā, seu de disformitate judicij, actus, & objecti cum regulis morum; id est, est certitudo excludens omnem prudentem formidinem peccati formalis.

Tertia conclusio: Necesse non est, ut hæc N. certitudo de non peccato formaliter oriatur ab evidentiā; sed fatus ut sit certitudo moralis, id est, sit certitudo excludens omnem prudentem formidinem de peccato formaliter, seu de non conformitate talis judicij, & operis cum regulis morum; non autem necesse est, ut sit etiam exclusiva omnis imprudentis formidinis de peccato formaliter.

Est contra Reflexistas, qui volunt, quod N. ultimum conscientię judicium non tantum iugum debeat esse purè moraliter certum, seu exclusivum omnis prudentis formidinis de peccato formaliter, sed etiam esse debet saltem moraliter evidens, seu exclusivum omnis etiam imprudentis formidinis; nam evidētia superaddit certitudini exclusionem omnis formidinis etiam imprudentis, ut dixi d. 9. & sepe hic, & alibi. Est, inquam, contra P. Moyam tom. 1. qu. 6. & tom. 2. qu. 8. P. P. M. Carden. tom. 1. d. 10. n. 75. & d. 15. cap. 4. & P. C. tom. 3. d. 56. & tom. 4. disp. 4. P. Ovid. 1. 7. P. Ovid. tr. 5. contr. 1. pu. 2. n. 11. P. Teril. P. Fabri. P. Fabri. & alios passim. At nostra conclusio est Arift. Arift. & S. Thom. P. Vafq. 1. 2. d. 62. cap. 5. P. Sanc. S. Thom. lib. 1. Sum. cap. 9. n. 16. & lib. 6. cap. 3. ubi P. Sanc. P. Sanc. dicit, Deum solum obligare operari cum moraliter certitudine, qualis in opinione proba. Forni. bali reperitur; P. de la Fuente disp. 4. cap. 6. P. Thyrsi. P. Thyrsi. disp. 10. n. 30. Palanci. & Proba. Palanci. bilior.

biliaristarum , nec non aliorum , quos dabo
f. 8.

N. Probatur 1. auctoritate, prima ex Aristot.
1. Ethic. qui ait : *Disciplinati est in unaquaque re certitudinem querere juxta exigentiam mat-
terie; aque autem vitiosum est persuadentem querere mathematicam, & moralen demonstra-
tionem: ergo exigere in re morali plus quam
moralen certitudinem dictaminis cum re-
gulis morum , seu de non peccato , est indi-
cplinati. Secunda est S. Thom. in 1. Ethic.
ubi expones verba Philosophi 1. Ethic. cap.
1. dicentis , *Certum enim non similius in omnibus sermonibus querendum est;* ait S. D. Mate-
ria moralis talis est, quod non est conveniens cer-
tudo, id est, que est ex evidentiā: & ad alia
Aristotelis, *Oportet grosse, & figuraliter veri-
tatem ostendere,* subdit S.D. *Id est, verosimili-
ter, & hoc est procedere ex propriis principiis
hujus scientiae;* (verba, quoties de practicā
probabilitate agitur, bene tenenda) & sic est
manifestum, quod materia moralis est varia, &
& disformis, non habens omnitudinem certitudi-
nem. Et 2.2. qn. 60. art. 3. ad 1. hęc habet:
*In humanis actibus inventari aliqua certitudo,
non quidem sicut in demonstrativis, sed secun-
dum quod convenit tali materia;* sed certitudo
conveniens materię moralę est moralis, seu
est certitudo practicę conformitatis judicii,
& operationis ab eo directę, & objecti cum
regulis morum : ergo talis certitudo conve-
nit dictaminī, & actibus. Tertia S. Anton.
1.p. Sum. tit. 3. cap. 10. §. 10. reg. 7. dicentis:
*In humanis agibilibus, qua tantam habent va-
rietatem, recte Arif. & experientia, sufficit ta-
lis certitudo, que non semper scrupulos omnes
abiciat;* (id est, non est necessaria evidentiā
moralis) *sed sufficit, ut contemnet, & superet eos.*
Ad quod optimè facit illud Leonis Papę di-
centis: In his, que dubia fuerint, vel obfici-
ra, id noverimus sequendum, quod nec prae-
ceptis Euangelicis contrarium, nec decretis
SS. Patrum inveniatur adverbum, dīs. 14.
cap. *Sicut quedam.* Ita autem certitudo mo-
ralis colligitur ex uno triū modorū, vi-
delicet ex alterius auctoritate, quod perti-
net ad insipientes, qui scilicet per alios eru-
duntur in doctrinis, & addiscunt, & obe-
dunt, iuxta illud *Deuter. 14. Interroga Pa-
rem tuum, & annuntiabit.* Secundus modus
ex propriā eruditio, quod convenit pro-
ficiētibus studendo in Scripturis juxta
illud *Prov. 27. Stude sapientie Fili mi.* Tertius
modus ex circumspetione circumstantia-
rum, & hoc quod perfectos. Hac S. Anton.
Ecce undenam juxta S. Anton. colligatur
certitudo moralis necessaria ad non peccan-
dum formaliter. Idem habent Caictanus, &*

alii, quos dabo f. 8. eo enīm ipso quod di-
cunt omnem opinionem practicę certo pro-
babilem esse per se ipsam formaliter judicū
certum de non peccato , eo ipso supponunt
fatis esse certitudinem moralē.

Probatur 2. ex medio, quo Adversarii tu-
entes necessariam esse evidentiam moralē
de non peccato, exclusivam omnis etiam im-
prudentis de eo formidinis, suadent suam
conclusionem. Ad rectē moraliter operan-
dum satis est bona fides de honestate, & li-
centiā operationis, id est, prudens judicium,
quo quis putet hoc opus tibi licere : sed talis
bona fides, seu prudens judicium de operis
licentiā stat cum imprudenti formidine de
ejus non licentiā, seu de peccato : ergo ad
rectē moraliter operandum satis est judicū
moraliter certum, seu compositibile cum im-
prudenti formidine peccati. Maior est certa
ex Adversariis. Minor probatur ; quia pru-
denter inculpabiliter judicare, *Hoc mihi li-
cer;* & ex defectu evidentiā moralis formi-
dere imprudenter, *Hoc mihi non licet;* non
oppontuntur ; ergo simul stare possunt : ergo
ad licitē operandum non est necessarium ju-
dicium de licentiā operis moraliter evidēns,
seu excludens omnem etiam imprudentem
de non licentiā formidinem. Antecedens
probatur : Eatenus bona fides de licentiā
operis, & imprudens formido de ejus non
licentiā opponerentur, quatenus talis im-
prudens formido de non licentiā est dubiū,
positivum, aut negativum, de non licentiā
operis, seu est dubium de peccato : sed im-
prudens formido peccati nec est dubium
positivum, nec negativum de peccato, quia
dubium in rigore est suspensio omnis assen-
sus cum hac differentiā, quod tunc dubito
positivē, cū suspendo omnem assensum
utriusque partis, quia neutrum motivum fa-
tis prudenter me movet ; tunc dubito negati-
vē, cū suspendo omnem assensum utrius-
que partis, eo quia utraque caret omni fun-
damento : in nostro autem casu, quia habeo
prudens pro non peccato motivum, habeo
bonam fidem, seu prudens pro non peccato
judicium : ergo judicium prudens de non
peccato , & formido imprudens de peccato,
non oppontuntur.

Probatur 3. ratione ex paritate irrefragā N.
bili, quam ferē omnes T.F. tueruntur, ut dixi 193.
d. 9. contra P. Eliz. nec dissentit M. Baro P. Eliz.
2. p. Manuduct. d. 1. f. 1. cum Scotista, M. Baro
quem laudat. Docent itaque ferē omnes
T.F. ad actum fidei Divinæ imperandum
satis esse certitudinem moralē speculati-
vam de veritate credendā, compositibilem
cum involuntariā formidine de eādem veri-
tate;

tate; nec necessariam esse moralem rei credendę evidentię, exclusivam omnis imprudentis formidinis; immo d. 9. dedi existimatum Concilii Africani exemplum pro evidentię credibiliatis, & non evidentię veritatis; & ib. probavi, quod sicut ut quis obediens teneatur, necessaria non est moralis evidentię, sed satis est moralis certitudo de existentię legis; ita ut quis credere teneatur, non est necessaria evidentię moralis, sed satis est certitudo moralis de existentię revelationis, & veritate mysteriorum.

N. Dixi ad veritatem fidei credendam satis esse moralem certitudinem de ejus revelatione; ita tamen satis est, ut necessaria sit, ut Inn. XI. suppono; quia Innoc. XI. damnavit satis esse notitiam probabilem revelationis. Quare Pontius. non est audiendum Pontius Scotista in 3. diff. 25. qn. 2. n. 356. qui ait sufficere judicium Caram. probabile; contra quem fusē Caram. lib. 4. in Dialexi à n. 407. & nos etiam in Tract. de Fide; quā enim ratione credam firmiter revelationem, si eam probabiliter tantum existere puto, & de eā prudenter formido? Similiter fallit docet, quod sit tantum probabile Hostiam publico cultui expositam esse consecratam; est enim, ut dixi sēt. 2. §. 2. saltem ita moraliter certū certitudine moralis imperfectā, ac est, quod talis homo sit Rex; alias nō teneretur eam adorare: eo modo, quo nemo tenet obediens Regi, Patri, Prælato, nisi sit moraliter certus, quod talis homo sit filius Rex, Pater, Prælatus: ergo cū ego teneat Hostiam publico cultui expositam adorare, (tantò magis quod non nisi per summam injuriam Sacerdos non possit præsumi tam impius) eo ipso est moraliter certum eam esse consecratam. Vid. quae dedi sēt. 2. §. 2. ex C. de Lugo d. 1. de Fide à n. 313. & Caram. in Dialexi n. 734. qui volunt maiorem prærequisiri certitudinem, ut teneat credere per fidem supernaturalem, quām ut exercet actus supernaturales voluntatis, nempe adorare; ut enim credere teneat, prærequirunt rigorosam revelationis certitudinem; non ita ut teneat obediens prærequirunt rigorosa legis existentia; & ideo, inquit, licet non teneat absolute credere Hostiam esse ritè consecratam, seu in eā effe Christum D. tencor tamen adorare, quia est actus voluntatis, ad quem certò obligor, et si non detur tanta certitudo, quanta requiritur, ut actum fidei supernaturalem exercem; & hoc etiam discrimen dedidit S. Th. 2. 2. qn. 1. art. 3. ad 1. inter virtutes intellectus, & voluntatis quoad actuum obligacionem. Breviter, ut credere teneat fide supernaturali, prærequirunt evidentię credibili-

litatis, & credenditatis de revelatione; immo certitudinem moralē de existentię revelationis, non ita ut teneat obediens, nam moralis certitudo suscipit plus, & minus pro differentię materie, ait C. de Lugo. Ego tamen quid de hoc sentiam, iupia dixi à l. 33.

His positis, ita arguo: Ut Fideles mysteria N. fidei credere teneantur, non est necessaria 199 evidentię moralē de existentię revelationis, & rerum credendarum, sed satis certitudo moralis compossibilis cum imprudenti formidine non existentię revelationis, & mysteriorū: ergo ut homines teneantur, quanto magis ut possint, honeste operari, necessaria non est evidentię moralis de præcepto, & de honestate rei præcepta exclusiva omnis imprudentis formidinis de non existentię præcepti, & de non honestate rei præcepta; sed satis est certitudo moralis de existentię præcepti, & de honestate rei præcepta, & exclusiva omnis prudentis, non autem imprudenti formidinis de non præcepto, & non honestate. Sanè si ut homines impudenti firmissimum Fidei Divinae actum, satis est certitudo moralis de existentię revelationis, & mysteriorum, compossibilis cum imprudenti formidine de non existentię revelationis, & mysteriorum; nec Deus obligat Fideles ad evidentiam moralē horum; immo Fides non est libera, si revelatio, & mysteria esent moraliter evidentię; quomodo dici potest, quod ut Fideles honestissime operentur, non satis sit certitudo moralis de licentiā, & honestate operis compossibilis cum imprudenti formidine de ejusdem non licentiā, & non honestate, sed necessaria sit moralis evidentię exclusiva omnis imprudenti formidinis de non licentiā, & non honestate ejus operis? Certe nemo nisi hoc persuadebit, tam enim Fidelis tenet præcepto fidei, quām aliarum virtutum: ergo si ut credit, immo ut credere teneatur, satis est certitudo moralis de existentię revelationis, & præcepti mysteriorum credendarum; compossibilis cum involuntaria formidine de non revelatione, & falsitate mysteriorum, multò magis ut Fideles teneantur honeste operari, satis erit moralis certitudo de existentię præcepti, & honestate rei præcepta, exclusiva quidem omnis prudentis, non vero omnis imprudenti formidinis de honestate ejusdem operationis. Ego nec umbras disparatis video, immo eo magis patritas urget, quod magis necessaria ad salutem est Fides, ac sint aliarum virtutum actus.

Probatur 4. alia doctrinā Theologis cer. N. tissimā. Omnis conscientia scrupulosa certa 196 excusat

P. Säch. Sanch. lib. 1. Sum. cap. 10. P. Palao tom. 1. tr. 1. d. 4. pnn. 1. P. Ovied. 1. 2. tr. 5. contr. 5. M. Tap. qui bene advertit, scrupulum est vel apprehensionem, vel judicium vere speculativum de malitia, contra quod licet operari; M. Tapia tom. 1. lib. 1. qu. 8. art. 22. 23. 24. & aliis passim: sed conscientia scrupulosa unitur imprudenti formidini de peccato; est enim apprehensionis sua via de peccato, mixta prudenti judicio de non peccato, ad quam apprehensionem sequitur imprudens formido peccati: ergo imprudens peccati formido non tollit judicium moraliter certum, & prudens de non peccato: ergo cum imprudenti formidine de peccato stare potest impossibilitas peccati, qua excaut à peccato; prudens enim de non peccato judicium est formalis impossibilitas peccati.

N. 197. Nota autem, quod quando dicitur licetum esse, immò fæpe agendum contra conscientiam scrupulam, propriè loquendo, non agitur contra conscientiam, sed contra scrupulum, seu inanem peccati formidinem junctam conscientiae, ut bene Herincx tom. 2. d. 4. n. 45. ubi asfignat radices, & remedia proscrupulosis. At autem Caram. in Dialogo pag. mibi 334. in Epist. quā mentem C. Pallav. examinat, quod scrupulosa conscientia, est conscientia superba, & ignorans; superbus enim, si doctus sit, non habet scrupulos; ignorans, si humilis sit, eos etiam non habet, nam doctus paret: ergo is tantum eos habet, qui est superbus, & ignorans. Præ ceteris vide M. Tapiam l.c. & S. Anton. l.c. §. 10. per totum, ubi optima habet pro conscientia scrupulosa.

N. 198. Quarta conclusio: Ad formaliter honeste operandum fatus est judicium practicè verum, seu proponens objectum ut formaliter honestum, & conforme regulis morum. Rursus facis, & necessarium est, ut judicium illud sit moraliter certum, seu detur moralis certitudo de eadem practicè veritate, excludens omnem prudentem formidinem de non honestate formalis actus, non autem necessaria est moralis evidentia exclusiva omnis imprudentis formidinis de eadem non honestate formalis actus.

N. 199. Prima pars probatur: quia error, quo objectum in se malum, aut non honestum, credo invincibiliter honestum, honestat formaliter actum, ut docui d. 6. nam judicium esti speculative fatum, est tamen practicè verum, & representat se, & objectum ut conforme regulis morum: ergo ad honeste formaliter operandum fatus est, ut ultimum conscientia judicium sit practicè verum.

Confirmo tum ex dictis n. 193. ad 195 N. paritate actus Fidei putative Divinae & 200. actus adoracionis circa Hostiam, quae certò moraliter putatur consecrata, & tamen non est; qui actus sunt formaliter honesti, & meritorii, esti sequantur ad judicium logicè fatum; tum quia si ad honeste formaliter operandum fatus non esset judicium practicè verum, seu proponens, sive verè, sive falso objectum ut honestum, non esset in manu hominis vias suas facere bonas, sed tantum non malas.

N. 201. Secunda pars probatur: quia ad non peccandum formaliter, certitudo moralis requiritur de non peccato formalis, seu de non difformitate judicii, & objecti, & actus, ut ei judicio subfunt, cum regulis morum: ergo ad operandum formaliter honeste requiritur moralis certitudo de formalis honestate, seu de conformitate judicii, & objecti cum regulis morum.

N. 202. Tertia pars probatur iisdem argumentis, quibus exclusi necessitatem evidentiæ moralis de non difformitate practicæ, seu de non difformitate judicii cum regulis morum; & de non difformitate actus, & objecti cum eodem judicio, & morum regulis, ut dixi in 3. conclus. Ut enim ad non peccandum formaliter fatus est certitudo moralis excludens omnem prudentem formidinem de peccato formalis, seu de difformitate practicæ, nempe judicii, objecti, & actus cum regulis morum: non autem necessaria est evidentiæ moralis exclusiva omnis imprudentis formidinis de dicta difformitate, seu de peccato formalis. Ita ad formaliter honeste operandum fatus erit moralis certitudo excludens omnem prudentem, non autem omnem imprudentem formidinem de non conformitate practicæ judicii cum regulis morum; nec non actus, & objecti cum eo judicio, & morum regulis.

N. 203. Confirmo ex P. de la Fuente dis. 4. cap. 6. quia in plerique alii materiali, in quibus exigitur certitudo, non est necessaria certitudo semper unita cum veritate objecti, & P. de la Fuente, quæ convincat speculative intellectum, & excludat omnem etiam imprudentem formidinem; ex. gr. per hoc ipsum, quod quis inter Catholicos sit natus, est moraliter certus de suo Baptismo; & per hoc quod Hostia exponatur, est moraliter certus de Christi D. praesenti; nec quia homo potest imprudenter dubitare de Baptismo, aut Hostie consecratione, potest illum reiterare; & potest huic absolutam adorationem negare: ergo si in ferè omnibus materiali fatus est certitudo moralis unita imprudenti formidini,

D I S P V T . XVIII.

46

midini, immò sape falsitati logicæ; ita satis erit moralis certitudo unita imprudenti formalini, immò falsitati logicæ, ut quis honestè formaliter operetur.

N. Hinc patet eos Probabilioristas, nempe 204. P. D. Thyrsum, Palanc. & P. Munici. qui P. Thyr. catholice docent non solum verum logicum P. Mun. excusare à peccato formalii, ut fides docet, Palanc. volunt tamen, quod nullus actus sit formaliter honestus, nisi sequatur ad judicium logicè verum; patet, inquam, eos probabilioritas negare debere honestatem formalem cuilibet actui, qui non sequatur ad judicium evidenter logicè verum; nam ut actus sit formaliter honestus, non fatus est, ut sequatur ad judicium logicè verum; etenim plura judicia imprudentia sunt logicè vera; nemo autem dicet, quod actus ad ea sequentes sint formaliter honesti: ergo ut actus sit formaliter honestus non fatus est, ut sequatur ad judicium logicè verum. Rursum non fatus est, ut sequatur ad judicium moraliter certum, nam plura ex his sunt logicè falsa: ergo nullus dabitur actus formaliter honestus, nisi sequatur ad judicium evidenter logicè verum: ergo nemo poterit honestè formaliter operari, nisi habeat evidentiā de logicā veritate. Si autem hoc ita est, quam pauci etiam ex viris insigni sanctitate conspicuis honestè formaliter operari sunt; immo in rebus incertis, quia evidentiā impossibilis est, & certitudo moralis fatus non est, cum saepe uniatur falsitati logicæ, nullus poterit honestè formaliter operari.

N. Quinta conclusio, qua est quasi omnium 205. epilogus. Ad fine peccato formalii, & ad honestè formaliter operandum necessitè non est, ut ultimum conscientiae judicium sit speculativè verum, seu tale sit in repräsentando, quale est ejus objectum in effendo. Multo minus necessitè est, ut detur certitudo, aut evidentiā de eadem speculativā judicij cum suo objecto conformitate, seu ut illud judicium sit certum, aut evidens de veritate speculativā lui, & de naturā lui objecti, quod tale sit in re, quale est in mente; & tale in mente, quale in re. Quare ut conscientia sit certa de non peccato formalii, fatus est certitudo prudentis ad non peccatum formale adhesionis, exclusiva omnis prudentis ad peccatum formale adhesionis: & ut sit certa de honestate formalii, fatus est certitudo prudentis ad honestatem formalem adhesionis, exclusiva omnis prudentis ad non honestatem formalem adhesionis.

N. Prima pars de non necessitate veritatis 206. speculativæ, & multò magis de non necessitate evidentiæ, aut certitudinis de eadem ve-

ritate speculativæ, seu de naturā objecti ut est in te, & de conformitate conscientiae cum objecto, ut est in re, patet ex dictis §. 1.

Altera pars patet tum ex dictis hie §. 2. N. tum quia si ad fine peccato, aut ad honestatē 207. formaliter operandum necessitè non est, ut ultimum conscientiae judicium sit speculativè verum, ita ut objectum ita sit in judicio, ut est in re, & ita in re, ut est in mente: & si multo minus necessaria est evidentiā, ut certitudo de eadem conformitate logicæ judicij cum objecto ut est in re, & objecti ut est in re, cum judicio; eo ipso necessario sequitur, quod latus erit, ut ultimum conscientiae judicium sit practicè verum, seu sit conforme regulis morum, ejusque objectum sit ipsi judicio, & morum regulis conforme. Rursum necessario sequitur, quod fiant, ut detur pura certitudo moralis de hac practicè conformitate judicij, actus, & objecti inter se, & cum regulis morum, exclusiva omnis prudentis de peccato, aut de non honestate formidinis: ergo ad fine peccato formalii operandum fatus erit certitudo prudentis ad non peccatum formale adhesionis, exclusiva omnis prudentis de peccato formalii formidinis, & adhesionis: & ad formaliter honestè operandum fatus erit certitudo prudentis, ad honestatem formalem adhesionis, exclusiva omnis prudentis de non honestate, aut in honestate formalii adhesionis, & formidinis: ergo cum certitudo sit infallibilis connexio, fatus erit judicium infallibiliter connexum cum non peccato formalii, aut cum honestate formalii, ad non peccatum formaliter, aut ad honestè formaliter operandum: sed omnis opinio certò probabilis de non peccato formalii, aut de formalii honestate est per se ipsum essentia literis judicium infallibiliter connexum cum non peccato formalii, aut cum honestate formalii; et enim judicium certò prudens de non peccato formalii, aut de formalii honestate: ergo eo ipso quod ad sit judicium practicum certò probabile de non peccato formalii, aut de formalii honestate, dabitur certitudo prudentis ad non peccatum formale, aut ad formalem honestatem adhesionis; & quidem ita infallibiliter connexa cum non peccato formalii, aut cum honestate formalii, ut implicet, ut cum peccato formalii, aut non honestate formalii connectatur.

SE-

*Potentia, non verò formido est de essentiâ opinio-
nis, ib.*

S E C T I O VI.

Objectiones.

§. I.

*Quia nisi ad sit evidētia, aut certitudo de na-
turā objecti, ut in se est, peccabitur.*

S U M M A R I U M.

*Objetio. Nisi detur evidētia, exponitur quis
pericolo, n. 208.*

*Nulla evidētia, aut certitudo moralis de na-
turā objecti, ut est in se, stat cum errore invinci-
bili peccati, n. 209.*

*Sola evidētia, aut certitudo moralis de naturā
objecti, ut est in mente, est cum eo errore con-
tingibilis, ib.*

*Hinc ea non est necessaria, sed hec sola certitudo
de objecto, ut est in mente, est necessaria, ib.*

*Lex vetans, ne homo operetur, nisi habeat evi-
dētiam de honestate materiali, repugnat, n.
210.*

*Aristoteles, & S. Thom. volunt satis, ut homo ju-
dicet probabiliter per Gnomem, & Synesim,
ibid.*

*Lex, que datur, est, ne quis se exponat pericolo
peccati formalis, non autem peccati materia-
lii, n. 211.*

*Vel non obligor in materiâ fidei dubiâ, ut judi-
cem rem absoluere veram; vel obligor etiam in
materiâ dubiâ morum, ib.*

*Eft contra P. Teril. affirmantem teneri in mate-
riâ morum, non fidei, n. 212. 213.*

*Objetio, quia nisi detur saltem certitudo mora-
lis de objecto, ut in re, datur dubium practi-
cum, n. 214.*

*Falsum quid ad omne dubium speculativum se-
quatur practicum, seu quod ad dubium de
culpa materiali sequatur dubium de culpa
formali, n. 215.*

Cur? n. 216.

*Sola certitudo de veritate practicâ objecti est ne-
cessaria, n. 217.*

*Falsum, quod moralis certitudo excludat omnem
imprudentem formidinem, ut vult Fogarinus,
n. 218. 219.*

*Falsum, quod si peccatum operari cum scrupu-
lo, ut vult Fagn. qui aliter sumit scrupulum,
ac Theolog., n. 220.*

*Scrupulus juxta Juristas quid? Juxta TT. quid?
ibid.*

*Probabilitas, et si non sit via veritatis speculati-
ve, est tamen practica, n. 221. 222.*

Rejetur Merenda, ib.

*Non omne incertum est dubium, et si omne du-
biuum sit incertum, n. 223.*

*Si prudens de peccato formalis excluda-
tur, satis iudicium certò probabile de non pec-
cato formalis, n. 224.*

Obijecies 1. Homo tenetur lege naturali, N.
& Divinâ nulli peccati periculo se ex- 208.
ponere; ut patet ex Scripturâ, *Qui amat pe-
riculum, peribit in illo; & ex jure, In dubiis
tutius eligendum; & ex S. Aug. *Tene certum,* ^{5 Aug.}
dimite incertum: led nisi detur evidētia fal-
tem moralis de non peccato, aut de honesta-
te, exponimus pericolo peccati: ergo ad non
peccandum, aut honeste operandum neces-
saria est evidētia saltem moralis de non
peccato, & de honestate actus, & objecti.*

Sed contra; quia cùm de fide sit, quod in- N.
vincibilis error excusat, eo ipso implicat, ut 209.
fola evidētia, aut certitudo moralis de ve-
ritate logicâ judicii, & de naturâ actus, &
objecti, ut sunt in se, excusent à peccato:
nam ea tantum certitudo non peccati, aut
honestatis necessaria est ad non peccandum
formaliter, aut honeste formaliter operandum,
qua conjugi potest cum invincibili
errore peccati: led nulla evidētia, immo
nulla moralis certitudo de naturâ objecti, &
actus ut sunt in se; & de logicâ judicii cum
illis conformitate conjungi potest cum invi-
ncibili ignorantia peccati; qui enim invi-
ncibiliter judicat opus A esse peccatum,
non potest habere evidētiā, aut certitudi-
nem moralem, quod opus A non sit pecca-
tum; & econtra: etenim si invincibiliter
errat, dum judicat opus A non esse pecca-
tum, quodmodo potest esse illi evidens, &
certum, quod opus A non sit peccatum?
nam est peccatum: ergo nulla evidētia, aut
certitudo de veritate logicâ judicii cum suo
objecto ut est in re, seu nulla certitudo de
hoc, quod objectum ita sit in mente, ut est
in re, & ita in re, ut est in mente, necessaria
est ad non peccandum: ergo tota evidētia,
& certitudo moralis, quae requiritur, non
est de veritate objecti, ut est in re, sed ut
mihi apparet. Hinc si mihi invincibiliter
apparet non esse peccatum in re, quod in re
est tale, sum certus de non peccato; quatenus
objectum illud ut est in meâ mente, non
videtur peccatum: ergo tota certitudo ne-
cessaria non est de eo, quod objectum ita sit
in re ut est in mente, & ita sit in mente ut est
in re, seu de veritate logicâ; sed est de veri-
tate practicâ, seu ut objectum prout est in
meâ mente, & judicium proponens illud ob-
jectum, sicut conformia regulis morum.
Nulla igitur non tantum evidētia, sed nec
certitudo moralis de veritate speculativâ
judicii practici, & de naturâ objecti, &
actionis, ut sunt in se, necessaria est ad sine
peccato

peccato formalis, aut honeste formaliter operandum; sed satis, & necessaria est certitudo moralis de veritate practicā judicij practici, & de natura objecti ut tubstat ei judicio cum regulis morum.

N.
210. Addo legem obligantem, ne homo operetur, nisi cum habet evidentiā non peccati materialis, aut materialis honestatis, estē humanae ignorantiae impossibilem; pauca enim sunt in re morali evidētia, aut moraliter certa de eo, quod in re lunt, ut infra dicam, & conſtat ex Aſt. 1. Ethic. ubi ait:

Aſt. *Disciplinati eſt in unāquaque re certitudinem quarere juxta exigentiam materiae; aquē enim vitiōſam eſt perſuadētē quarere mathematicam, & moralem demonstrationem;* & ex S. Thom. in 3. diſ. 34. qu. 1. art. 2. dicente, *Hominem de inventis per consilium iudicare probabiliter, (nota to probabiliter) quod fit per gnōmen, & ſynēfīm & alterius ordinem huius iudicij imponere inferioribus, quod fit per prudentiam, qua p̄ceptiūa eſt. Sed quod homo certitudinaliter (nempe ſpeculatiue) ſentiat de his, que agenda occurrant, ſupra hominem eſe: ergo quarere in re morali plusquam certitudinem moralem de veritate practicā, ſeu de honeste operis, ut quis honeste formaliter operetur, eſt indisciplinati, & ſupra hominem.*

N.
211. In formā diſtinguo maiorem: datur lex non expōndi ſe periculi peccati formalis, concedo; materialis, & multò magis quod probabiliter negatur, nego. Scriptura recte dixit, amantem perieulum perire in illis, etenim per ipsum periculi de peccato formalis amore perit: attamen cum per nos omnis tuta sit aquē formaliter tuta, ideo nullum eſt peccati formalis periculum. Ad reliqua patet ex ſe p̄dictis. Ad minorem dico imprudentem peccati formalis formidinēm non obſtare certitudini prudenti de non peccato formalis.

N.
212. Dices: Quoties in materiā fidei p̄ſente dupli contradictoriā probabili aſtentior minus probabili, vel tunc iudicio absolutē veram, vel non? Si non; ergo nec in materiā morum. Si aſtentior, contra eſt; quia implicat, ut iudicem absolutē veram opinio- nēm, cuius opposita eſt mihi probabilior.

N.
213. Scio quod P. Terillus de Reg. mor. qu. 2. n. 40. docet, quod ut aſtentior opinioni probabili in materiā fidei, non eſt necesse, ut iudicem absolutē veram, econtra in materiā morum debet credi absolutē vera opinio, quam ſequor; alias non dirigeret ad faciendum quod proponit ut licitum. Sed disparitas non tenet, cū etiam ut doceam aliquam opinionem in materiā fidei, debeat illa iudi-

cari absolutē vera, ut dirigat ad docendum, quod illa tradit: ergo vel utrumque eſt verum, vel neutrum. Sic ut ergo in materiā Fidei inter Catholicos hinc inde dubia non obligor, ut iudicem illam abſolutē veram, ſed ſatis, ut ex gravi fundamento veram, ſe veroſimilem, vel reflexe ut eam iudicem certo probabilitē veram; ita etiam in materiā morum.

Objic̄es 2. Nemo potest operari cum du-
bio practicō de peccato: fed quoties non
adēt aliqua evidētia, metaphyica, physi-
ca, aut moralis, immo quoties non adēt cer-
titudo de objecto ut eſt in le, datur dubium
practicum peccati: ergo nemo potest opera-
ri, niſi vel cum evidētia, vel cum certi-
tudine ſpeculatiue non peccati. Minor pro-
butur; quia ad omne dubium ſpeculativum fe-
quitur practicū de eodem ſubiecto: fid
quoties non adēt evidētia, aut certitudine ſpeculatiue de non peccato, toties adēt du-
biū ſpeculativū de peccato, nam dubium
à fola evidētia, aut certitudine excludit:
ergo tunc adēt dubium practicū.

Sed contra; quia faltum eſt, quod ad om-
ni dubium ſpeculativum de peccato ſequi-
tur ſemper dubium practicū de eodem;
nam ſepe dubito ſpeculatiue de peccato ma-
teriali, & tamen ſum certus de non peccato
formali; & ſepe dubito ſpeculatiue, an lex
obliget, & tamen non ſum practicē dubius,
immo ſum practicē certus de non obligacione
ejusdem, ex eo principio reflexo, Lex non
certō constans, certō non obligat. Idem pa-
tet in materiā voti; dubito enim ſpeculatiue,
an votum obliget, & tamen ſum practicē
certus, quod non obliget. Idem in Mat-
rimonio, at M. Soto in 4. diſ. 27. qu. 1. art. 3.
§. immo vero pag. mili 109. ubi ait: Agere
contra dubium ſpeculativum non eſt pecca-
tum, ſed agere contra practicū; dubito
autem ſpeculatiue, an ille conjux erit ſuus;
fed non inde ſequitur, quod dubitet reddi-
dum eſſe debitum, aut petendum, quod eſt
dubium practicū; immo per poſſessionem
uxor fit certa, quod utrumque potest. Ita
M. Soto.

Dico ergo, quod quoties dubio ſpeculati-
vo ſupervenit principium practicū refle-
xum, tunc licet operari cum dubio ſpeculati-
vo de naturā operationis, aut objecti. Ra-
tio eſt; quia quoties dubio ſpeculativuſ ſu-
pervenit principium practicū reflexum,
eo ipſo conſcientia eſt practicē certa de non
peccato formalis, eſi dubitet de peccato ma-
teriali. In formā conceſſa maiori, nego mi-
norem; tantum enim abſt, ut abſente iudi-
cio evidenti, aut certo certitudine ſpecula-
tivā

tivā de non peccato, & præsente judicio certo certitudine prudentis adhæsionis de non peccato, detur dubium practicum de peccato; quin omne dubium practicum de codem tollitur per judicium practicum moraliter certum certitudine prudentis ad non peccatum adhæsionis, & incompossibilis cum peccato connexionis: atque adeo licet tunc conscientia non sit adeo certa, ac quando adest judicium evidens de non peccato; non tamen est incerta, est enim certo probabilis, seu certa certitudine prudentis ad non peccatum adhæsionis. Dixi enim, quod certitudo moralis sufficiens, & necessaria ad non formaliter peccandum, & ad honestè formaliter operandum, non est certitudo de veritate speculativæ judicij, & objecti ut est in se; immò hæc, talvæ fide, non est necessaria ad non peccandum formaliter; sed est certitudo de veritate practicæ judicij, & objecti ut est in mente, nempe, quod objectum ut est in mente, non videatur disiforme judicij, & regulis morum: ergo non est necessaria certitudo de honestate objecti ut est in se, sed satis de honestate objectivæ ut est in mea mente: ergo cùm omnis opinio certo probabilis de eo, quod tale objectum non sit in re malum, (quidquid deinde sit, an sit logicè verum, vel non, quod non sit materialiter malum) sit judicium certo prudenti formidine, aut dubio de peccato, eo ipso hæc certitudo, quod objectum, ut substat ei judicium, non sit in re malum, satis est ad recte operandum.

N.
217. Ex hoc patet, quod ut conscientia sit recta, necesse non est, ut sit certa certitudine veritatis pure speculativa, nec necesse est, ut sit certa certitudine derivata ab aliquā evidentiā; nam idem omnino sunt ultimum conscientiae judicium, ac conscientia. Sufficit igitur certitudo moralis prudentis ad non peccatum, aut ad honestatem adhæsionis. Vide ergo me negare necessitatem judicii moraliter certi certitudine veritatis speculativa, & me affirmare necessitatem judicii moraliter certi certitudinis prudentis adhæsionis. Si enim ad non peccatum necesse non est judicium speculativæ verum, alias invincibilis ignorantia de non peccato non excusat; multò minus necessarium erit judicium speculativæ certum. Econtra, cùm ad non peccatum requiratur judicium practicæ verum, seu conforme regulis morum, et si illud esse possit speculativæ falsum; hinc ad fine peccato, aut honestè operandum requiratur judicium certum certitudine prudentiae; non autem certum certitudine veritatis

speculativa; sed ad prudentiam satis est certitudo practica, seu ut talis actus sit practicè conformis regulis morum, non autem certitudo veritatis speculativa; potest enim dari judicium prudens speculativæ falsum, ut saepe docui.

Objicis 3. ex Fagnano in 1. p. cap. Ne N. innitaris. n. 100. & alibi, quod certitudo moralis sit fine omni formidine; & n. 112. quod Fagnan nos ante omnem electionem obligemur ad certitudinem moralem veri; & ideo cap. Per tuas, de Simonia, dicitur esse peccatum operari contra conscientiam scrupulosam scrupulo non deposito; & cap. Inquisitioni de Sententiâ excomm. dicitur, quod conjux deponere debeat conscientiam levem, & temerariam, ut licet reddit, & petat debitum: ergo ne quis peccet, necessaria est moralis certitudo de veritate logicæ excludens omnem formidinem, & scrupulum. Confirmat; quia operans ex judicio tantum probabili contemnit Dei legem, immò habet suspicionem de peccato.

Sed contra; quia, ut alibi dixi, Fagnanus N. elto fit in jure præstantissimus, dum tamen 219. falcam mittere in messem Theologorum Fagnan tentat, plura dicit fibi contradicentia, ut ad- D. Perea verti d. 11. sect. 11. §. 9. immò plures celeberrimi Jurisconsulti, ne quidem in materia juris eius sententiam audiunt, ut legere est apud D. Perea. Sanè nil magis apud TT. mirum, quam aslerere, quod certitudo excludat omnem formidinem, scrupulum, & suspicionem imprudentem: hoc enim solius evidentiæ, non autem puræ certitudinis pri- vilegium est; & ideo cum ipsa certitudine fidei stare posse leves de opposito scrupulos Catholici saepe experientur; quâ igitur ratione ad moraliter operandum requirit tam certitudinem moralem de veritate operis eligendi, quæ excludat omnem formidinem etiam imprudentem, cùm ne quidem fidei Divinæ talis certitudo concedatur.

At ut argumentis Fagnani ex ejusdem N. doctrinâ occurram, idem Fagnanus quatuor 220. gradus distinguit, quibus ad prudens de bonitate, aut malitia operis formandum judicium ascenditur. Primus est dubium; & hoc nulli parti favet. Secundus, quem vocat pri- mum probabilitatis gradum, est leve indicium, seu suspicio, & scrupulus. Tertius, quem vocat secundum probabilitatis gradum, est judicium opinativum nixum gravi, at fallibili fundamento. Quartus, quem tertium, & ultimum vocat probabilitatis, seu probationis gradum, est certitudo, seu Bartoli, plena veritatis convictio. Hæc Fagnanus ex Baldus, Bartolo, & Baldo.

Tom. III.

E

Ex

Fagn. Ex hoc patet, quod qui operatur cum conscientia scrupulosa non deposita per iudicium prudens peccat; non autem ea deposita per tale iudicium, immo repugnat, ut quis simul habeat duo iudicia, unum ex levi motivo de peccato, aliud ex gravi de non peccato. Quare vel per scrupulum juxta Fagnan. & Jurista venit, non sola apprehensio in oppositum, sed iudicium ex levi motivo in oppositum; vel venit pura apprehensio, ut Theologus volunt? Si primum; tunc ut quis licet operetur, debet illud iudicium deponere, immo implicat, ut ea duo iudicia, unum leve pro peccato, aliud grave pro non peccato simul habeat. Si secundum; tunc necesse non est, immo sepe possibile non est eas apprehensiones deponere. Si ergo Fagnanus, dum Theologum agere vult, sumptus et scrupulum, ut Theologus sumunt pro pura peccati apprehensione, non dixit, quod sit peccatum operari cum scrupulo de peccato. At quia more Juristarum sumptus scrupulum pro iudicio levi de peccato, ideo intulit peccare qui operatur cum scrupulo de peccato, seu cum iudicio levi de peccato: immo chimera dixit, quatenus supponit, quod cum iudicio certo probabile de non peccato stare possit aliud directum iudicium leve de peccato. At hoc ei condonandum, quia rei, a suo instituto alienae, se immisicit.

N. Similia prorsus argumenta habet Antonius Merenda insignis Jurisconsultus, non tantum ex jure, & ex PP. & ex Scripturâ, sed ex ratione, quatenus probabilitas opponitur veritati; & quod nostrum de practica veritate argumentum sit inane, quia ipsa veritas speculativa regit veritatem practicam, cum ex ejus principiis intellectus practicus regulas bene operandi deducatur, ergo ad bene operandum requiritur veritas speculativa in iudicio.

N. 221. Sed contra 1. quia si probabilitas opponitur veritati, ergo & probabilitas, nam plus, & minus non mutant speciem: ergo nulla probabilitas poterit esse vera. Contra 2. quia sicut ut sine peccato formaliter operemur, nullum iudicium speculativum verum est necessarium, ut Fides docet, nam invincibiliter falsum de non peccato formaliter excusat ab illo; ita etiam ut honeste formaliter operemur, nullum per me est necessarium iudicium speculativum verum de honestate formaliter, sed satis practice verum de eadem; id est, satis, ut detur iudicium certo probabile ostendens objectum, aut actionem, ut est in nostra mente, esse morum regulis conformem, et si in re non ita sit. Contra 3. quia

licet probabilitas, aut probabilitas formalis non sit in re, sed in nobis, hoc tamen sufficit, dummodo adsit probabilitas objectiva, seu motivum grave, ut actio licet, aut fine formaliter peccato exerceri possit, et a parte rei effet verita, quia a nobis non apprehenditur ut verita, & quidem ex gravi, aut graviori fundamento, ut recte Maistrus n. 76. Licet igitur via probabilitatis, aut probabilitatis non sit via veritatis speculativa, potest enim actio, & objectum positum ut honestum non esse tale in re; et tamen via veritatis practica, quia ut est in mente, illud objectum appareret ex gravi fundamento formaliter honestum; immo materialiter. Reliqua Merenda argumenta late trahit, & solide diluit Maistrus in 2. d. f. q. 2. a. n. 5.

Dices: Quoties operis honesta non est N. certa, est dubia: ergo non licet operari sine iudicio certo de honestate. Nego antecedens; quia licet omne dubium sit incertum, non tamen omne incertum est dubium; hoc enim dicit suspensionem omnis assensus, adeo ut quilibet assensus, et si temerarius, latit sit, ut excludat dubium strictè sumptum. Deinde nego consequentiam, si sermo sit de certitudine veritatis speculativa; concedo, si de certitudine veritatis practica.

Inistas: Omnis opinio includit formidinem, vel faltem potentiam ad illam; ergo nulla est satis. Nego consequentiam ut enim prudens de peccato formaliter formido excludatur, satis est iudicium certo probabile de non peccato formaliter. Addo, quod opinio melius dicitur assensus cum potentia ad formidinem, non autem cum formidine; & ideo P. D. Thyrus d. 10. n. 97. dixit P. Th. formidinem logicam, seu consonantem in iudicio de possibiliitate fallitatis esse elementum omni opinioni.

§. II.

Quia nullum iudicium, nisi sit certo speculativa verum, est prudens.

S U M M A R I U M.
Objetio. *Quia prudentia est virtus intellectus, cuius perfectio est veritas speculativa, n. 225.*
P. Muniesha ait, quod solum iudicium speculativum verum sit prudens, ib.

Negat, quod iudicium prudens debet esse certum, ib.
Mercurius ait, quod iudicium probabile, quia est formaliter, non possit esse dictamen conscientie, n. 226.

Eius rationes, n. 227.
Qualiter iudicium prudentie sit verum? n. 228.

DD. tuentes judicium prudentia esse posse specula-

tive falsum, n. 229.

Contra dictio Philaleti, ib.

DD. tuentes esse semper speculativa verum, n.

230.

Satis illi est veritas practica, & certitudo veri-

tatis practica, n. 231.

Quia plures dantur assensus speculativa veri-

prudentia, & plures veri imprudentes, n. 232.

Prudentia est recta ratio agibilium, ait Arist.

n. 233.

Caietanus dividit veritatem in speculativam, &

practicam. Quid utraque? Concedit hanc pru-

dentia, illam negat ei necessariam, ib.

Alio certitudo veritatis practica, alia specula-

tiva, ib.

Prudentia est virtus intellectus practici, veritas

ei semper necessaria est sola practica, n. 234.

Rursum satis, & necessaria est sola certitudo ve-

ritatis practica, ib.

S. Thom. ait, prudentiam stare in intellectu pra-

ctico, ib.

DD. hoc tuentes, n. 235.

Alius prudentia potest simul esse speculativa fal-

sus, & incertus, & practice verus, & certus,

ibid.

Prudentia est virtus agibilium, adeoque intel-

lectus practici, n. 236.

S. Thom. acutè ait, prudentiam respicere rectitu-

dinem operantis, artem operis, ib.

Mercurii contradicatio, n. 237.

Omnis judicium certò probabile, cum sit certo
prudens, est conforme regulis morum; & est
per se certam certitudine prudentis de non
peccato adhesionis; immo est reflexe certum,

n. 238.

Judicium certò probabile, est si sit incertum de ob-

jecto, & actu, ut in re, seu de bonitate mate-

riali objecti, est tamen certum de formalis, n.

239.

Hinc non possum prudenter formidare de verita-

te practica, possum de speculativa, ib.

Objectum prudentia potest esse quid opinabile, ib.

Objectum, non ut est in se, sed ut in mente, speci-

ficat actum, ib.

Impugnatur P. Muniesla negans prudentia cer-

titudinem, & affirmans de essentiâ prudentia

veritatem speculativam, n. 240.

Eius contradicitoria, ib.

Eisti actus eliciti a prudentia sint veri speculati-

ve, non tamen imperati, ib.

P. D. Thyrus recte ait, quod si de essentiâ pru-

dentia est veritas speculativa, prudentia est

quid casuale, n. 241.

Rejecitur P. D. Thyrus negans de essentiâ pru-

dentia esse certitudinem, n. 242.

De essentiâ prudentia est certitudo de conformi-

tate judicii, & actus cum regulis morum, ib.

Tom. III.

O Bjicies 4. Prudentia est virtus intelle-

ctualis; sed perfectio virtutis intelle-

ctualis est veritas speculativa; ergo perfectio

prudentia est veritas speculativa: ergo cum

per nos ad non peccatum necessarium sit ju-

dicum certum certitudine prudentis ad non

peccatum adhesionis, eo ipso debet esse cer-

tum certitudine veritatis speculativa. Hinc

P. Muniesla Stim. 1. n. 9. ait, quod ut judi-

cium sit vere prudens, debet esse tum specu-

lativa verum, tum ex motivo preponderan-

ti; & ideo judicium temerarium, eti verum,

non est prudens, quia non est ex motivo

preponderanti; & judicium faltum, eti pro-

babilius, non est prudens nisi putative, quia

non est verum. Non debet autem judicium

prudens esse certum; & ideo judicium pro-

babilium, eti sit incertum, est vere prudens,

si sit verum.

Confirmatur ex Merc. qui 1. p. art. 11. N.

pag. 27. postquam dixit, quod ut quis recte 226.

operetur, necessarium sit, ut habeat consci-

entiam certam excludente non tantum

dubium practicum, & formale, sed etiam

formidinem, quod opus hic, & nunc non

fit honestum, infert, quod ultimum, & pro-

ximum conscientiae judicium non posuit esse

probabile, quia de hujus essentia est formi-

do. Monet autem se non loqui de formidine

logica, seu attentis quibusdam rationibus

communibus, & remotis; hec enim formi-

do, ait, non excludit certitudinem moralem,

qua satis est ad conscientiam rectam; sed

fermo est de formidine morali, quia timetur

error, attentis circumstantiis, & rationibus

tunc occurrentibus.

Probat autem 1. quia dictamen pruden-

te debet esse certum certitudine exclusivâ 227.

formidinis moralis, quod opus non fit ho-

nestum; quia cum prudentia sit virtus intel-

lectus, non potest esse opinio: sed dictamen

conscientie rectae est dictamen prudentiae; S. Thom.

ergo non potest esse opinativum, seu proba-

bile, nempe connexum cum morali formi-

dine de operis malitia. Probat 2., quia dicta-

mum recte rationis conformari debet legi

æternæ, tanquam prima regulæ, ut omnes

docent cum S. Thom. 1. 2. qn. 19. art. 6. sed

dictamen cum morali formidine non potest

conformari legi æternæ; hec enim est inde-

fectibilis; judicium autem probabile dicit

essentialiter defectibilitatem moralem; ita

enim credit verum, ut etiam moraliter pos-

sit alter se habere: ergo dictamen opinati-

vum non est per se conforme rectæ rationi.

Ait 3. pag. 19. quia certitudo moralis est cer-

titudo simpliciter; ergo excludere debet

omnem dubietatem etiam imprudentem.

Eij Probat

D I S P V T . XVIII.

52

Probat 4. quia idem M. Merc. 1. p. art. 9. querens, an sicut objectum prudentiae debet esse ita certum, ut excludat omne dubium positivum; ita quoque excludere debeat omne negativum, seu omnem formalem formidinem, (ita enim loquitur) & est, quando intellectus actualiter dubitat; immo radicalem, & est, quod si interrogaretur, dicaret, se non esse certum de objecto: & pag. 22. affirmit, quia prudentia distinguitur ab opinione; ergo objectum prudentiae non est quid opinabile, seu probabile.

N. Respondeo hoc tangere communissimam difficultatem, de qua Theologi 2. 2. fusे difcurrunt, nempe quomodo judicium prudentiae sit semper verum, & certum. Ego plurima de hoc dedi d. 13. & hic scilicet 2. §. 2. modo breviter aliorum mentem refero, daturus deinde meam.

N. Primo P. Moya tom. 2. qu. 9. num. 11. ait, 229. quod licet omnis actus a prudentia, elicitus P. Moy. sit necessario verus; non tamen omnis ab ea imperatus. Patet: Si enim Concilium Provinciale aliquid definiat, id prudenter credo; in quo casu adest tum dictamen prudentiae omnino verum imperans eum fiduci actum; tum actus fidei imperatus: hic potest esse falsus; ille est necessario verus, quia deducitur ex his praemissis omnino veris: Quod dicunt prudentes esse credendum, est credendum; sed prudentes tale Concilium constituentes dicunt ex. gr. filios Gentilium baptizatos esse rebaptizandos; ergo hoc credendum est. Maior, & minor sunt evidentes, & consequentia talis etiam erit, seu evi-

C. de Lugo. M. Pafl. C. de Lugo, & M. Paflerinus, quod aliquando contingat, ut aliquod præsum judicium fuerit falsum, ut patet in eo, qui credit hodie esse jejunandum, attamen ultimum semper est evidens, & verum; nam supposito invincibili errore de præcepto jejuni, verum est esse jejunandum; & deducitur ex his praemissis speculativè veris: Quoties mihi invincibiliter appetet dari præceptum jejuni, est jejunandum; hodie tale præceptum mihi invincibiliter appetet; ergo hodie est jejunandum. In idem recidit doctrina P. Lessii de Philal.

P. Less. Just. & Jure lib. 1. dub. 1. & Candidi Philal. qu. 1. pag. 9. dicentes judicium prudentiae esse semper infallibile; est enim tale; qui sequitur dictamen rationis, est certum, quod recte operatur; sed qui sequitur dictamen probabile, sequitur dictamen rationis; ergo est certum, quod recte operetur. Maior est evidens; minorem probat: quia dictamen rationis non est nisi inclinatio rationis de hoc faciendo: sed sequens ju-

dicum probabile de honestate, sequitur inclinationem rationis per assentum, quod hoc sit faciendum; ergo sequitur dictamen rationis. Haec Candidus, qui nil plus dicere posset, si sententiam de lictio uero cuiusvis opinonis certo practice probabilis amplectetur. Addit pag. 12. quod prudentia possit per accidens judicare honestum aliud, quod in se est in honestum; non tamen judicat esse honestum in re, sed honestum sibi judicanti ob hanc, aut illam rationem fallibilem. Breviter Candidus non aliud docet, quam quod supposito tali errore antecedenti ut vero, ultimum prudentiae judicium sit verum: quod aliud non est, quam dicere, quod dictum judicium prudentiae esse possit speculative falsum. Ita M. Mercurius 1. p. art. 14. M. Merc. pag. 37. interpretatur Philaletrum. His accep. P. Thib. dunt P.D. Thyrifus dis. 10. n. 24. & Palacio Palindocentes, quod dictum prudentiae esse possit speculative fallum. Idem habet Myner part. Myna 1. pag. 134. dicens, prudentia convenire veritatem practicam, non speculativam. Idem quoque Maistrus, & Pafler. tom. 1. in 2. 2. & 3. 186. n. 259. dicens, quod divisio dubii in M. Merc. speculativum, & practicum, melius fieri in dubium circa materiale, & circa formale objectum prudentiae: dubium practicum respicit formale objectum prudentiae; speculativum autem materiale. Subdit, quod prudentia debet esse certissime de objecto formalis, non de materiali; & ideo est verum, quod non tantum probabilitas, sed dubias ipsa speculativa stat cum infallibili practica certitudine prudentiae, ut probat Caetanus Cae. tom. 1. opusc. 31. respons. 3. in fine. Accedunt P. Ovied. 1. 2. contr. 2. pu. 5. n. 49. P. Ripal. P. Ovied. d. 16. de Fide n. 93. P. Teril. de Reg. mor. P. Ripal. qu. 24. an. 11. dicens, quod sit certo fallum prudentiam magis se habeat ad verum, quam ad falsum, si fermo sit de vero reali, seu ut est in se; et si magis se habeat ad verum, quam ad falsum in persuasione prudentis, seu ut appareat ipsi prudenti.

N. Secundò P. Vasqu. 1. 2. d. 62. cap. 5. vulg. 230. omne dictum prudentiae esse semper speculativè verum; idem ait P. Muniel. i.e. & P. de la Fuent. dis. 4. n. 54. P. Eliz. lib. 3. v. Eliz. P. de la Fuent. dis. 4. n. 54. P. Eliz. lib. 3. v. Eliz. Ego sentio, quod ad actum prudentis sit N. fit veritas practica, & certitudo veritatis practicæ; adeoque satis sit, ut fit practice verus, & sit certus certitudine veritatis practicæ, & nihil officere, quod simul sit speculativè incertus, & falsus; id est, satis est, ut dictum prudentiae sit conforme regulis morum, & ut objectum à se enuntiatum, & actum ab eo directum iisdem morum regulis conformet. Rursus satis est, ut qui prudenter juc- dicat,

dicat, certo certitudine morali excludente quidem formidinem prudentem, non autem imprudentem de oppofito, certò, inquam, fciat, se prudenter judicare, seu habere judicium conforme, & dirigere actum, qui sub eo ponitur, conformiter ad morum regulas: non autem necesse est, ut judicium prudentia sit speculativè verum, seu sit conforme obiecto enuntiato, ut est in re; & multo minus necesse est, ut sit certus se habere judicium conforme obiecto enuntiato, ut est in re.

N. Patet hæc doctrina ex saepe dictis d. 5. 6.
13. & hic sct. 2. §. 2. ubi ostendi dari plures affensus prudentes speculativè falios, ut patet; nam plures ex opinionibus moraliter certis, adeoque prudentibus sunt speculativè falsi; & totidem ex probabilioribus, quæ unique prudentes sunt, sunt speculativè falsa, quæ verae; & in pluribus aliæ. Sicut certum quoque est dari viceversa plures affensus imprudentes veros, tales sunt omnes opiniones oppofita moraliter certis, in re falsi; & talia omnia judicia temeraria in re vera: ergo speculativa veritas, & falsitas nil officit, aut prodest prudētia, sed sola veritas practica.

N. Ita preter citatos n. 229. sentiunt Arist. 6. Ethic. qui definit prudentiam, *Est recta ratio agibilium*; recta, inquam, rectitudine conformitatis ad regulas morum, non autem rectitudine conformitatis logicae. Caietanus 2. 2. qu. 60. art. 4. qui explicans utramque veritatem ipeculativam, & practicam, affignat quænam sit de esentia prudentia; at enim: Intellectus practicus in moralibus duplenter concurreit, & ut cognoscens, & ut dirigens; & quod non eodem modo verus est, ut cognoscens, sed diverlo; nam ut cognoscens, verus est per conformitatem ad rem cognitam, sicut intellectus speculativus; ab eo enim quod res est, vel non est, oratio dicunt vera, vel falsa; sed ut dirigens, verus est per conformitatem ad appetitum rectum, ut dicitur in 6. Ethic. Hæc Caietanus, in cuius verbis notanda venit divisio duplicitis veritatis: alia est speculativa, quæ intellectus practicus, seu dictamen practicum carere potest: alia practica, quæ carere non potest: ita à pari duplex certitudo distinguui debet; (omnis enim certitudo præsupponit veritatem sibi proportionatam) alia est certitudo practica, seu, ut melius loquar, veritatis practicæ, quæ certitudine dictamen practicum prudentiale carere non potest; alia est certitudo speculativa, seu veritatis speculativæ qua certitudine veritatis speculativa dictamen prudētia carere potest.

N. Ratio est; quia unicuique virtuti propor-

tionalis perfectio convenit: ergo cùm prudētia sit virtus intellectus practici, quid agendum; quid fugiendum; ideo fatis est, ut ei conveniat veritas practica, seu ejus actus sit conformis regulis morum; & quod opus ab actu prudētiae directum conformet iidem regulis: rursus fatis est, ut actibus prudētia convenientia certitudo practica, seu quod operans sit moraliter certus, quod ejus dictamen sit practicè verum, seu conforme regulis morum. Hinc toties legitur in S. Thomâ, & Caiet. 1. 2. qu. 57. art. 4. & S. Thomâ
5. prudentiam stare in intellectu practico,
Caiet,

non in speculativo, quia cùm perfectio intellectus speculativi consistat in cognoscendo res, ut sunt in se; quantumcumque autem homo sit prudens, numquam tantâ prudētia gaudere potest, ut de quolibet particulari contingentia dicat semper ipeculativè verum: con sequenter prudētia ponitur in intellectu practico, cùm sit virtus de agibiliis quæ perfectio intellectus practici, & virtus in actu dirigendi, & directio infallibiliter est vera circa contingentia, si consona sit appetitui recto præcedenti, id est, regulis morum.

Accedit M. Baro d. 1. n. 16. dieens judicium prudentiae, quo dirigitur actio honesta, non potest veritatem certò astequi, ut M. Baro comparatur ad res, quia interdum non consentiunt illi judicio, sed à convenientia cum appetitu recto. Idem dicit P. Moya tom. 2. qu. 9. n. 43. quod cùm veritas prudentia non sit speculativa, sed practica, nihil refert esse speculativè falsam: ergo cùm etiam certitudo prudentia sit certitudo de veritate practicæ, non de speculativâ, nihil refert actum prudentiae non esse certum, sed incertum de veritate speculativâ sive, & obiecti. Idem quoque P. Azor, M. Medina, P. Ovid. 2. qu. 19. art. 6. Alensis in Sum. 1. p. qu. 16. P. Ripal P. Ovied. l.c. P. Ripalda l.c. P. Teril. l.c. P. T. Teril. D. Thyrius, Palanc. & M. Passer. l.c. Immo Palanc. omnes hoc dicere debent, si rem scite penetrant; cùm enim omnes convenientia in dicendo veritatem prudentiae sumendam à conformitate cum regulis morum, eo ipso haec conformitas sola, & certitudo moralis de hac sola veritate, seu conformitate dictaminis, & actus ab hoc dictamine directi cum regulis morum attendenda est. Hinc præter dicta à me n. 41. ex M. Tapiâ, hoc M. Tapiâ tradit. tom. 1. lib. 2. qu. 1. art. 5. n. 2. ex S. Th. S. Th. quod prudentia non sit virtus purè intellectualis circa verum purè ipeculativum, sed ut modicatum bonitate, & rectitudine in ordine ad voluntatem moventem intellectum ad actus prudentiæ sub ratione boni, & honesti.

E iij In

D I S P V T . XVIII.

54

N.
236.

In formâ dico, quod prudentia sit virtus intellectus practici, est enim virtus agibilium; ergo tatis est, ut ei conveniat veritas practica, & ut omnes ejus actus sint veri veritate practicâ, seu sint conformes, & conforment actiones à se directas ipsis morum regulis; non autem necesse est, ut omnis actus prudentiae sit speculativè verus, seu conformis objecto, & actus ut sunt in re; & ideo acutus S. Thom. 2.2. qu. 57. art. 5. ad 1. distingens artem à prudentia, & præscribens finem prudentie dixit, prudentiam recipere rectitudinem operantis; artem autem rectitudinem operis.

S. Tho.

Ad confirm. dico M. Mercurio sibi contradicere; nam 1. part. art. 15. probat ex M. Mer. Arift. & S. Thom. quod certum in moralis. Arift. bus idem sit ad verisimile, & probabile. Si S. Thom. ergo, ut idem M. Mercur. assertit 1. p. art. 8. fatus est, ut judicium prudentiae sit moraliter certum, & ex art. 15. omne probabile sit moraliter certum, eo ipso omnis opinio certa probabile esse poterit dictamen conscientie. Altera contradicatio est, quod juxta M. Mer. 1. p. art. 8. fatus est ad judicium prudentiae certitudo moralis, quia, inquit, nemo tenet ad impossibile, & impossibile est habere omnimodam certitudinem de omni operabili, adeoque moralis certitudo non est omnimoda certitudo; ergo est certitudo mixta imprudenti formidine; immo cùm pag. 18. dicat attestationem Parochi scriptam facere judicium moraliter certum de baptismate Petri, quis mihi (uadebit), quod cum tali certitudine moralis non stet imprudens formido de non baptismo: ergo de essentiâ certitudinis moralis non est exclusio formidinis imprudentis. Sed de hoc plura infra.

N.
237.

In formâ nego, quod ultimum conscientia dictamen non possit esse probabile, dummodo simul sit certum; ut enim potest esse practicè verum, & speculativè falsum, ita potest esse certum certitudine veritatis practica, seu de honestate formalis; & probabile, seu incertum de veritate speculativâ, id est, de objecto materiali. Nam, ut dicam, omne judicium certò probabile cùm sit certò prudens, eo ipso ut prudens est conforme, & conformat objectum, & opus à se affirmatum, & directum ipsis morum regulis. Rursus cùm sit prudens, est certum formaliter, & intransitivè per se ipsum, ut dicam sec. 8. certitudine prudentis ad non peccatum, aut ad honestatem adhæsionis; immo, ut etiam dicam, est certum reflexè, quatenus si supra illud dictamen probabile reflextam, non nisi imprudenter formidare possum de ejus veritate practicâ, seu conformi-

tate cum morum regulis; et si formidem de ejus veritate speculativâ, seu de conformitate cum suo objecto enuntiato.

Ad 1. probationem nego, quod ad dicta N.

men prudentiae plus requiratur quam certe 230 rudo moralis, seu prudens de honestate obiecti, ut est in meâ mentu; quæ certitudo ita

cum formidine imprudeti de operis malitia. Ruris nego, quod dictamen prudentiae non

posit est opinativum, seu certò probabile:

est enim sit opinativum de veritate speculativâ, an necne objectum, & actus sunt talia in re, ut per iudicium enuntiantur; & an

judicium tale sit in repræsentando, quale est objectum in se, attamen illud idem dictamen

opinativum de veritate speculativâ est certum intransitivè de veritate practicâ:

supponitur enim prudens, adeoque certum

certitudine prudentiae ad non peccatum adhæsionis; immo etiam reflexè est metaphysicè evidens, quod sit certum, quatenus evi-

dens est, quod opus apparet certò probabi-

liter non veritum, non est veritum. Ad 2.

dico, quod si M. Mercurius per formidem M. Mer.

moralis intellegat prudentem de objecto ut mihi apparet, tunc assero, quod nemo cum

ea formidine peccati operari posse: si im-

prudentem, tunc nego, & dico, quod omne

dictamen certò probabile sit conforme regu-

lis morum creatis, & increatis. Ad 3. nego,

quod certitudo moralis excludat omnem

dubitatem etiam imprudentem, nam unicè

excludit prudentem, ut docet experientia.

Ad 4. nego, quod objectum prudentiae ne-

queat esse quid opinabile: ut enim de objec-

to contingenti dari possumus actus necessarii;

& de objecto necessario actus contingentes;

nam objectum, ut sepe docui, non

specificum actum ut est in se, sed ut proponi-

tur menti; nec certitudo actus sumitur ab

objecto, sed à lumine; ita circa objectum

opinabile dari possumus actus prudentiae certi-

Ad ea, quæ dedi ex P. Munier. contra eft N.

1. quia cur negat prudentiae certitudinem, 240

cum tamen sit virtus mentis tendens infalli. P. Munier.

biliter in suum objectum, & concedit veri-

tatem speculativam? Contra 2. cur opinio-

nii probabiliori concedit certitudinem, nam

omnis probabilior est, juxta illum, quasi

moraliter certa; ipsi autem prudentiae negat

certitudinem? Contra 3. cur opinio pro-

babiliore dat quasi certitudinem; & tamen

si falsa sit, negat eidem prudentiam; quasi

vero dari possit moralis certitudo sine pru-

dentia; et si enim sepe detur certitudo mor-

alis sine veritate speculativâ, non tam sine

prudentia? Contra 4. quia non mirum, quod

prudentia negat certitudinem, quia non

distinguit veritatem, quæ convenit prudentia, ab eâ, quæ eidem non convenit: veritas enim conveniens prudentiae non est speculativa, sed practica; & ideo omne dictamen speculativum falso, si morum regulis conforme sit, est prudens: ergo cum omni actui prudentiae essentia liter conveniat veritas practica, eo ipso omnis actus prudentiae est certus de sua veritate practica. Contra 5. P. de la Fuente diff. 4. n. 53. & 54. (quod ego quoque alibi docui) ait, quod nullus error servire possit pro praemissa syllogismi prudentialis quoad conclusionem eliciendam; sed errores illos mere speculativum habere, & sepe nil practice dictere: & ideo Jacob non judicabat per prudentiam, quod Lia erat sua uxor, aut sibi ad illam licitum accedere; neutrum enim judicium fuit actus prudentiae. Hinc utraque praemissa syllogismi prudentialis, quo Jacob conculdebat licitum sibi ad eam accedere, debebat esse evidens: ex. gr. omnis honeste accedit ad mulierem, quam inculpatum tuam judicas; ego hic, & nunc de hac muliere ita judico; ergo honeste ad eam accedo.

N. Audiendum breviter P.D. Thyrus dñs. 10. 241. n. 24. dicens, quod judicium prudens non exigat necessariam evidentiam, aut certitudinem excludentem omnem formidinem, immo nec veritatem logicam; alias judicium quoties non est certum, est tamen casu alter prudentis: si enim ad prudentiam judicii non satis est, quod post diligens, & sine passione examen, pars appareat clare verosimilior, sed praterea requiritur veritas logica, nullum judicium erit prudens, nisi sit certum; quia, quod illa probabilitas re ipsa unitur veritati, est merè casuale respectu judicantis, qui illam unionem non percipit: ergo ad judicium prudentiam satis est maior verosimilitudo, non autem necessaria est certitudo, aut evidencia. Subdit n. 25. quod in prudentia politica æconomica, militari, plura prudenter judicamus, quae nec certa, nec clara sunt; & ideo Arist. & S. Thom. sepe dicunt artem, & prudentiam esse de his, quæ possunt alter se habere: ergo non est de essentiâ judicij à prudentia imperati veritas logica, & certitudo, aut evidencia.

N. Sed contra 1. quia si de necessitate judicij prudentis est saltem major verosimilitudo; 242. hanc autem, juxta P.D. Thyr. est quasi certitudo moralis, quomodo negat certitudinem esse de necessitate judicij prudentis?

Contra 2. quia et si haec coherant cum suis principiis, nam num. 14. duplum distinguit certitudinis moralis gradum; unus, quo excluditur omnis formido, qualis est existentia Ciceronis; alius, quo non excluditur, & ait, quod hujusmodi certitudo sit potius opinio, quam fidei humanae; attamen dum haec dicit, confundit certitudinem moralis cum morali evidentiâ. Deinde discriminem inter utramque, & nullum dare poterit, nisi quod evidencia moralis excludat omnem formidinem etiam imprudentem, at certitudo moralis solam prudentem; ergo licet verum dicat, dum negat esse de essentiâ judicij prudentis veritatem logicam; at falso dicit, dum negat certitudinem saltem moralis esse de essentiâ judicij prudentis: et si enim recte negetur evidencia ipsi prudentiae; non enim evidencia est de essentiâ prudentiae; non tamen recte negatur, quod certitudo fit de essentiâ prudentiae; est enim. Ratio est, tum quia prudentia est essentia liter recta ratio; ergo omnis actus prudentiae est certo, seu essentia liter rectus; ergo aliqua certitudo negari non potest prudentiae: tum quia sicut P. D. Thyrus recte distinguit veritatem logicam à practicâ, & merito dicit, quod veritas logica non sit de essentiâ prudentiae, sit tamen veritas practicâ; cur non etiam distinguit certitudinem de veritate logica à certitudine de veritate practicâ? & cur non dicit, quod prudentia non conveniat certitudo veritatis logicæ, conveniat tamen certitudo veritatis practicæ; præfertum cum omnis actus à prudentia imperatus debet esse rectus, juxta definitionem prudentiae, seu conformis cum principiis rerum agibilium? Ergo sicut implicat actus prudentiae sine hac conformitate, ita omnis actus prudentiae est essentia liter certus de hac conformitate.

S E C T I O VII.

Alia objectiones.

§. I.

Aliqua P. Elizalde argumenta.

S U M M A R I U M.

Ejus contradiçio, n. 243.

Nullum judicium falso vult esse prudens, ib. Arguit, quia de ratione virtutis intellectualis est, ut nec materialiter errare possit, n. 244.

Dico prudentiam errare non posse circa veritatem practicam, n. 245.

Acutum ex S. Thom. inter artem, & prudentiam discrimen, ib.

Illationes, n. 246.

Error

DISP V T. XVIII.

56

Error circa objectum materiale actus prudentia non tollit prudentiam, ib.

Impugno P. Eliz. n. 247.

Nulla virtus intellectus errare potest errore opposito veritati, quam habere debet; et si possit errore opposito veritati, quam habere non debet, n. 248.

Prudentia, & artis discrimen, n. 249.

Hinc arguere ab arte ad prudentiam est arguere ab opposito ad oppositum, ib.

Non tantum verum, ut est in re, sed etiam ut est in mente, est objectum intellectus, ib.

Arguit, quia nullum judicium falsum est prudens, n. 250.

Sibi contrariatur, n. 251.

Prudentia considerat res, ut sunt conformes, vel disformes appetitus recto, ib.

Ostendo plura iudicia falsa esse conformia appetitus recto, adeoque prudentia, n. 252.

Arguit, quia appetitus rectus, cui judicium, & actus debent conformari, est voluntas exequendi, que Deus re ipsa jussit; & vitandi, que Deus re ipsa vetuit, n. 253.

Quia alias non teneremur indagare verum, si praeceps tenemur vitare, quia nobis videntur vetita, ib.

Dico, quod non tantum opera à charitate, sed etiam ab aliis virtutibus directa sint recta, ut ait Arist. & S. Thom. n. 254.

Dico etiam, quod charitas per se obligat vitare, quod in re est malum, & facere quod in re est bonum, & per accidens obligat vitare in re bonum, si appareat malum; & facere malum, si appareat bonum, ib.

Quarendo prius veritas, quae si maneat obscura, investiganda probabilitas, n. 255.

Argumentum est contra P. Eliz. ib.

Arguit, quod sicut voluntas occidendi filium est contraria amori patris erga filium, ita charitas est amor non tantum legis Dei putata, sed re ipsa talis, n. 256.

Est totum contra P. Eliz. n. 257.

Charitas non tantum inclinat ad actus, ut in re bonos, sed etiam ad actus, ut putatos in re bonos, ib.

Volutio, & opus sunt semper conformia materialiter, vel legi directe, vel reflexa, n. 258.

Nulli autem legi sunt materialiter disformia, ibid.

Appetitus rectus est voluntas implendi omnia, quae revera Deus jussit, sive cognita cognitione vera, sive invincibiliter falsa, sive probabili, n. 259. 260.

N. Q UAMVIS ex dictis d. 5. & 6. & hic ex 243. §. ante. facile solvi possint, quae trahit P. Eliz. P. Eliz. ea tamen proprijs verbis producere malui, ut inde constet tum falsitas, tum, ni

fallor, secum ipso contrarietas. Itaque lib. 3. qu. 1. dixerat probabilatem plerumque non fallentem esse regulam morum; & qu. 2. necessarium non esse, immo impossibile esse, ut judicium reflexum supra directum pure probabile sit certum; quod impugnavi f. E. 4. §. 1. idque acriter refellit. P. Ten. de Reg. mor. qu. 39. & 40. Tandem qu. 3. negat inesse prudentiam judicio falso, immo nec à prudentia imperari posse; quod refutavi f. E. 6. §. 2. Quia autem non exiguntur difficultas, quomodo probable plerumque non fallens, aliquando tamen fallens, sit regula morum; adeoque si judicium prudens, negat §. 4. & 5. esse judicium prudens. In quibus tribus questionibus mittitur dubium f. E. 3. quod si judicium probabile plerumque non fallens, est aliquando sit speculativè falso, est regula morum, ut dicit qu. 1. quomodo non est judicium prudens? vel si non est judicium prudens, ut dicit qu. 3. quomodo judicium probabile est regula morum, seu regula prudentialis agibilium? Contendit autem qu. 3. quod omne judicium probabile, si sit speculativè verum, pertinet ad prudentiam; si autem sit speculativè falso, non pertinet ad prudentiam; & ex hac doctrina supponit profus ruere doctrinam de licito ullo opinione probabilis, quia ruit nostrum fundamentum, quod omnis opinio certo praetexte probabilis sit judicium prudens. Immo §. 3. pag. 143. ait, nullam autoritatem, doctrinam, probabilitatem, aut probabilioritatem, quam necimus, an verum dicat, prudenter sequi possumus; ergo nulla talis potest esse regula conscientiae.

Arguit 1. §. 2. De ratione virtutis intellectus est, ut nec materialiter errare potest; ergo cum prudentia sit virtus intellectus, & nec materialiter errare potest; ergo nullum judicium speculativè falso est potest imperativè, aut elicitive prudens. Antecedens patet ex Arist. 6. Ethic. dicente, de ratione communis virtutum intellectualium esse veritatem: ergo sicut scientia, intellectus, sapientia, & ars nec materialiter errare possunt, ne quidem errore invincibili, ita nec prudentia, quae est una ex virtutibus intellectualibus. Ratio à priori est: quia intellectus per eas perficiuntur; ergo cum non perficiatur nisi per verum, sicut voluntas non nisi per bonum, non potest intellectus perfici nisi per actus veros; ergo nullo modo per errorem est invincibilem. Cum ergo prudentia sit virtus perficiens per suos actus intellectum, implicat, ut feratur in errorem est invincibilem, & ut erret etiam materialiter:

S E C T . VII.

57

terialiter: ergo implicat, ut prudentia dicet esse bonum, quod in re est malum; & dicet esse malum, quod in re est bonum. Confirmat: Nullum opus, in quo artifex materialiter, & invincibiliter errat, est ex arte: ergo nullum opus, in quo intellectus judicando errat, est à prudentiâ.

- N. Sed contra s. quia totum hoc dissipatur ex dictis s. et. antec. quod veritas intellectualis practica, seu conformitas nostrarum operationum cum appetitu recto est veritas, in quam tendit, & circa quam prudentia errare non potest; non enim dicere potest esse honestum id, quod illi appetitum recto appareat difforme. Audiatr præterea S. Thom. I. 2. qu. 57. art. 5. ad 1. ubi ingens inter artis, & prudentiæ bonum, assignat discrimen; at enim: Bonū artis consideratur non in ipso artifice, sed magis in ipso artefacto, cùm ars sit recta ratio factibilium & factio autem in exteriorem materiam transiens non est perfectio facientis, sed facti; sicut motus est actus mobilis; ars autem circa factibilium est: sed prudentia bonum attendit in ipso agente, cuius perfectio est ipsum agere; est enim prudentia, recta ratio agibilium. Hac S.D.

- N. Ex cujus verbis habeo 1. quod bonum prudentiæ sit in ipso operante; sed quod est in ipso operante, est operatio: ergo bonum prudentiæ, seu quod prudentia dirigit, est ipsa operatio, nempe electio voluntatis à prudentiæ directæ: ergo eti prudens errat circa objectum materiale ipsius electionis, non tamen errat circa electionem; hanc enim dirigit juxta regulas morum. Habeo 2. quod cum prudentia directe, & ex iusto præcipuo fine judicet de nostrorum actuum honestate, aut inhonestate, ex ipso quod ipse actus judicetur conformis principiis directis, aut reflexis Syndesis, erit honestus, & à prudentiæ regulatus; neque desinet esse honestus, & prudens, eti detur error circa objectum materiale ejudem actus, quia prudentia ad solas operations attendit, ait S. Thom.

- S. Thom. &c ab his hominibus constitutur bene, vel male formaliter agens. Habeo 3. quam malè P. Eliz. causam suam agat; nam lib. 3. qu. 2. per rotam, invenitur contra judicium certum reflexum prudentiæ, quod plerique Probabilitæ exigunt ut necessarium; hoc autem judicium semper est evidens, & certo verum; ergo nihil ei deficit quominus sit à prudentiæ, eti judicium directum probabiliter, quod supponitur, possit esse falsum. Ita qui non tantum probabiliter, sed erroneè invincibiliter judicaret esse nunc mentendum, adhuc formare posset certum dictamen prudentiale, hoc modo: *Stante errore in-*

vincibili de gravi obligatione nunc mentiendi, nunc mentendum est; ergo mihi hic, & nunc, stante eo errore, mentendum est. Ecce tam antecedens, quam consequens sunt certò vera, & circa agibilia: ergo consequens est judicium prudentiæ: ergo P. Eliz. ut facile explicaret, quomodo omne judicium prudentiæ semper sit certò, & evidenter speculativè verum, deberet potius ad illud judicium reflexum recurrere, quam illud impugnare. Impugnatâ enim doctrinâ judicij reflexi, necesse est, ut nobiscum sentiat, satis esse, ut omne judicium prudentiæ sit practicè verum; non autem necesse est, ut semper sit speculativè verum. Dixi, necesse est revera enim defendi non potest, quod omne judicium prudentiæ sit semper speculativè verum, nisi appellemus ad judicium reflexum; nam judicium directum sàpe est probabile, & speculativè falsum, & tamen est à prudentiæ imperatum, quia licet sit speculativè falsum, est practicè verum: ergo vel P. Eliz. negare debet, quod omne prudentiæ judicium esse debet speculativè verum; vel si hoc affirmit, ut affirmat qu. 3. affirmare debet necessitatem judicij reflexi certi, quod semper est speculativè verum; quam tamen negat, immò qu. 2. repugnare docet.

- Rogo equidem, ut mihi componat, quod modo probabilitas sit regula morum, nisi vel necessitatem judicij reflexi affirmet, si p. Eliz. omne prudentiæ judicium esse debet speculativè verum; vel excluso eo judicio reflexo, affirmet latius esse, ut omne prudentiæ judicij sit practicè verum. Quomodo enim judicium probabile potest esse prudens, & regula morum, si de ratione omnis judicii prudentis est, juxta P. Eliz. ut sit speculativè verum; opinio autem probabilis sàpe est speculativè fallax? Ergo necesse est, ut alterutrum neget, nempe vel neget opinionem probabilem esse morum regulam; vel neget quod de ratione omnis judicii prudentis sit, ut sit speculativè verum.

- In forma dico, quod cum veritas prudentiae sit practicæ, implicat actus prudentiae, qui non sit practicè verus. Rursus dico, quod nulla virtus intellectualis errare possit errore opposito veritati, quam habere debet: hinc eti detur actum prudentiae errare circa materiale objectum, non errat nisi speculativè, non practicè; non enim dicat esse conforme morum regulis, quod appetit difforme; & econtra: nec dicat esse inhonestum, quod est conforme; nec esse honestum, quod est difforme. In viâ autem Reflexistarum facile concedi potest, quod nulla virtus intellectualis errare possit materialiter; atque adeo

D I S P V T . XVIII.

58

deo prudentiam nec speculativè , seu materialiter errare ; quando enim intercedit aliquis error , ex. gr. mentiendum esse in tali catu, ille actus erroneous non elicetur à prudentia, sed tantum dat occasionem, ut prudencia, accidentibus aliis principis reflexis, & supposito eo errore invincibili , judicet mentiendum esse; quod dictamen est speculativè verum.

N. Ad confirm. dico prudentiam , & artem 249. valde inter se differre ; bonum enim , quod ars intendit, est ipsa bonitas artificialis insita operi artefacto ; ergo si in artefacto detur error, implicat, ut habeatur bonum artis. At bonitas intenta à prudentia , est bonitas operationis , & operantis , non operis externi : ergo si ponatur operatio juxta regulas morum, esto estet in se materialiter mala , habetur bonitas , seu honestas formalis intenta à prudentia. Hinc est, quod arguere ab arte ad prudentiam , est ab opposito ad oppositum arguere. Ad rationem dico, quod probet contrarium; ut enim omne quod appetet bonum , non autem solum bonum reale , est objectum voluntatis, ita non tantum verum ut est in re, sed etiam ut est in mente, est objectum intellectus.

N. Arguit 2. Nullum judicium spectans ad 250. materiam morum certò probabile , si sit falso. P. Eliz. sum , est materia prudentiae ; ergo nullum judicium certò probabile practice , si sit falso , est prudens.

N. Sed contra ; quia evidens est plura dari 251. judicia falsa , quae sunt materia prudentiae ; talia sunt , quae apparent certò moraliter, aut probabiliter (immò juxta nos certò probabiliter) vera. Et quidem ad rei intentum fatis est transcribere quae P. Eliz. §. 2. trahit p. Eliz. ex S. Thom. 1. 2. qn. 57. art. 5. ad 3. Caiet. S. Tho. ibi , & aliis dicentibus , aliam esse veritatem intellectus speculativi , adeoque virtutum pertinentium ad intellectum speculativum , ut sunt scientia, sapientia, intellectus ; aliam esse veritatem intellectus practici , adeoque virtutum pertinentium ad intellectum practicum , ut sunt prudentia , & ars. Materia virtutum spectantium ad intellectum speculativum est necessaria , & infallibilis ; contra materia virtutum spectantium ad intellectum practicum est contingens. Hinc veritas prudentiae non est sumenda à conformitate ad res ut sunt in se, sed à conformitate rerum ut sunt in mente cum appetitu re- &to, five antecedenti , ut vult S. Thom. five consequenti , ut Scotus. Quare ratio prudentiae erit vera , & recta , si conformis sit appetitu recto , esto non sit conformis rebus : ergo prudentia verum dicet , et si detur error

circa res, dummodo , quod dicit, sit conforme appetitu recto, led invincibiliter errans, aut certo probabiliter judicans aliquem actum , & objectum esse honestum in re, esto dicat falso , & error materialiter circa actum , & objectum ut sunt in re, dicit aliquid conforme appetitu recto; verum enim est, supposito invincibili errore de mendacio , & supposito iudicio certo probabilis de honestate contractus ; verum , inquam , practice est, quod licet mendacium , & contractus: ergo dictamen mentiendi , & contrahendi est dictamen prudentiae. Breviter , prudentia considerat res non ut sunt in se, sed ut sunt in mente , & apparent conformes, vel deformes appetitu recto ; ubi hec rectitudo, seu conformitas reperitur , ibi adest objectum prudentiae, five res, de qua agitur, ita se habeat in re, ut proponitur, five non.

Confirmo : Negari non potest , quod hoc N. iudicium , hæc Hostia est consecrata; adeo 252. que adoranda ; Petrus est reus , adeoque puniendus ; hic homo est pater, adeoque filiali amore prosequendus ; negari , inquam , non potest , quod ea iudicia sint conformia appetitu recto adorandi Christum D. quem ita suppono esse in eâ Hostia, ut non nisi imprudenter dubitem de oppofito : illud enim iudicium nos inclinat ad actus adorationis Christo D. debitos , quoties magna probabilitate prefens creditur. Similiter illud iudicis iudicium est conforme appetitu recto puniendi eum , qui ex plenâ iuridicâ probatione appetet reus , & inclinat ad actus iustitiae. Demum illud filii iudicium inclinat filium ad obedientium ei , quem prudentiè supponit esse patrem. Cum ergo iudicia sint conformia appetitu recto, tenetur morum regulis dicantibus , parentum esse ei , quem suppono invincibiliter patrem ; adorandum Deum, quem suppono invincibiliter presentem ; damnandum , quem suppono ex plenâ probatione reum ; & hac iudicia dirigant operationes , conformando eas appetitu recto , seu dictis regulis , consequenter sunt veræ prudentie , quia conformantes , & tuos actus cum regulis morum : ergo omne iudicium practicum , quod post matutram rei considerationem elicetur , est prudens: ut enim iudicium , quod sine gravi ratione , & matutâ consideratione elicetur , esto esse possit speculativè verum, est imprudens; ita ex opposito omne quod cum matutâ rei , & circumstantiarum consideratione formatur , esto sit speculativè falso , est prudens saltem denominativè à prudentia , à quâ imperatur ; imperatur enim ab appetitu honesto , & laudabili , & ea iudicia utilia , immò nec-

necessaria sunt pro vita presentis statu. Plu-
P.Teril. ra P.Teril. de Reg mor. qu 41. an 30.
N. Arguit 3. §. 2. Appetitus rectus, cui opus
253. & judicium dirigen illud opus debent con-
formari, est voluntas recte nos ordinans ad
nostrum verum finem, nam appetitus alio-
rum finium ultimorum non est rectus, sed
pravus; uno verbo, est charitas Dei taliter,
S.Ang. inculta; haec enim ex S. Aug. & S. Thom.
S.Th. est virtus ordinans nos circa verum finem
nostrum, & est Architectonica, ait S. Thom.
sed charitas est virtualis voluntas, & appeti-
tus amplectendi bona, & vitandi mala re ipsa
talia, non quæ nobis talia apparent; est enim
voluntas exequendi omnia, quæ iustit re ipsa
Deus, & vitandi omnia, quæ vetuit re ipsa
Deus: ergo appetitus rectus, cui opus, &
judicium dirigen illud conformari debent,
est voluntas exequendi omnia, quæ iustit
Deus; & vitandi omnia, quæ vetuit Deus,
ut in re sunt: ergo dictamen proponens ut
bonum, quod re ipsa est malum; & ut malum,
quod re ipsa est bonum, non est con-
forme, immo necessario materialiter discon-
dat ab appetitu recto; ergo non est prudens,
nec a prudentia imperatum. Confirmat: Si
appetitus, cui opus, & judicium conforma-
ri debent, obligat præcisè ad ea facienda, &
vitanda, quæ apparent nobis præcepta, &
vetita, ad nullam diligentiam pro veritate
inveniendā nos obligaret; sœpe enim absque
omni diligentia hoc nobis occurrit ut bo-
num, illud ut malum; sed obligamur dili-
genter inquirere, quæ sit voluntas Dei bona,
& beneplacens: ergo appetitus ille vult
bona, & odit mala, re ipsa talia: ergo dicta-
men, quo asseritur contractus ut bonus, re
ipsa malus; & quo asseritur obligatio men-
tendi pro vita tuenda, necessario discordat
materialiter ab appetitu recto, & sic non est
prudens.

N. Sed contra; quia supponitur falsum, nem-
254. pe quod sola opera directa à charitate sint
recta, quod est falsum; dico enim nonne opus
est rectum, & prudens, si sit conforme ap-
petitui recto, ut loquitur S. Thom. & Arist.
ergo cuicunque appetitui recto confor-
metur, erit rectum, prudens, & honestum; eri-
go sive à charitate reguletur, sive ab aliâ
virtute, & ad hujus virtutis finem asequen-
dum dirigatur, opus erit rectum, honestum,
& prudens. Deinde transmittit, quod per
appetitum rectum veniat charitas; dico chari-
tatem esse per te appetitum amplectendi
omnia bona verè præcepta; & vitandi omnia
mala verè vetita; attamen si post debitæ di-
ligentiae usum aliquid ex verè præceptis vi-
deatur ex gravi fundamento non esse verè

S.Tho.

Anfor.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

amandum, quem invincibiliter puto meum filium; ita caritas Dei non tantum obligat ut ponam, quod certo scio praeceptum, & ut vitem, quod certo scio vetum; sed etiam ut ponam, quod ex errore invincibili puto praeceptum; & ut vitem, quod ex simili errore puto vetum. Immo eadem Dei caritas in nobis residens inclinat, ut ponam actus, quos ex gravi fundamento puto Deo gratios, & honestos: ergo tale dictamen non est disforme, immo est conforme materialiter appetiti recto; nam appetitus rectus obligat omittere omnia, quae sunt contra Dei legem, sive certo cognitam, sive ex errore invincibili, aut ex iudicio certo probabili putatam existere; & ponere omnia, quae a lege Dei, sive in re, sive ex errore invincibili, aut ex certo probabili persuasione putata existere apparent vel praecepta, vel consilia.

N.
258. Si arguens meminisset legis non tantum directae Dei, seu ut in se est, sed etiam legis reflexae Dei, seu ut nobis a iudicio invincibili, aut probabili proponitur, videret, quod volitus, & opus sunt conformia materialiter alterutri legi; & neutri ne quidem materialiter disformia. Nam lex reflexa Dei non dicit, mentire, sed dicit, dato errore invincibili de mendacio ut praecepto, mentire. Ultimum autem meum dictamen, & opus ab eo directum sunt eidem legi reflexae omnino conformia: dictamen, quatenus dicit, ego suppono invincibiliter praeceptum a Deo mendacium; adeoque posito eo errore mentendum est: ecce dictamen omnino conforme legi Dei reflexae. Opus autem, seu mendacium positum sub eo dictamine de mentiendo est conforme tum dictamini illud dirigenti, & praeципienti, tum legi Dei reflexae: ergo nulla disformitas inter dictamen, & appetitum rectum, seu charitatem Dei, ejusque regulas reflexas, aut alia morum principia. Rursus quod idem dictamen erroneous non sit disforme legi Dei directae, aut directo charitatis erga Deum praecepto, est etiam evidens; nam lex directa, & charitas directa dicit, non mentire: dictamen autem non dicit nudum mentire, sed mentire, posito invincibili errore de mendacio ut praecepto.

N.
259. Dices ex P. Eliz. §. 2. pag. 142. Quoties idem sub diversis conceptibus affirmatur, & negatur, ea duo iudicia contradictoria sunt tantum per accidens, seu ex ignorantia comparsibilia; de cetero sunt ad invicem repugnantia: ergo etiam volitus omnium, quae revera iustit Deus; & volitus omittendi aliquid eorum quae revera iustit Deus, sunt

tantum comparsibilia per accidens ex ignorantia; ergo sunt fibi invicem oppolia, adeoque secunda volitus est disformis primi. Sed contra 1. evidenter retroquo: Vi N. enim ex ignorantia sunt comparsibilia in intellectu duo iudicia materialiter contradictoria, ita in voluntate comparsibilia sunt ex ignorantia illae duae volitiones: ergo ea volitus, qua dico, Volo omittere sacram data errore invincibili praecepta, non contrariatur primae volitioni, qua dico, Volo implere omnia, quae Deus iustit. Contra 2. quia vel volitus implendi omnia, quae Deus iubet, est volitus implendi omnia, etiam invincibiliter ignorata, stante eorum ignorantia; vel est volitus implendi omnia, que a me cognoscuntur? Si primum: Deus iubet impossibile, eaque volitus esse non potest appetitus rectus, & prudens, quin est imprudens, quia est ad impossibile; neque enim Deus a me vult, ut habeam volitionem ei impossibile. Si secundum: ergo sola volitus implendi mandata Dei cognita; non cognita autem sub conditione quod ea cognolam, est appetitus rectus. Sive ergo appetitus rectus sit charitas inchoata, ut vulg. P. Eliz. sive non, ut ego puto, (illud tamen modo transmiso) perinde mihi est, dummodo sit volitus implendi mandata Dei cognita; non cognita autem, sub conditione quod cognoscam, non vero stante eorum ignorantia.

§. II.

Reliqua P. Eliz. ad argumenta.

SUMMARIUM.

Arguit, quia electio mali putati boni contristat, n. 261.

Dico electionem mali putati invincibiliter boni esse simpliciter voluntariam, adeoque non esse contra appetitum rectum. Paritas projecti meritis merces non tenet, quia projecti non esse malam projectionem, n. 262.

Palanco pleraque sumpsit ex P. Eliz. n. 263.

Eris electio mali putati boni sit secundum qualis involuntaria, adhuc est absoluere voluntaria,

& conformati appetitui recto, ib.

Nemo tristari potest rationabiliter de opere mali posito sub errore invincibili, quod est bonum, n. 264.

Cur aliquando tristemur? ib.

Arguit, quia sicut in prudentiis particularibus, ea est recta, cum est circa mala, & bona re ipsa talia, ita in causa nostro, n. 265.

Eius induatio, n. 266.

Erat rati, quia homo, qui ita erraret, ut mala

S E C T. VII.

61

putaret bona, & bona mala, non esset prudens, n. 268.

Retorquetur, n. 269.

Illatio a prudentiis particularibus ad simpliciter talem non tenet, ib.

Prudentie particularis imitantur potius artem, quam prudentiam, n. 270.

Eorum bonitas à mediis, ut sunt in re, non ut in mente; non ita finis prudentie, ib.

Ait us non specificatur formaliter ab objecto ut in re, sed ut in mente, n. 271.

Prudentia numquam errat speculative circa actus à se elicitos, et si errat circa imperatos. Ostendo, n. 272.

Non est facile recte consultare de bonis, & malis exsimilatis, n. 273.

Paritas hominis judicantis omnia erroneè est de re chimericà; immò pto tali homine, ille est formaliter, & reflexè prudens, materialiter, & directè imprudens, n. 274.

Arguit, si judicium falsum est prudens, dividenda est prudentia in rectam, & erroneam, ut conscientia, n. 275.

Dico antiquam esse divisionem prudentie in logice veram, & logice falsam, n. 276.

Altus elicit non posunt esse falsi, posunt à prudentia imperari, ib.

Ait, quod prudentia numquam fallitur, n. 277.

Eius contradictrio, n. 278.

Prudentia non est idem, ac probabilitas, ut vult P. Eliz. ib.

Altus falsus potest imperari, non elicit à prudentia, ib.

Altus intemperantie non elicitor ab habitu temperantie, nec fides putativa Divina ab habitu fidei Divine, n. 279.

Probabilitas est actus à prudentia imperatus, non elictus, ib.

Gratis dedit, quod quoad actus elicitos prudentia non possit logicè errare; potest enim. Cur hoc dederim? n. 280.

Fides est virtus intellectus speculativi, & ideo nullus actus fidei falsus potest elicit à fide; contra prudentia est intellectus practici, & ideo actus logicè falsus potest elicit à prudentia, ib.

N. **A**rguit 5. l.c. Omnis electio mali putata est boni est involuntaria secundum quid juxta principia Arist. & Divi Thom. ut constat ex tristitia, quæ supervenit accidente cognitione de malitia electionis, & de materiali violatione legis: ergo talis electio est contra aliquam voluntatem antecedentem; sed hæc erat appetitus rectus finis; ergo talis electio, & dictamen mali putati boni est contra appetitum rectum antecedentem, sicut projectio mercium imminentem tempestate, & inde oritur tristitia: ergo di-

Tom. III.

Etamen dicens malum bonum, non tantum non est conforme, sed est disforme appetitui recto, sicut est disforme rebus ipsis, à quibus materialiter discordat.

Respondeo, quod electio mali putati boni N. non sit involuntaria secundum quid, quin est simpliciter voluntaria; quā enim ratio-

n. 262.

ne, quod nullo modo cognoscitur, potest esse secundum quid involuntarium, cum nullatenus cognitum, nullatenus sit voluntarium, immo est simpliciter involuntariū?

Sed electio mali putati boni nullo modo cognoscitur ut electio mali, sed purè cognoscitur ut electio boni: ergo electio mali putati boni, ut electio mali est, nullatenus est voluntaria, sed est simpliciter involuntaria;

& ut electio boni est, est simpliciter voluntaria: ergo falsum est, quod electio mali putati boni sit involuntaria secundum quid.

Ruit igitur argumentum; si enim non est secundum quid involuntaria, contra nullum appetitum, & voluntatem est. Ruit etiam paritas; nam projiciens merces novit malum,

quod passurus est in mercium projectione; quod quia videt minus malum esse malo mortis imminentem, ideo eas projicit; ergo ea projectio, quatenus mala, est involuntaria secundum quid.

At ut magis conflet argumenti infirmatas, (hoc enim habent argumenta P. Eliz. n. 263.

immò Palanci, qui ex eo pleraque haustit, ut P. Eliz. eorum antecedens five concedatur, five negatur, nil valeat ad consequens inferendum)

de electionem mali putati boni esse secundum quid involuntariū; at quid inde? Ut enim, est si secundum quid involuntaria, est tamen absolute voluntaria, ita erit absolute conformis appetitui recto; nemo enim Æthiopem secundum quid album negabit vocandum absolute nigrum; ergo licet error mali putati boni, & electio ad illum sequens sint secundum quid involuntaria, & sint secundum quid repugnaria appetitui recto finis, non sequitur illum errorem non esse absolute prudentem, & electionem non esse absolute conformem eidem appetitui.

Quod aut de tristitia, dico neminem trifari rationabiliter posse de opere malo commisso sub errore invincibili, quod bonum sit; ubi enim nulla est culpa, nulla quoque est potest tristitia. Causa igitur ob quam detecta veritate tristiamur de opere malo putato invincibiliter bono est, vel quia saepe timemus ignorantiam non fuisse omnino invincibilem; vel quia ex eo opere malo putato bono oritur siue aliquod däminum nobis, aut proximo. Hæc igitur considerantes tristiamur: de cætero tantum absit, ut ipsum

F. opus

opus malum creditum bonum sit prudentis tristitia objectum, quin sepe est causa gaudii, quatenus qui illud est operatus, eo fine operatus est, ut impleret obligationem ab invincibili errore assertam, ut Deo placaret: ergo est potius cur latetur, si, ut acutè P. Teril. *qu. 41. de Reg. mor. n. 52.* inficiamus præcise ad affectum charitatis, & appetitum finis; nec umbra apparentiae est, cur relate ad istos affectus de eo opere tristemur. Addit *n. 53.* quod errore detecto, & cognito ut malo, quod antea putabatur opus bonum, tenemur illud averlari, quia circumstantius mutatis objectum non repræsentatur ut antea. Addo ego nos trifari naturaliter de errore, & opere materialiter malo, non supernaturaliter.

N. Argui *6. §. 3. pag. 142.* ex Arist. *6. Ethic. cap. 5.* quod principium prudentiae, & prudentum munus sit *recte consultare de illis, quae ipsi bona sunt, atque utilia, non ex parte; sed quo ad bene vivendum in universum . . . quare in universum is erit prudens, qui est consultatorius,* intellige recte: ergo ad prudentiam præquiritur recte consultatio: sicut autem in prudentiis particularibus recta est consultatio, cum est circa bona, & mala re ipsa talia, non autem credita talia; ita multo magis prudentia simpliciter dicta recte consultabit, quando erit circa bonum, & malum re ipsa tale; non autem tantum in mente tale: ergo quoties datur error circa bonum, & malum, non datur locus prudentiae simpliciter dictæ, non minus, ac non detur locus prudentiis particularibus, quoties datur error circa bonum, & malum.

N. Confirmat inductione: Dux, qui male 265. aciem instrueret, eti inculpabiliter putaret P. Eliz. *scilicet in ordine ad victoriam assequendam (haec enim est finis à Duce prudenti intentus)* optimè aciem instruifile, non esset prudens. Idem cernere est in aliis prudentiis, ex gr. civili, æconomicâ, & alius: ergo nec homo invincibiliter putans, quod mendacium sit bonum in ordine ad finem simpliciter ultimum, erit prudens prudentia simpliciter dicta. Si enim prudentie particulares vertantur circa bonum, & malum re ipsa talia, nec satis, ut sint talia in opinione: rursus si cuiuslibet particularis prudentiae finis non est assequibilis, nisi per bonum revera tale, non autem per bonum tantum putatum tale; multo magis prudentia simpliciter dicta versabatur circa bonum, & malum re ipsa tale, ejusque finis ab eis intentus, non erit à nobis assequibilis nisi per bona re ipsa talia, non autem talia tantum in existimatione: Similiter sicut quæ sunt bona, & mala

in ordine ad finem prudentiae militaris, aut alterius prudentiae particularis, sunt talia p[ro]fe, nec ullatenus fieri possunt talia à nostra existimatione, non enim hæc mutare potest objecta: nec enim Dux putans aciem bene instructam ad victoriam assequendam, facere potest, ut sit bene instructa, si revera talia non sit in re; ita à pari in ordine ad finem simpliciter ultimum, quem respicit prudentia simpliciter, & strictè talis, alia sunt objecta per se bona, ut charitas, justitia, & alia virtutes; alia per se mala, ut mendacium, & alia vita; nec objecta per se bona fieri possunt per nostram opinionem mala, nec mala, bona in ordine ad finem; nec nostra existimatio illa mutare potest.

Ratio à priori est, ait, quia actus specificantur ab objecto, non objectum ab actu: voluntas enim mentiendi ideo est mala, quia p[ro]fessio mendacium est malum; non contra mendacium est malum, quia ea voluntas est mala: ergo ad hominis prudentiam spectat de bonis, & malis recte dictere, seu ut sunt in se; ergo non est prudentis errare circa illas; & ideo Arist. dicit, nos eum vocare prudentem, qui *recte consultat de illis, quae ipsi bona sunt;* non de illis, quæ existimantur; de his enim quilibet recte consultare potest.

Addit, quod si quis in sylva enutrit in N. omnibus ita erraret, ut omnia, que mala 268 sunt, diceret bona, & quæ bona mala, iste P. Eliz. non esset prudens, licet omnia exqueretur ut iudicat, immo esset stolidus, & peior ferat: ergo error invincibilis non reddit bona mala, nec mala bona: ergo nec unus error bonum unum reddit malum, nec malum bonum, nec duo errores duo mala, nec tres tria, alias omnes omnia, sed non omnes omnia; ergo nec tres tria, nec unus unus ergo prudentia non est de bono, & malo ex errore, sed de bono, & malo revera tali.

Sed contra; quia hæc omnia à P. Eliz. fol. N. vengaunt; si enim tenet illatio à prudentiis particularibus, quarum finis perdet P. Eliz. sepe à mediis ut sunt in re, seu materialiter talibus, & non ut sunt in nostra mente, ad prudentiam simpliciter tam, sequitur evidenter quod sicut putans invincibiliter non esse malum, quod in re est malum, non peccat contra prudentiam simpliciter dictam, ut ipsem P. Eliz. fatetur, qui à peccato excusat hominem operantem aliquid in le malum, si putet invincibiliter bonum: sequitur, inquam, quod Dux erronee invincibiliter putans aciem optimè instructam ad victoriam consecutionem, cum revera non sit bene instructa, non peccabit contra prudentiam

tiam militarem. Rursus sequitur, quod si-
ui Dux ex errore putans aciem male instru-
ctam, cum tamen sit optimè ad victoriam
instructa, non operatur contra prudentiam
militarem: ita nec operabitur, nec peccabit
contra prudentiam simpliciter dictam, qui
poneret opus, quod putat esse malum, cum
tamen in re sit bonum: sed utraque sequela
est falsa: ergo illatio à prudentiis particula-
ribus ad prudentiam simpliciter dictam non
tenet: ergo tenet P. Eliz. dare disparita-
tem, cur error noceat, (si tamen semper no-
cet) prudentiis particularibus; ita ut si ali-
quis error ex gr. in Duce interveniat, quo
putet aciem bene instructam, quae tamen in
re male est instructa, Dux ille sit impru-
dens, non autem prudens prudentiā mili-
tari. Econtra, si interveniat error, quo
homo putet non esse malum, quod in re est
malum, homo iste non sit imprudens, nec
peccet contra prudentiam simpliciter tam-
en.

N. Ecce igitur inter prudentiam simpliciter,
270. & prudentias particulares differunt. Ita-
bitur ut recte P. Teril. de Reg. mor. qu. 41. an.

58. magis imitantur artes, quam pruden-
tiam simpliciter talem. Sicut ergo, ut dixi,
bonitas artefacti non pender à mediis, ut
sunt in nostra mente; sed ut in re; si enim
artifex putet se idonea ligna, lapides, & alia
domui aedificandæ necessariae providisse, &
te recte, & ad libellam metitum parietes, &
fundamenta, & ita in re non sit, utique do-
mus non erit bene constructa: ita accidit in
prudentiis particularibus, quarum finis pen-
det à bonitate mediorum, ut sunt in se, &
ideo Dux, si aciem putet recte instructam,
& non sit, non assequetur victoriam; asse-
quetur autem, si in re sit bene instructa, et si
putet male instructam. Ex hoc apparet,
quod bonitas, aut obstatu mediorum in
ordine ad fines prudentiarum particularium
pendeat à rebus materialiter, seu ut in se
sunt; ita enim profunt fini: ita acies bene
instructa fini victoriae affigendo prodest,
et si putetur male instructa; & acies male in-
structa obstat fini victoriae, et si putetur bene
instructa, & non obstat: ergo finis pru-
dentia particularis pendet à mediis ut sunt
in se; non autem præcisè ut sunt in repre-
sentatione. Econtra finis prudentiae sim-
pliciter talis non pender à bonitate, aut malici-
tate objecti ut est in se, sed ut est in nostra
cognitione; de cetero ultimus finis non efficit
in nostrâ potestate, cum non sit in nostra
potestate certò scire bonitatem, aut malici-
tatem objectorum ut sunt in se; & ideo in-
vincibiliter putas se mentiendo non peccare,

Tom. III.

non peccat, ut Fides docet, & fatetur P. P. Eliz.
Eliz. nec malitia intrinseca ipsi mendacio
obstat affectioni ultimi finis: econtra mala
aciei instructio, et si à Duce non cognita,
obstat affectioni victoriae: ergo magnum
diferentia.

Ad rationem dico, tam certò falso esse, N.
quod actus specificentur ab objecto ut est in 271
re, quam certo verum est, quod voluntio men-
daci invincibiliter ignorati ut mali, non sit
mala; & voluntio facri invincibiliter putati
vetiti, sit mala: ergo de fide est actus non
specificari formaliter sicut ab objectis ut in
re sunt, sed ut in mente. Quare si objectum
post diligens examen representetur ut bo-
num, & honestum, esto in re non sit tale,
voluntio ejus objecti erit formaliter honesta,
quatenus conformatur regulis prudentie di-
ctantis honestum esse formaliter objectum,
quod per invincibilem ignorantiam, qualcum
supponit omne judicium certo probabile,
representatur ut tale. Idem dico de objecto
proposito à judicio certo probabili ut inho-
nesto. Neque hoc tenet tantum in actibus
voluntatis, sed & intellectus; si enim subje-
ctum, & prædicatum representetur ut di-
stincta, et si in re non sint distincta, movent
ad actum negativum si ut identificata, et si
in re non ita sint, movent ad affirmativum:
ergo tam actus intellectus, quam voluntatis
specificantur ab objectis, ut sunt in repræ-
sentatione, non præcisè ut sunt in re.

Quod addit, prudentia esse recte judicare N.
de bonis, & malis simpliciter, & non solum exi-
stunt; dico tò recte non intelligendum de
restitutio speculativâ; hoc enim ad sum-
mum verum est de actibus à prudentiâ elici-
tis, non de imperatis; satis enim est, ut
imperati sint practicè recti, seu morum re-
gulis conformes: neque enim ut quis pru-
denter judicet, necesse est, ne erret specula-
tivè, immò prudentia potest errorum specu-
lativum supponere, quin potest imperare;
sed satis est ne erret practicè. Sanè si P. Eliz.
objectu prudentiae, stante invincibili erro-
re, distinguere, ab objecto ejusdem erroris,
clare videret, prudentiam per actus à se elici-
tos numquam ne quidem speculativè erra-
re. Quod ut clarè pateat, supponamus, quod
hoc judicium certo probabile, *Littera pictura*
die festo, sit speculativè falso: ecce hoc ju-
dicium non elicetur, sed imperatur à pru-
dentia; etenim judicium à prudentiâ eliciti-
um est actus reflexus habens pro objecto
non tantum licentiam picturæ die festo, sed
eamdem licentiam, ut substantem judicio
certò probabili, aut probabiliori de ejus li-
centia. Hoc autem judicium à prudentiâ eliciti-

Fij tum

tum est speculativè verum; verum enim est, quod licet pictura supposito iudicio certò probabili, aut probabiliori, aut errore invincibili de ejus licentia. Similiter hoc judicium, *Licet accederet ad malitierem invincibili-ter a me putatam uxorem meam*, est judicium à prudentia elicium speculativè verum, et si judicium directum, in quo judicium reflexum prudentiae tendit, sit speculativè falsum: ergo prudentia numquam errat per actus à se elicitos, eti imperare possit actus falsos, qui erunt prudentes denominativè, quatenus à prudentia imperantur. Sive ergo actus eliciti à prudentia debeant necessario esse speculativè veri, five non, nil inde contra nos, sati est, ut imperati sint falsi.

N.
273. Ad id quod dicit, *quemlibet posse recte consultare de bonis, & malis existimatis*; dico æque falsum esse hoc esse facile, ac certum est, quod P. Eliz. de se sape fatetur, fe non intelligere artem reflexivam intellectus. Et enim qui certò cognoscit rem ut est in se, facile formare potest conscientiam, nec eget ullo discursu reflexo: ita facile formamus dictamen de non furando, non mentiendo, quia scimus esse mala. At si obiectum non cognoscatur certò esse in te malum, sed tamquam proponatur per judicium certò probabile, aut probabilius, ut bonum, quod in te est malum, volunt plerique Probabilistæ, & aliqui Probabilioristæ recurrentum ad syllogismum reflexum, ut formetur conscientia: ergo recte consultare de bonis, & malis existimatis non est facile, sed difficile; nam considerandum prius est judicium directum, an sit probabile, immo certo probabile, hoc autem exactam plurium diligentiam supponit: deinde assumenda sunt principia reflexa: demum formandus syllogismus, cuius premisiæ sunt certa, ut inde eruatur certum conscientia dictamen de libertate sequendi illud obiectum ut substantia judicio certo probabili, aut probabiliori de ejus honestate.

N.
274. Paritas hominis in sylvâ enutriti, & judicantis omnia opposito modo, ac in te sunt, est impossibilis; nullus enim est adeo bardus, ut aliqua directa, & nota naturæ rationalis principia non habeat. Quod si fingatur easus possibilis, dicam eundem hominem futurum prudentissimum formaliter, & imprudentissimum materialiter, seu prorsus stolidum: stolidum quoad judicia directa, quæ omnia sunt falsa; judicat enim mendacium, & alia non esse mala, sed bona; & judicat, quod parere Deo, & parentibus sit malum, non bonum: prudentem quoad judicia reflexa; judicat enim mentendum,

dato invincibili errore de precepto mendi, furandi, & similibus.

Arguit 7. Si plura judicia falsa postule N. esse prudentia, sicut datur conscientia errore, ita daretur prudentia erronea: ut enim P. Es conscientia recta est conscientia vera, & conscientia erronea est conscientia falsa; ita prudentia recta erit prudentia vera, & prudentia erronea erit prudentia falsa; sed nemo hanc dividit in rectam, & erroneam, ut dividitur conscientia: ergo nullum judicium falsum potest esse prudens.

Sed contra; quia tantum abest, ut divisio N. prudentia in logicè veram, & logicè errorem sit nova, quin adeo antiqua est, ac est antiquum prudentiam imperare posse actu falsum: ita prudentia imperat, ut credam talen hominem esse patrem, qui tamen fidelis actus saepe est falsus; & juxta omnes Probabilioristas, & Tutoristas, prudentia imperat assentiri probabiliori, & tutori ut vere, cum tamen saepe sit falsa: ergo actus falso imperati à prudentia sunt vere, & proprie prudentes, eti actus à prudentia eliciti non possint esse falsi. Cur autem prudentia non dividatur in falsam, & veram, sicut conscientia, est, quia tunc considerantur actus eliciti à prudentia, & haec est virtus, & non est indifferens ad elicendos utrosque; conscientia autem non est talis.

Arguit 8. §. 7. Vbi postquam concedit N. tamquam verum, materiam prudentia non esse certam, sed probabilem, & ideo reddere p. in parte intellectus opinativæ, ut hanc perficiat; negat tamen prudentiam falli, eti probabilitas aliquando falsum dicat. Nec est, inquit, repugnantia in hoc, quod probabilitas aliquando fallat, prudentia numquam, immo ideo prudentia ponitur in parte opinativæ intellectus, ut minus deficit; & sic, quando intellectus deficit, non deficit per virtutem, sed per se ipsum; quo modo fides Divina est virtus intellectus, & infallibilis, quia nixa motivo infallibilis: quia autem fides egit præterea applicatione; potest autem revelatio indebet applicari, ut accedit, dum Parochus dicit rusticus, Deum revelans quatuor esse Trinitatis Personas; in quo casu rusticus non exercet actum fidei supernaturalis, eti poterit se eum exercere, immo errat: ita quod in fide accedit ob proximam applicationem, hoc contingit in prudentia propter objectum: & sicut fallitur credens, sed non per fidem supernaturalem, ita fallitur prudens, sed non per prudentiam; putat quidem se prudenter operari, sed fallitur, quia non habet veram, sed apparentem prudentiam.

Sed

S E C T. VII.

65

- N. Sed contra ; tunc quia his satis occurri d.
 278. 6. & hic scit. ant. §. 2. tunc quia habent contradictionem. Si enim , ut initio §. 5. concedit prudentiam à probabilitate non distinguunt, implicat, ut probabilitas aliquando fallat, & econtra implicat, ut prudentia numquam fallat, & probabilitas aliquando fallat : ergo vel implicat, ut probabilitas , & prudentia sunt omnino idem; vel si tunc , quod de probabilitate dicitur , dicendum de prudentia , & econtra ; nisi velimus idem affirmare , & negare. Dico itaque prudentiam non esse idem, ac probabilitatem. Ratio est, tunc authoritas Arift. & omnium dicentium , quod prudentia sit virtus, non ita opinio : ergo cum omnis opinio probabilis logicè vera, aut falsa, sit opinio , implicat , ut opinio probabilis, est vera, sit prudentia : tunc quia si probabilitas idem est, ac prudentia, probabilitas fallens erit prudentia; sed implicat, ut prudentia strictè sumpta, qua est virtus intellectus, aliquando fallat ; ergo implicat, ut probabilitas sit prudentia : tunc quia actus proportionantur habitibus : ergo habitus procedens ab actibus probabilibus falsis inclinabit ad actus falsos; sed habitus inclinans ad actus falsos non est virtus ; ergo non est prudentia. Fallitur itaque P. Eliz. dum confundit probabilitatem cum actu à prudentia strictè sumptu elicto , ob rationes dictas; actus enim probabilis falso potest quidem à prudentia imperari, non tamen elici.

Annot. Amor. A. n. 145. ad 155.

§. III.

Argumenta P. Munieffe.

S U M M A R I U M.

Vult nullum aūlum, nisi sit in re bonus, eſe poſe honestum, adeoque ut sit honestus, prærequiri ſemper iudicium logicè verum, n. 281.

Eius rationes, n. 282.

Veritas logicè pendet ab objetto ut in re non ita praktica, n. 283.

Moralitas actus, ſen bonitas, & malitia pendet a mea cognitione, non ita eſe iustum, n. 284.

Actus refutat formalitates chimericas, n. 285.

Arguit, quia nemo potest consulere ignorantem homicidium eſe malum, ut occidat, n. 286.

Retorquo, n. 287.

Dico peccare conſulentem, non occidentem. Cur? n. 288.

Deus punit, qui ponit opus in ſe bonum, ſi putetur vetitum; & premiat, qui ponit opus in ſe malum, putatum preceptum, n. 289.

Arguit, quia licet error invincibilis excusat, non tamen honestat alium, n. 290.

Retorquo. Sicut ponens opus putatum peccatum, non tantum peccat exiftimative, ſed formaliter, ita ponens opus putatum bonum, obedit formaliter, & non tantum putative, n. 291.

292. 293.

Cur actus, quo quis credit Hoftiam eſe conſeratam, ſi tantum putative fidet Divinis non ita ſit actus tantum putative religionis, quo quis adorat Hoftiam illam? n. 294.

Actus fidei Divinae requirit revelationem in re, & non tantum putatam, quia debet eſe logicè verus; at honestas formalis virtutum moralium non pendet neceſſari à materiali honestate, n. 295.

Explicatur iō putative, n. 296.

Adoratio Hoftia credita invincibiliter conſerata eſt materialiter mala, & formaliter bona, ibid.

F ijj

Aēlus

- N. Exempla, qua trahit, retorquentur : Si enim verum eft, ut fine dubio eft, quod defectus non tribuitur virtuti, ſed intellectui, eo ipſo prudentiae tribui non potest ullus defectus quoad actus ab habitu prudentiae elicitos; ergo evidens eft, quod, cum probabilitas ex natura ſuā defecibilis ſit, eo ipſo diſtinguitur realiter à prudentia , qua talis non eft; eo modo, quo intemperantia actus non elicitur ab habitu temperantie, nec fides falsa ab habitu fidei Divinæ : ſi autem prudentia non diſtinguitur à probabilitate, co ipſo actus probabilis, five ver, five fallax elicitur ab habitu prudentiae, qui idem eft cum habitu probabilis: ergo probabilitas non eft actus à prudentia elictus, ſed imperatus, five ille actus probabilis fit verus, five falso; vel enim eft actus à prudentia elictus ut probabilitas eft , & ſic etiam probabilitas fallens erit actus à prudentia elictus, quod tamen negat; vel eft ut vera probabilitas eft ? & ſic omne verum, eti temerarium, erit certò probable, quod eft falso.

N. Quæ dixi de prudentia, quod quoad actus elicitos non potest logicè errare, ad abundan-

Tom. III.

Actus sumunt suam speciem formalem ab obiecto ut in mente, ibid.

Sibi contradicit P. Muniesa, dum negat, quod omnis actus prudens debeat esse essentialementer verus, & simul affirmat judicium probabile in refalsum esse prudens, n. 297. 298.

Si actus falsi non sunt prudentes, media pars Doctorum Ecclesie non fuit operata prudenter, n. 299.

N. 281. **H**ic Author non tantum in *Stimulo scientiae*, sed etiam d. 24. de Grat. scit. P. Mun. 3. a. 25. vult nullum actum esse posse honestum, & meritorium, nisi sit materialiter bonus, seu quod idem est, nisi procedat a judicio speculativè vero; et si autem pleraque, quæ trahit, solverim d. 6. & alibi, aliqua tamen delibanda.

N. 282. Arguit 1. quia nulla existimatio erronea facere potest, ut judicium falsum sit formaliter verum, ex gr. hoc judicium, *mendacium est bonum*; ergo neque ut volitus mendacii materialiter mala sit formaliter bona. Confirmat 1. quia judicium de propriâ justitia non facit hominem formaliter justum; ergo neque judicium de honestate faciet voluntatem mendacii formaliter honestam. Confirmat 2. quia invincibilis error de mendacii bonitate non tollit quominus volitus ab illo regulata sit volitus mendacii cogniti ut talis; ergo neque tolleret quominus sit intrinsecè formaliter mala. Confirmat 3. quia alias si quis ex errore putaret, quod mentiri sit simili bonum, & malum, volitus mentendi esset simili formaliter bona, & mala; & si quis putaret peccatum esse infinite malitia, ejus peccatum esset infinita malitia: ergo per judicia erronea actus sit tantum putativè, non formaliter bonus.

N. 283. Sed contra: Vel arguens loquitur de vero pratico, & tunc nego antecedens; qui enim ex invincibili errore judicat mendacium esse nunc à Deo praeceptum, habet judicium praticè verum, seu conforme regulis moralium reflexis, dictantibus sequendum judicium sine culpâ erroneum: vel de vero speculativo, & tunc concedo antecedens; nam veritas logica non pendet à purâ cognitione nostrâ, sed à conformitate illius cum obiecto ut est in re, & nego consequentiam.

N. 284. Ad 1. confirm. dixi d. 6. quod moralitas actus, seu bonitas, & malitia pendeat à nostrâ cognitione; non ita esse justum, doctum, &c. immò siquid probant paritates, probant, quod volitus obiecti in se boni, aut indifferentis, crediti tamen ex invincibili errore vetiti, non erit formaliter mala: ut enim judicium erroneum de propriâ justitia

non facit justum; & de malitia infinitâ peccati non facit malitiam peccati infinitam; ita judicium erroneum proponens ut verum, quod non est tale, non faciet volitionem eius obiecti cogniti ut vetiti esse formaliter mala. Sanè miror paritates tam distitas; quantum enim moralitas actuum, quæ penderet ab obiecto ut est in mente, distat à naturâ physica rerum, quibus nostrum judicium nihil favet, tantum ad rem non faciunt; & siquid probant, probant invincibilem ignorantiam non excusare: ut enim invincibilis ignorantia de statu gratiae non facit hominem esse, aut non esse in statu gratiae; ita invincibilis ignorantia peccati nec accusabit, nec excusat hominem.

Ad 2. dico esse volitionem mendacii cognitivitatem quidem alias ut vetiti; hic & nunc u. 28.

Ad 3. patet ex d. 6. ubi dixi, quod actus non respiciat formalitates chimericas.

Dices: Nemo prudens potest sine peccato consulere homini ignorantiam malitiam obiecti, idem obiectum sex. gr. ebrio, aut suratio homicidium; vel putari mendacium licet, consulere non potest mendacium, eti nullus eorum ei obiecta cognoscat ut mala; ergo quia corum volitus non est formaliter bona, sed manet intrinsecè mala, & 28.

Sed contra 1. quia certum de fide est, adeoque etiam iuxta P. Mun. quod volitus mendacii cogniti inculpabiliter ut boni, non sit formaliter mala; ergo certum est, quod error aliquid faciat: si ergo error ille tollit tunc malitiam formalem, cur tribuere non possit honestatem formalem? ut enim malitia formalis, non autem materialis, penderet a judicio, ita honestas formalis, eti non materialis, ab eo penderet.

Contra 2. quia eti ebrius occidendo, aut ignorans mendacium esse malum, mentione. 28. do non peccet, peccat tamen quia ea confundit, quia consultit & vult obiectum cognitione à se ut materialiter malum. At in nostro casu volitus mendacii licet sit materialiter mala, cognoscitur tamen ut formaliter bona, aut faltem ut non mala: ergo nulla paritas. Addo me valde timere similia argumenta; si enim sine peccato formaliter non possum ignorantis consulere mendacium, tequitur etiam, quod sine peccato formaliter operari non potero aliquid, quod in se est malum, eti à me invincibiliter putetur bonum: rursus si volitus mendacii cogniti per errorem ut boni, est intrinsecè, & formaliter mala, ut vult P. Muniesa, non video, qualiter invincibilis ignorantia excusat; quod si hec ex-

S E C T . VII.

67

culat à peccato formalī, cur non eriam addat bonitatem formalem?

N. Omitto, quæ trahit n. 29. & 30. quomo-

do ea volitio mendacij esse posuit supernaturalis, & Deus præmiare mentientem, furan-

tem &c. hæc enim solvi d. 6. eaque P. Mu-

nifica hauxit ex P. Eliz. 1. p. lib. 3. qu. 4. quem

laudat, nos tamen eum d. 6. impugnavimus.

Addo hanc instantiam, quomodo Deus non

puniat mentientem, furantem, alioisque pu-

tantes ex invincibili errore hæc, & alia non

esse peccata? & quomodo Deus puniat ater-

no igne eum, qui ex invincibili errore opus

in re non vetitum, aut leviter vetitum, pu-

tat esse à Deo graviter vetitum; immo eum,

qui ex invincibili errore putans Deum eva-

tuissé sacram, aut sui amorem, illud audi-

vit, & hunc amat?

N. Arguit 2. à n. 32. Ignorantia, & error in-

vincibilis, etiæ excusat à peccato, non ta-

men reddit aëtum formaliter honestum:

ergo neque opinio probabilis falsa honesta-

bit formaliter aëtum: nam veritas non tan-

tum prævalere debet errori, & ignorantiae,

sed etiam cuique opinioni probabilis falsæ.

Nec dici potest, quod volitio mendacii ideo

fit formaliter bona, quia cognoscitur ut à

Deo præcepta, & fit ex intentione parendi,

& placendi Deo. Contra enim est, (ait) tum

qua etiæ volitio placendi Deo in genere sit

bona, non tamen bona est volitio placendi

Deo per mendacium: quo modo etiæ volitio

succurrendi pauperi sit bona, non tamen vo-

litio succurrendi huic putato pauperi, cùm

pauper non sit, hec enim est tantum putati-

vè bona: tum quia (ait n. 35.) putans

mendacium invincibiliter ut à Deo præcep-

ptum, mentiendo non obediret re ipsâ Deo,

cum Deus hoc re ipsâ non præcipiat; sed

obediret existimativè, sicut penes ipsum er-

rantem existimativè præcipit Deus.

Sed contra 1. Ergo putans ex invincibili

errore obiectum in re non vetitum, esse à

Deo in re vetitum, & illud excusens, non

peccabit formaliter, sed existimativè: &

excusens aliquid invincibiliter ignoratum

ut vetitum, non excusabitur, nisi existima-

tivè, non reverà à peccato formalī: nam in

illo casu, non datur lex Dei vetans illud

objēctum; in altero casu non datur lex Dei

permittens, quin datur lex Dei vetans illud

objēctum: sed hæc omnia salvâ fide non

subsistunt: ergo neque dici potest, quod

mentiens ex invincibili errore, quod Deus

præcepit mendacium, & yolens illud ex

intentione obedienti Deo, obedient tantum

existimativè. Ut enim peccat formaliter,

qui ponit opus à Deo vetitum, cùm tamen

vetitum non sit; & inobedit non tantum exis-

timativè; sed formaliter inobedit, qui tale

opus ponit; ita in casu nostro.

Contra 2. quia in hæc impingunt qui uni-

cè in Deo legem directam considerant, non

autem reflexam, seu quam Deus habet, sup-

posito invincibili nostro errore; ergo non

tantum obedit, aut inobedit existimativè,

sed verè; nam reverà datur in Deo lex ju-

bens mendacium, posito errore nostro de

mendacio, ut à Deo præcepto; & reverà da-

tur in Deo lex vetans sub gravi verbum

otiosum, posito errore nostro de verbo otio-

so ut graviter vetito à Deo.

Contra 3. quia cur volitio placendi Deo N.

per mendacium non sit formaliter bona; &

non tantum, non sit formaliter mala; sicut

volitio disiplicandi Deo per opus falso puta-

tum à Deo vetitum, non tantum non est

formaliter bona, sed est formaliter mala?

Sanè hæc omnia procedunt ex eo quia sup-

ponunt, quod sola veritas speculativa ho-

nestet actionem; quod fatus impugnatum est

tum ratione, tum absurdis, tum Sanctorum

exemplis, & autoritate; media enim pars

Ecclesiæ Doctorum, & Sanctorum, stanti-

bus totidem sibi contradicentibus, nihil per

intentionem operum particularium, sed tan-

tum per intentionem generalem placendi

Deo in genere meruissent; quia media pars

non est fecuta veritatem speculativam. Pre-

tero reliqua, in quibus nihil plus, quam in

folutis.

Dices: Actus, quo quis in Hostiâ putata N.

ex invincibili errore consecrata credit esse

Deum, est tantum actus fidei existimativè,

sicut etiam actus adorationis, & religionis;

& sicut actus, quo quis hominem veneratur,

quem credit patrem, & non est, est tantum

actus pietatis putative; ergo idem in casu

nostro.

Sed contra 1. quia paritas fidei Divina N.

non est ad rem; hec enim implicat, nisi de-

295. tur veritas speculativa, & non pendet à re-

latione ut est in mente, seu putata, sed ut

est in re: ergo si ille actus non sit logicè ve-

rurus, etiæ putetur esse, non erit formaliter, sed

putativè tantum actus fidei Divinæ super-

naturalis. At in virtutibus moralibus carum

honestas formalis non pendet ab honestate

materiali; & ideo, qui pauperi putato dat

eleemosynam, elicit actum formalem ele-

mosynæ.

Contra 2. quia vel tò putativè significat, N.

quod illi actus adorationis, religionis, pie-

296. tatis, non habent suum objēctum materia-

le in re, & hoc concedo; vel significat,

quod quia cā bonitate materiali carent, non

fint

DISP V T. XVIII.

sint actus formaliter honesti? & hoc nego. Ut enim dari potest actus materialiter malus, qui non sit formaliter malus, quale est opus in re vetitum, putatum tamen ex invincibili errore non vetitum: rursus ut dari potest actus formaliter malus, qui non sit materialiter malus; qualis est omnis actus circa objectum putatum vetitum, cum tamen non sit in re vetitum: ita dari potest actus formaliter bonus, eti materialiter non sit bonus, immo malus, ut est ex. gr. mendacium putatum ut praeceptum; vel actus adoracionis, & religionis circa Hostiam putatam invincibiliter consecratam, cum tamen talis non sit: illi enim actus in re sunt materialiter mali, & species Idololatriæ; adhuc tamen sunt formaliter honesti, quia tendunt in eam Hostiam ut consecratam ex fine adorandi ibi Christum D. & sic ea adoratio relativè ad objectum materiale est falsa; & est tantum putativè adoratio; relativè ad objectum formale est vera, & est formaliter adoratio Hostie, quæ ut est in mente putatur consecrata, & continens Deum. Sæpe enim dixi, quod actus specificentur, seu speciem honestatis, aut malitiae formalis sumant ab objecto ut est in mente, non ut est in re.

N. Arguit 3. stim. 2. n. 59. necesse non esse, ut actus prudentiae sint essentialiter veri, 297. adeoque si actus incertus sit verus, erit positivè prudens, & elicitus à prudentia; si falsus, non erit positivè prudens, quia deest veritas necessaria ad virtutem intellectus; sed negativè, seu non imprudens, quia deest temeritas necessaria ad positivam imprudentiam.

N. Sed contra 1. quia ego insinuavi omnem 298. actum à prudentia elicitem esse speculative verum; & adhuc toto hoc dato, nil contrarios. Ego tantum peto, ut hoc ipsum mihi probet P. Muniesa, quod omnis actus elicitus à prudentia esse debeat speculative verus; ex eo enim quod prudentia sit virtus, non sequitur, quod omnes ejus actus eliciti esse debeat logicè veri; fatus ut practicè veri, cum prudentia sit virtus intellectus practici.

N. Contra 2. quia sibi contradicit, dum negat, quod omnis actus prudentiae esse debeat essentialiter verus; & simul affirmat, quod judicium probabilium, si sit falsum, non sit positivè prudens. Rursus implicat dicere, quod nullus actus falsus sit positivè prudens; & deinde negare veritatem tamquam essentialiem actibus prudentiæ. Demum si nullus actus falsus est positivè prudens, eo saltē modo quo esse possunt actus

imperati, media pars Doctorum Ecclesie caruit prudentiæ positivæ, & ad summum operata est non imprudenter; & altera tantum pars operata est positivè prudenter. Quis autem dicet quod vel S. Thomas, vel D. Bonaventura, dum sibi contradixerunt, non discurrerit prudenter positivè, sed unus tantum positive prudenter, alter tantum non imprudenter discurrerit, & operatus sit?

§. IV.

Precipuum Tutoristarum non Rigidorum argumentum pro stricta veritatis speculativa certitudine morali, & solutio Probabilioristarum.

SUMMARIUM.

Tutoristæ Rigidæ, & Non-Rigidæ, quæ omnium discrimen, n. 300.

Differentiæ à Probabilioristis, n. 301. 302. Probabilioristæ non nisi voce tenus differunt à Certitudinistis, n. 303.

P. Thysius ait, ad moralem certitudinem suis motivum clare preminens opposito, ibid. Precipuum Certitudinistarum argumentum, n. 304.

Reponso Probabilioristarum, vel non satisfacit Certitudinistis: vel evenit Probabilioristarum principia, n. 305. 306.

Idem exigunt Probabilioristæ, & Certitudinistæ, n. 307.

Rejicio alind discrimen inter eosdem, n. 308. Ostendo Probabilioristas solâ voce à Certitudinistis differre, n. 310.

Si differunt, debent Probabilioristæ respondere, qualiter sequens probabiliter non possit prudenter formidare de peccato, n. 311. Probabilioristæ nequeunt, nisi statuerit nostris principijs, satisfacere Certitudinistis obligatiibus ad tutiorem, nisi minus tutâ sit moraliter certa, n. 312.

Non est facile dicere, in quo Probabilioristæ à Tutoristis Non-Rigidis differant, n. 313.

Distinxii sæpe Tutoristas in Rigidos, & Non Rigidos. Rigidæ obligant ad tutius, nisi veritas minus tutæ opinione sit evidens, adeo ut negent licitum sequi minus tutam, etiæ probabilissimam, & moraliter certam; & hi non sunt Catholicæ. Ecce contra non Rigidæ docent, licitum sequi minus tutam, etiæ non sit evidens, dummodo sit moraliter certa; & hi Catholicæ sunt.

Similiter sæpe dedi discrimen inter Tutoristas Catholicos, seu non Rigidos, & 301. Probabilioristas; nempe quod si adit duplex opinio, una tutor, & verè probabilis;

Ils ; altera minus tuta , & longe probabilior,
 Candid. Probabilioritae non obligant ad tutiorem
 P.Thyr. Probabilem, sed utrumque licitum assentunt,
 M.Gon. scilicet, quod sequi licet tum tutoirem pro-
 P.Mun. babilem , tum minus tutam longe probabi-
 P.Scild. liorem: contra Tutoritatem non-Rigidi obli-
 M.Mar. gam ad tutoirem probabilem ; ita ut sequi
 de Prad. Palanc. non licet minus tutam longe probabili-
 P.Adam. rem , nisi minus tuta sit moraliter certa.
 Fagnan. Tandem sepe intitulit quod inter DD.Catho-
 Merend. licos non tantum dentur Anti-Probabilioritae,
 M.Mer. qui sunt Probabilioritae ; quales sunt Can-
 M.Jac. didus , P. D. Thyr. M. Gonet. P. Munies.
 i. Do. P. Scilder. M. Martin. de Prado , Palanco,
 minic. Riccius. P. Adamus Ehrentreich ; sed etiam Anti-
 Fogar. Probabilioritae , qui sunt Tutoritiae ; non-
 de Char. Rigidi ramen ; et omisssis Antiquis ; fatus erit
 legere Fagnanum , Merend. M. Baron. M.
 Mercor. M. Jac. a S.Dom. Riccius; Fogari-
 riuum, Antonium de Charlars.

N. Quamvis autem aliqui facile patere possit
 302. Probabiliorista differre a Tutoritis non-
 Rigidis, vel ex eo quia citati DD. se mutuo
 impugnant ; vel ex eo quia Tutoritae non-
 Rigidi negant, licitum sequi minus tutam,
 nisi sit moraliter certa ; contra Probabiliori-
 stae affirmit, licitum sequi minus tutam,
 dummodo sit longe probabilior ; revera ta-
 men, quod aliqui facile patere potest, mihi
 utrorumque Doctorum doctrinam confide-
 ranti, hoc difficulter constat.

N. Primo , quia arbitror plurimum hic mitte-
 ri de voce ; & quod Probabilioritae vocant
 notabilem probabilioritatem , sit certitudinem
 moralis ; & quod Tutoritae non-Rigidi
 vocant certitudinem moralis , sit pure ex-
 cedens probabilioritas. Secundo , quia si li-
 brem us argumenta , quae Probabilioritae
 pro se in Probabilistis armant , videbitur,
 quod notabilis probabilioritas sit revera stri-
 ctæ certitudo moralis , nam dicunt , quod ,
 stante maiori longe probabilitate , tollatur
 omnis gravis probabilitas ab opinione oppo-
 sita minus probabili : audiatur unus , qui
 mihi instar est plurimorum , & quo nemo
 Probabilioritatis cauam praesantius egit ,
 tempore P.D. Thyr. diff. 10. n. 113. ubi haec
 habet: Ad moralē certitudinē satis est , quod
 ob moriva vehementia , & clare præminentia
 motrix partis opposita sibi quis persuaderet rem
 esse honestam : ergo dum Probabilioritae do-
 cent , licitum sequi minus tutam , si tamen
 sit clare , & notabiliter probabilior , non do-
 cent , nisi quod Tutoritae Catholicī , seu
 non-Rigidi , nempe licitum sequi minus tutam ,
 si tamen sit moraliter certa. Tertio , si
 ponderentur responses , quas Probabilioritae
 dant argumentis Tutoristarū non-

Rigidorum , apparebit , vel quod illis non
 satisfaciant , si sibi non contradicunt ; vel
 quod sibi contradicunt , si illis satisfaciant.
 Vt autem res tota exemplo illustrior fiat ,
 produco præcipuum Tutoristarum Catho-
 licorum , seu non-Rigidorum argumentum ,
 pro non licto usi minus tutæ , nisi sit mora-
 liter certa de veritate speculativæ ; & re-
 sponsionem Probabilioristarum.

En argumentum Tutoristarum non-
 Rigidorum , (de his enim hinc unicè loquor) 304.
 quod à Fagnano , & Riccio ut insolubile ce-
 lebratur. Qui ponit actionem cum pruden-
 ti scrupulo de non licentia actionis , peccat ,
 ut constat ex jure ; & ex ratione , vetanti-
 bus , ne quis prudenti periculo peccati se ex-
 ponat : sed sequens minus tutam unicè pro-
 babiliorrem , non autem moraliter certam de
 licentia , ponit actionem cum prudenti scrupu-
 polo , suspicione , dubio , aut credulitate , de
 non licentia actionis ; ergo eam ponens pec-
 cat ; ergo ne peccet , debet opinio minus tutæ
 esse operanti , strictè moraliter certa.

Respondent Probabilioritae , quod se-
 quens minus tutam longe probabiliorrem 305.
 non operebatur cum prudenti dubio , aut scrupu-
 polo non licentia , quia ille scrupulus , aut
 dubium , aut suspicio sunt imprudentia , hoc
 ipso quod pro minus tutâ detur motivum
 notabiliter probabilius , cui operans nititur ;
 et si non operetur cum omnimoda certitudi-
 ne morali de veritate minus tutæ .

Sed hac Probabilioristarum responsio , N.
 vel non satisfacit Tutoritis Catholicis ; vel
 si illis satisfacit , contradicit doctrinæ Pro-
 babilioristarum : vel enim tutor , stante mi-
 nus tutâ longe probabilior , manet certo
 probabilis , vel non ? Si non manet , ergo ea
 minus tutæ sit , & est moraliter certa ; nam
 certitudinem moraliter certam , non autem pura
 probabilitati , juxta Tutoristas non-Rigidi-
 os , convenit omnem gravem ab opportunitate
 excludere probabilitatem : ergo si Probabilioritae
 hoc dicant , non satisfacient Tutori-
 stis non-Rigidis , à quibus testantur se re-
 cedere ; quin idem dicunt , et si alii verbis ,
 ac Tutoritae non-Rigidi. Si vero Probabilioritae
 respondeant , quod tutor , stante mi-
 nus tutâ longe probabilior , maneat certo
 probabilis ; fateor , quod tunc recedunt à
 Tutoritis Catholicis ; at simul sibi contra-
 dicent , cum per illos omnem notoriam proba-
 bilioritas tollat ab opposita omnem gravem
 probabilitatem. Rursus fateor , quod Pro-
 babilioritae tunc declarare debebunt , qualiter
 sequens minus tutam notabiliter proba-
 biliorrem , stante tutoirei vere probabili , non
 peccet ; nam scrupulus , aut suspicio de non
 licentia

D I S P V T . XVIII.

70

licentiā crūnt tunc prudētia: ergo vel Probabilioristæ non satisfaciunt Tutoristis Catholicis, vel sibi contradicunt.

N. Dices 1. Probabilioristæ differre à Tutoristis non-Rigidis, quia isti omnimodam

de licentiā certitudinem moralem requirunt; non ita Probabilioristæ. Sed contra; quia Tutoristæ non-Rigidis sunt Catholici; ergo dum requirunt omnimodam certitudinem moralem, non requirunt evidētiam de veritate minus tutam; alias Catholici non

P.Thyr. &c. num.93. liberat Caetanum à damnata, quod

Probabilissima non sit satis; quia Caetanus unicè requirit certitudinem moralem ut distinguit ab evidētia moralis; ergo differētia allata est nulla; quia per omnimodam certitudinem, non venit apud Tutoristis non-Rigidos evidētia, excludens etiam imprudentem oppositi formidinem, sic enim Catholici non essent; sed venit stricta, & pura certitudine moralis excludens unicè prudentem oppositi formidinem: stricta, quatenus non est probabilioritas stans cum probabilitate oppositi; pura, quatenus non est evidētia moralis: sed hæc ipsa tanta Probabilioritas; quæ excludat omnem ab opposito prudentem probabilitatem, & formidinem, exiguit à Probabilioristæ, ut quis licet sequatur minus tutam: ergo idem exigunt Probabilioristæ, ac Tutoristæ non-Rigidis; ergo nullum inter utrosque discri-
men.

N. Dices 2. discri-
men esse, quod Tutoristæ
Catholici exigunt certitudinem moralem de veritate speculativæ opinionis; at Probabilioristæ certitudinem moralem de veritate practicæ opinionis. Sed contra; quia recurrit argumentum: vel enim clara probabilioritas de veritate speculativæ opinionis minus tutæ, quam ad licitum minus tutæ usum exigunt Probabilioristæ, tollit omnem prudentem à tutori probabilitatem de ejus veritate speculativæ, & sic est certitudo moralis, & nullum erit inter Probabilioristæ, & Tutoristæ Catholicos discri-
men; vel non tollit omnem prudentem de veritate speculativæ opinionis tutoris probabilitatem? & sic explicandum erit à Probabilioristæ, quater sequens minus tutam, et si probabilior, de veritate speculativæ ejusdem opinionis minus tutæ, stante gravi probabilitate de veritate speculativæ opinionis tutoris, non peccet; nam exponit se periculo prudenti violandi materialiter saltem Dei legem, sequendo minus tutam, et si probabilior.

N. Hinc mihi patet 1. quod Probabilioristæ, vel non differant, nisi voce tenus, à Tutoristis Catholicis, seu non-Rigidis, quos tamen impugnant: hi enim stantem inter duas opinions, unam tutiorem, minus, vere tam probabilem; & alteram minus tutam longe probabilem, obligant, ut quis sequatur tutorem, dummodo probabilem; ita ut non licet sequi minus tutam, et si longe probabilem: illi autem ab hoc debilant, quin licitum afferunt, sequi minus tutam, dummodo longe probabilem: vel si Probabilioristæ revera differant à Tutoristis Catholicis, explicandum ab illis est illud idem, quod Probabilioristæ à Probabilis explicandum petunt, proportione servata: ut enim à nobis petunt, quomodo sequens minus tutam, minus probabilem, stante oppositæ tutori, & probabiliori, non peccet, nam potest prudentius formidare de non licentiā; ita ego, & Tutoristæ, petimus à Probabilioristæ, qualiter sequens minus tutam longe probabilem, stante tunc, certo tamen probabili, de non licentiā, non peccet, nam potest prudenter formidare de licentiā. Si responderint, non posse prudenter tunc formidari de non licentiā, quatenus notabilis probabilioritas pro licentiā facit, ne formida de non licentiā sit prudens; si hoc, inquam, Probabilioristæ responderint, eo ipso Probabilioristæ fient Tutoristæ Catholici, seu non-Rigidis, quatenus concidunt notabilis probabilioritati totum ipsum, quod convenit soli certitudini morali.

Patet 2. Probabilioristæ satisfacere non posse. Tutoristæ Catholicis obligantibus semper ad opinionem tutorem, dummodo probabilem, & vetantibus semper ultum minus tutæ, et si longe probabilem, nisi fiat strictè moraliter corta: patet, inquam, satisfacere non posse, nisi ruerant nostram doctrinam de divisione certitudinis, in certitudinem de veritate speculativæ, & in certitudinem de veritate practicæ: ita ut omnis opinio certo probabilior, aut certo probabilis, sit intravitæ certa moraliter de veritate practicæ; et si non sit certa moraliter de veritate speculativæ sui cum objecto, ut est in re. Hinc sequens minus tutam longe probabilem, immò certo, et si minus, probabile non peccat, quia nullatenus potest prudenter formidare de veritate practicæ opinionis, et si prudenter formidet de veritate speculativæ opinionis, ut læpe dixi, & dicam.

Patet 3. non esse adeo facile aliquid quæliter Probabilioristæ differant à Tutoristæ Catholicis, tum quia notoria probabilioritas est certitudo moralis, cum expellat prudentem oppositi probabilitatem; tum quia hoc ipso quod Probabilioristæ, ut minus tutæ, velint

S E C T . VIII.

71

velint necessariam probabilitatem de speculativa veritate opinonis minùs tutæ, volunt quod Tutorista Catholicus, cum differentia, quod isti hanc certitudinem moralē, illi probabilitatem; utique tamen convenienter in re, quod utraque excludat à tūtori omnem prudentem probabilitatem ejus veritatis speculativæ. Hinc colligo, quod certitudo moralis necessaria ad operandum debet esse de veritate practicæ.

S E C T I O VIII.

An omnis opinio certò probabilis practicè, subiecto sumpcta, sit per se ipsam iudicium moraliter certum de non peccato formalī, & de honestate formalī actus?

§. I.

Conclusio.

S U M M A R I U M.

Dico, quod omnis opinio certò practicè probabilis sit per se ipsam intrinsecum iudicium moraliter certum de non peccato formalī, id est, certum certitudine prudentis ad non peccatum formale, & ad honestatem formalem adhesōnis, n. 314.

DD. nobis facientes, a n. 315. ad 324.

S. Anton. ex S. Thom. Arist. & Gersone probat solam moralē certitudinem necessariam, & hanc confurgere ex probabilibus conjecturis, n. 316.

Alij DD. n. 317. 318.

M. de Prado ait, quod cum prudenti probabilitate peccati materialis sit certitudo de non peccato formalī, n. 318.

Idem alii, ib.

Caram. ait, quod in omni opinione probabilis datur certitudo honestatis formalis, & incertitudo honestatis materialis, n. 319.

P. Suar. ait esse dogma Theologorum unum quenque operari posse juxta suam opinionem probabilem; & in moralibus satis esse iudicium probabile, ib.

Alij DD. sententes opinioni probabilis inesse certitudinem, n. 320.

P. D. Thysius exponit certitudinem moralē, ib.

M. Baro ait, veritatem practicam esse probabilis contentam, n. 321.

Casiet. ait probable esse moraliter certum, ib.

M. Mercorus, idem esse certum in moralibus, ac verosimile, n. 322.

Eiusdem rationes ex S. Thom. & Arist. ib.

Contradiciones eiusdem, n. 323.

Nostræ conclusionis rationes, a p. 324. ad 327.

Quia omnis certò probabilis est iudicium prudentis, adeoque pugnans cum peccato formalī, & hujus formidine, n. 324.

Quia implicat, ut prudenter operans peccet formaliter, n. 325.

Quia iudicium prudentis est indefectibiliter verum de honestate formalis adeoque eorum, n. 326. 327.

Unica conclusio: Omnis opinio certò N. probabilis practicè est per se ipsam 314 formaliter, & intrinsecum iudicium moraliter certum de non peccato formalī, seu certum certitudine prudentis ad non peccatum formale, aut ad honestatem formalem adherens; & impossibilis cum peccato formalī, aut formalī in honestate connexionis.

In hanc conclusionem veniunt, quos dedi N. sect. I. §. 2. eo enim ipso quod Doctores ibi citati n. 9. dicunt satis esse ad fine peccato,

315:

aut honeste operandum, iudicium certo probabilis de non peccato, aut de honestate operis, eo ipso per probabile intelligunt non evidēns, non autem non certum, nam omnes T.F.

ut dixi sect. 4. convenient in hoc, quod ad fine peccato operandum, necessarium sit iudicium certum de non peccato; ergo per rō probable unice excludunt evidēntiam, &

certitudinem veritatis speculativæ, non autem certitudinem moralē veritatis practicæ, seu compositibile eum imprudenti peccati formalis formidine, & repugnantem cum prudenti peccati formalis formidine.

Similiter veniunt Arift. S. Thom. & S. N.

Antoninus, qui ex Arift. & Gerlone 1.p. tit. 316.

3. cap. 10. §. 10. circa finem hæc habet: No-

tandum secundum Cancellarium, quod certitu-

S. Th.

do, quo requiritur in materia morali, non est cer-

S. Anto-

titudo evidēntia, sed probabilis conjectura: &

potquam tres certitudinis species numeravit, subdit: Tertia certitudo, scilicet moralis,

seu civilis, tangitur in principio Ethic.

ubi dicitur, quod disciplina est in unaqua-

re certitudinem querere juxta exigēntiam materie, & quæ enim vitiofum est per-

suadentem querere Mathematicum, & mora-

lē demonstrantem; non enim confurgit cer-

titudo moralis ex evidēntia demonstra-

tionis, sed ex probabilibus conjecturis gros-

sis, & figuralibus, magis ad unam partem,

quam ad aliam se habentibus: dicitur autem

probabile, quod pluribus, & maximè sapi-

entibus appetet verum. Hæc D. Antoninus,

qui eo ipso quod dicit aliquam in humanis

actibus dari certitudinem juxta exigēntiam

materie, eo ipso concedit illis inesse certitu-

dinem moralē, nam maiorem negat esse

materie moralē necessariam.

Venient quoque, quos dedi sect. 6. §. 2. N.

nempe qui volunt omnem prudentię auctum

317:

esse certum certitudine conformitatis sui, &

objecti

D I S P V T . XVIII.

72

objecti cum regulis morum, quæ est certitudo moralis de veritate practicæ, seu certitudo prudentis ad non peccatum adhæsionis, & impossibilis cum peccato connexio-

N. Apertissimè tamen stant pro mea conclu-

318. sione M. Mart. de Prado tom. I. cap. 1. qu. 4.

M. Mar. §. 3. n. 12. dicens: Inter duas opiniones aquæ probabiles licet eligere minus tutam, nam qui unam eligit, habet certitudinem moralem, quod recte operetur. Et tom. de Poenit. qu. 84. dub. 4. de Peccatis dubiis, circa finem ait: Qui habet opinionem, format judicium certum practicæ, quod huc, & nunc non peccet, sicut in omni casu, quo sequitur opinionem probabilem, quia licet sit speculativæ probabile, quod hoc facere sit peccatum, in praxi est certum, quod prudenter eligitur ut tutum, quod est rectum solùm probabilit. Hæc M. de Prado. Ecce cum prudenti speculativæ probabilitate de peccato stat certitudo de non peccato; id est, cum prudenti probabilitate, & formidine de peccato materiali stat certitudo de non peccato formalis,

M. Alv. ut dixi *seit. 5.* Idem docet M. Alvarez 1. 2. d.

89. art. 3. ad 4. ubi ait: Sufficit, quod homo operetur per cognitionem certam practicæ, quæ habetur per opinionem practicæ probabi-

M. Arau. M. Arauxo in *decis. mor. de Statu civili* d. 3. n. 16. *afert. 9.* loquens de sequente opini-

M. Nid. onem probabilem ait: Ille est sibi certus moraliter, cùm in moralibus sufficiat certitu-

M. Tap. do moralis ex probabilitibus orta. M. Nider ait:

Probabilis certitudo sufficit in moralibus, ut quis non se exponat periculo. M. Tapia tom.

2. lib. 4. de Prudentia qu. 1. art. 7. n. 4. ait, loquens de judicio prudentiali falso: Illud judicium, quod fuit speculativæ falsum, erat moraliter, & practicæ verum, ac certum, & sufficiens regulare actionem rectam virtutis castitatis. Nota autem tò sufficiens.

N. Accedunt Angelus de Clavasio Minorita,

319. vir suis temporibus doctissimus in Summâ, Angel. quæ ab ejus nomine dicitur Angelica, verb.

S. Aug. Aristot. Opinio: hic enim ut textum juris ex S. Aug.

Caram. desumptum, *Tene certum, dimitte incertum*, solveret, utitur verbis Philofophi dicentis,

quod alia sit certitudo in moralibus, alia in naturalibus; non enim exurgit certitudo moralis ex evidentiæ demonstrationis, sed ex probabilibus conjecturis. Caram. in Apolog. epist. 3. n. 104. ait: Certitudo honestatis est duplex, formalis videlicet, & objectiva; in omni opinione probabili requiritur certitudo honestatis formalis, & incertitudo honestatis materialis, seu objectivæ; & probat hoc modo: In hac propositione, *Deipara est sine labore concepta*, & est actus, & est objectum;

objectum est probabiliter verum, & consonum Scripturæ; non enim est certo verum, ergo est tantum probabiliter honestum: actus autem non est probabiliter tantum, sed certo honestus; quoniam non tantum qui eum esse malum, sed qui dubitaret, an sit bonus, damnatur ab Alex. VII. Hæc Caram. P. 2. Suar. tom. 4. in 3. p. 6. *sect. 9. num. 5.* ait: In moralibus licitum est uti opinione probabili, nam qui illa utitur, moraliter certus est practicæ se non peccare. Et tom. 5. in 3. p. 4. *sect. 6. n. 6.* ait esse dogma Theologorum, unumquemque operari posse juxta suam opinionem probabilem: & *ib. 6. de Leg. cap. 8. n. 6.* ait: Judicium probabile in rebus moralibus sufficit ad prudenter operandum. Nota autem tò sufficit.

Idem sentiunt P. de la Fuente *diss. 4. in. 320.* ubi ait, certitudinem moralem subire varios gradus; subdens, quod certitudo mo-

P. de la Fuente ralis probabilitatis de opinione non debet esse illa exacta, sed satis esse minus exactam, ut prudenter operemur; & ideo testimonium matris tatis est, ut credam, & venerem hunc hominem tamquam meum patrem, *ar. 5. D. Ag.*

Aug. ab eo citatus *lib. de utili. credam cap. 5.* ergo satis est certa probabilitas in opinioni probabili inserta. P. Sanch. *lib. 6. Sum. cap. 3.* exprefse ait: Cùm omnimoda certitudine rebus moralibus haberit nequit, ad eam Deus non obligat, sed ad operandum cum morali certitudine, qualis in opinione probabili reperitur. M. Sylvester verb. *opinio. Magistrorum quærit, an Discipuli suorum Magistrorum opinions sequi possint, & sibi objicit axioma ex jure Canonico, Teneendum certum, & dimittendum incertum, respondet, quod sequens opinionem probabilem sui Magistrorum, teneat certum sibi moraliter, cùm in moralibus sufficiat certitudo ex probabilitib[us] secundum Philosophum.* P. D. Thyrius *diss. 10. n. 2. Thes.*

87. ubi ait: Opinioni non repugnat certitudo moralis, sed tantum omnimoda certitudo, & evidencia. Definit autem certitudinem moralem: Est certitudo secundum quid fundata in magnâ verisimilitudine, in qua non appetat infallibili connexio cum veritate. Palanco *qn. 33. & 34. a. 27.* ait: In Palanco opinione probabili subjectivæ exercitæ inventur certitudo moralis subjectiva, seu certitudo probabilis. P. Eliz. qui docet quoniamlibet P. Eliz. per judicium probable de sufficienti diligenter excusari à peccato.

Adhærent etiam M. Baro 2. p. *Manuduct. N. d. 1. sect. 1. Confessus Franciscanorum pag. mille 221. 29. & 30.* & Scotista ab eo laudatus, qui in probabile practicum ita definit: *Judicium prudens legi, fini ultimo, & recto sapientum in*

S E C T. VIII.

73

in illum appetitui conforme, quod formidinem sibi adjunctam nihil moretur; nec impedit certam destinationem, & directionem boni operis, quare illam formidinem dicit similem esse, non firmam dubitationem, & ad intellectum speculativum pertinere, quia non impellit ad operationem. Hec M. Baro ex Scotista. Rursum 4.p. Manducus pag. 94. ait veritatem practicam, quia dirigit voluntatem, & affectum, probabilitibus utam, & contentam. Caetanus in Sum. verb. opinio ait: *Non enim propterea aliquid opinione tenetur, (id est, cum formidine oppositi) quia diversi DD. contraria sentiunt, quoniam cum huiusmodi contrarietate fuit, quod una pars ratione sufficienti ad moralem certitudinem fuit: & jam non est opinio apud sapientes illam rationem, (id est, unita prudenti formidini de peccato formal) sed quia ne- sciant multi disferre inter certitudinem moralem, & mathematicam, omnia quodammodo locant sub opinionibus....* Addit: Per accidens Id est, *verosimiliter, & probabiliter, quia probabile est, quod est simile vero: ergo cum scientia moralis procedat ex certis, consequenter certum moraliter idem est, ac verisimile, seu probable.* Probat 2: quia Arist. in Topicis agens de syllogismo probabili, & de modo inferendi probabilitatem, supponit media inferentia probabilitatem, caulare certitudinem moralem. Probat 3: quia Arist. lib. 1. Top. cap. 1. & S. Thom. de Fallacis cap. 2. ait, probabilitas dici, *qua videntur omnibus, vel pluribus, vel precipuis, vel maxime notis;* sed quae ita videntur, sunt moraliter certa; ergo probabile, & moraliter certum idem est. Probat 4: quia S. Thom. lib. 1. Postler, ait: *Ali quando in processu, si non fit scientia, si fides, vel opinio, vel probabilitas, in quibus ratio inclinat in unam partem cum formidine alterius:* ergo iuxta S. Thom. fides humana, dummodo fit prudens, et si fit juncta formidini imprudenti, facit certitudinem moralem, seu prudentiam. Hec ferè M. Mercorus.

Combinet modo meus Lector ea , quæ ex N.
M. Merc. dedi seū. 6. §. 6. cum illis , quæ hic 323.
ex eodem dedi , & colliget contradictionem ;
nam hic asserit idem esse probabile , ac mora-
litter certum ; ibi autem asserit nihil opinati-
vum esse posse certum : ergo sibi contra-
dicit. Secundò colligit , quod cùm M. Mer-
corus 1. p. art. 8. doceat fatis esse , ut judi-
cium prudentem sit moraliter certum ; rur-
sus ut constat ex verbis nunc allatis , doceat
probabile esse moraliter certum ; ideo ite-
rum sibi contradicit , dum negat , quod ult-
imum dictamen esse posse opinativum , seu
probabile , nam adhuc ut tale , erit moraliter
certum. Tertiò , quod dum pag. 19. dicat ,
quod certitudo moralis sit certitudo simpli-
citer , & absque omni dubitate , iterum sibi
contradicit , nam certitudo moralis non ex-
cludit imprudentem formidinem ; immo
contradicit Divo Thom. 1. Ethic. & 2.2. qn. 5. Tho.
60. arr. 3. ad 1. neganti omnimodam certitu-
dinem convenire materia morali. Quartò ,
quam nulla sint ejus contra licitum usum
cujusvis opinionis certo probabilis practicè ,
argumenta , ut constat ex ejus doctrinā mox
allata , quā asserit omne probabile esse mora-
litter certum ; ergo dum negat licere sequi
quamlibet probabilem , negat licere sequi
quamlibet moraliter certam.

Probatur 1. quia qualibet opinio certò N° 324
probabilis practice est per se ipsam formaliter, & intrinsecus, seu ex sua formalis essentia judicium pugnans non tantum cum omni judicio prudenti, sed etiam cum omni imprudenti judicio peccati, et si non pugnet cum omni imprudenti formidine peccati;

DISP V T. XVIII.

74

sed omne judicium essentialiter pugnans cum judicio peccati est judicium essentialiter pugnans cum omni peccato; nam implicat peccatum sine cognitione intimante peccatum: ergo omnis opinio certò probabilis practicè est per suam essentialiam judicium pugnans cum omni peccato; ergo est judicium essentialiter connexum cum non peccato, atque adeo est certum certitudine prudentis adhesionis ad non peccatum, & exclusionis omnis peccati. Maior est, juxta nos, certa ex definitione opinionis probabilis practicè, quæ non est nisi judicium prudentis de non peccato; & ita est prudens, ut non tantum omne judicium prudentis, aut imprudens peccati, sed etiam omnem prudentem peccati formidinem excludat. Rursum ea maior à Probabilioribus negari non potest, nam dictam definitionem admittunt. Quod si à Probabilioribus negetur, dicam contra illos, quod sicut quilibet opinio certò probabilis practicè est judicium per se ipsum formaliter pugnans cum omni prudenti, & imprudenti judicio peccati, et si non cum imprudenti peccati formidine sita, per me, quilibet certò probabilis erit tale judicium, non enim sola probabilis est prudentis, et si prudentior; sed quilibet certò probabilis est judicium prudentis pugnans cum omni peccato.

N. Confirmo: Implicat, ut peccet, qui operatur prudenter, & cum bona fide non peccati, aut honestatis: sed omnis opinio certò probabilis practicè est intransitive judicium prudentis, & bona fides non peccati: ergo implicat, ut eam sequens peccet; ergo eam sequens est certus exercitè certitudine prudentis adhesionis ad non peccatum, & repugnantia ad peccatum.

N. 325. Probatur 2. quia omne judicium prudentis est necessario certum: sed omnis certò probabilis est judicium prudentis: ergo omnis certò probabilis est judicium certum. Maior probatur tum ex dictis scilicet 6. & 7. quia prudentis est recta ratio agibilium; ergo est necessario, & indefectibiliter verum, five veritate practicè, quæ semper adest, sive veritate speculativæ, quam etiam loquendo de actibus elicitis admisisimus, & quidem gratis, cum ad praesens institutum non sit necessarium. Si ergo prudentis est necessario recta ratio agibilium, adeoque est judicium necessario verum, eo ipso est certum, quod talis sit, nam omne quod est essentialia alicui, certò illi convenit: tum quia licet actus prudentiae esse possit speculativè falsus, omnis tamen est necessario practicè verus: ergo certum est, quod omni actui prudentiae con-

veniat veritas practicæ. Hinc est, quod licet plura moraliter certa saepe sint in re falso, omnia tamen sunt indefectibiliter vera, veritate prudentiali, & practicæ: ergo cum omnis opinio certò probabilis, aut probabilis, sit prudens, aut prudentior, omnis est certa certitudine veritatis practicæ, seu prudentiali, & implicat, ut qui ex fundamento certò gravi, aut graviori opinatur, non opinetur prudenter; et si sepe deficit veritas speculativa, numquam tamen deficit practica.

Omitto plura argumenta, quibus vel Probabilista ulim licet cuiusvis certò pro 325. Probabiliorista ulim cuiusvis certò probabilioris suadent contra obligantes vel ad speculativè certam, vel ad tuitiorem: omnia enim probant quilibet certò probabilem, aut probabiliorē practicè, esse certam certitudine prudentis adhesionis ad non peccatum, & repugnantia cum peccato; & hoc, ex essentiâ ipsius opinionis certò probabilis practicè: ergo quilibet opinio practicè probabilis est formaliter per se ipsam certa de non peccato formaliter, antea honestate formalis, si sit judicium prudentis honestatis formalis.

§. II.

Objectiones.

SUMMARIUM.

Objectio, quia omnis probabilis est incerta, n. 328.

Dico esse incertam de veritate speculativæ, seu de honestate materiali, & certam de honestate, & non peccato formalis, n. 329. 330.

Si certò speculativè falsum potest esse practicè verum, ut constat in iudicio incubatè falsum, multo magis incertò speculativæ falsum potest esse certò practicè verum, ib. & n. 331.

Objectio, quia nullum probabile potest redditus securum operantem, n. 332.

Conscientia probabilis dicitur probabilis speculativæ ad veritatem speculativam, et si certa quoad practicam: hinc non nisi speculativæ, non practicæ, fallere potest operantem, n. 333.

O Bjicies 1. ex P. Carden. tom. 3. d. 55. & d. 56. n. 6. repugnare, ut certudo 328. reperiatur in ipsa opinione probabilis, aut probabiliori, cum quilibet probabilis sit essentialiter incerta: reperiatur quidem ea certitudo in dictamine conscientiae dictante licitum usum opinionis probabilis practicæ; hoc enim dictamen nititur argumentis, at, moraliter saltem evidentibus, que trahit cap. 15. 16. 17.

Sed contra 1. quia queror quæ certitudo 329. contra

conveniat opinioni morali moraliter certe? Non veritatis speculativa; nam sepe hec non ineft; ergo veritatis practica: sicut ergo, licet moraliter certa, sit incerta de veritate speculativa, est tamen esentialiter certa de veritate practica; ita dico de qualibet certo probabili, quod licet sit incerta de materiali peccato, aut honestate, est tamen certa de non peccato formalis, aut de honestate formalis.

N. Contra 2. quia evidenter probavi, quod certitudo adhesionis ad non peccatum fit formaliter intrinseca cuique opinioni certò probabili practicè, quia qualibet est formaliter, & intrinsecus judicium prudens de non peccato formalis. Quare si P. Card. distingueret duplarem certitudinem, unam speculativam, seu de conformitate logicā opinionis cum objecto à se enuntiato; aliam practicam, seu de conformitate morali opinionis certò probabilis cum regulis prudentia; & de conformitate actus per eam directi, cum eadē opione, & regulis prudentia; clare pataret posse opinionem practicam certò probabilem esse incertam quod conformitatem logicā opinionis cum objecto à se enuntiato; & esse certam quod conformitatem moralem sui, & objecti à se enuntiati cum regulis morum: eo modo, quo conscientia invincibiliter erronea non tantum est incerta de veritate logicā, sed est certò falsa; caret enim conformitate speculativa cum objecto enuntiato; & simul est certa de veritate practicā sui, & objecti; habet enim conformitatem moralem cum regulis morum, & iisdem conformat actum directum; etenim objectum ut est in iudicio invincibiliter erroneo, videtur conforme regulis morum. Sanè si certò falsum speculativè potest esse practicē verum, ut accidit in iudicio prudenti invincibiliter errore, multò magis incerto falsum speculativè, poterit esse practicē verum, ut accidit in omni opinione certò probabili practicē.

N. Ad id quod addit, certitudinem reperi in dictamine conscientiae reflexo supra probabilitatem, contra est 1. quia M. Mercorus 1. p. art. 14. & omnes Anti-Probabiliste hoc negant; dicunt enim quod ultimum iudicium conscientiae, cum sit conclusio, nequeat esse certius premisis, immo sequitur dubiorem; ergo cum una ex premisis sit hec, Liceat sequi minus probabilem practicē, hec autem sit tantum probabilis, vel ad sum-

mum probabilior, non autem certa; eo ipso ultimum dictamen ex eā sequens non poterit esse certum. Vide quae dixi secl. 2. §. 1. a n. 16. Contra 2. quia dare volo, quod sit certum dictamen reflexum, quatenus putò certum esse certitudine faltem respectivā, seu respectu mei, quod licet sequi omnem minus, certò tamen probabilem practicē, ob rationes à nobis in hunc finem allatas; hoc tamen non probat, quod ipsa opinio certò probabilis non sit formaliter per se ipsam etiam intrinscitè certa, quatenus est iudicium esentialiter prudens, ut constat ex definitiōne opinionis certò probabilis practicē; atque adeo est esentialiter connexum cum non peccato formalis, & repugnans peccato formalis. An autem tale iudicium reflexum sit necessarium, dicam disp. sequ.

Objicis 2. ex P. de la Fuente disp. 5. n. N. 53. quod dictamen opinabile, adeoque fallibile non posit esse certum, & elicitum ab P. de la habitu prudentie, & multò minus possit ex se formaliter reddere operantem securum de usu suo prudenti, & lito; si enim fallibile est, accidere potest, ut ipsum sequens fallatur, & dum putat se prudenter agere, imprudenter agat.

Respondeo, quod cum hoc dictamen sit certò probabile, eo ipso est per se formaliter connexum cum non peccato formalis, & est per se formaliter prudens, ut immediate dixi. Quare dum dicitur accidere posse, ut quis imprudenter agat, dum putat se prudenter agere: dico, quod si putet ex certo gravi fundamento, repugnare, ut tunc imprudenter agat, nisi tō imprudenter sumatur pro falsitate speculativa. Rechè autem notat Herinex tom. 2. d. 4. n. 15. quod sicut conscientia invincibiliter errans, eis sit certa, & vera practicē, dicitur invincibiliter errans, etiam si circa proprium suum ministerium non erret; est enim certa, & vera practicē, & tenetur eam sequi; dicitur autem errans, quia est speculativa falsa: ita ego dico, quod conscientia probabilis, cum juxta me, sit practicē certa, quatenus conformis regulis prudentiae, adhuc tamen ea conscientia dicitur probabilis, quia non est speculativa certa de suo objecto, in quod tendit, seu non est certa de veritate speculativa sui, & objecti, ita ut objectum ita sit in iudicio conscientiae, sicut est in re; & ita sit in re, ut est in iudicio conscientiae; quod ipsum docet Herinex l.c.n. 24.